

วรรณกรรมขอโทษของพระภิกษุไทย

สารนิพนธ์
ของ
พระมหาธีรวิทย์ ศรีเทพ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์

พฤษภาคม 2560

ว้จันกรรรมขอโทษของพระภิกษุไทย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์

พฤษภาคม 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วจนกรรมขอโทษของพระภิกษุไทย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์

พฤษภาคม 2560

พระมหาธีรวิทย์ ศรีเทพ. (2560). *วัจนกรรมขอโทษของพระภิกษุไทย*. สารนิพนธ์ ศศ.ม.(ภาษาศาสตร์).

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์: รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ปัญญาเมธีกุล.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุกับตัวแปรทางสังคม คือ พรรษาและความสนิทสนม และ 3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรุนแรงของสถานการณ์กับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ กลุ่มตัวอย่างเป็นพระภิกษุจำนวน 45 รูป โดยใช้แบบสอบถามชนิดเติมเต็มบทสนทนา (Discourse completion test: DCT) และใช้กรอบแนวคิดวัจนกรรมขอโทษ (Apology speech acts) ของบลูม-กูลกาและออลชเท็น (Blum-kulka; & Olshtain. 1984: 206-208) เบิร์กแมนและแคสเปอร์ (Bergman; & Kasper. 1991: 157-158) และโฮล์มส์ (Holmes. 1989: 200) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ

ผลการวิเคราะห์พบรายละเอียดดังนี้ 1) กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุมีทั้งสิ้น 8 กลวิธี กลวิธีที่มีการเลือกใช้มากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน รองลงมา คือ การแสดงความรับผิดชอบ และการอธิบายหรือชี้แจงเหตุผล ตามลำดับ และกลวิธีเหล่านี้พบในการใช้ของทั้งฆราวาสและพระภิกษุจึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากผลการวิเคราะห์พบว่าพระภิกษุกล่าวขอโทษออกไปตรง ๆ ไม่อ้อมค้อมทำให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจถึงสาเหตุเมื่อทำความผิด และการยอมรับผิด ซึ่งทำให้ผู้ฟังเกิดความพอใจ 2) พรรษาและความสนิทสนมของพระภิกษุมีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ มีอยู่ 4 กลวิธี ได้แก่ การแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน การแสดงความรับผิดชอบ การสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแก้คำพูด และการเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษ ส่วนอีก 4 กลวิธีไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ได้แก่ การอธิบายหรือชี้แจงเหตุผล การเสนอขอใช้หรือการให้สิ่งตอบแทน การทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลง และการปฏิเสธการขอโทษ 3) ความรุนแรงของสถานการณ์ไม่มีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษ จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่ากลวิธีการขอโทษแปรไปตามระดับความรุนแรงของสถานการณ์ เนื่องจากว่าในบางสถานการณ์มีความรุนแรงมากกลับพบว่าพระภิกษุมีการเลือกกลวิธีน้อยลง และในบางสถานการณ์ที่มีความรุนแรงน้อยกลับพบว่าพระภิกษุมีการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษมาก

APOLOGY SPEECH ACTS OF THAI MONKS

AN ABSTRACT

BY

PHRAMAHA THEERAWIT SRITHEP

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the

Master of Arts in Linguistics

at Srinakharinwirot University

May 2017

Theerawit Srithep. (2017). *The Apology Speech Acts of Thai Monks*. Master's Project, M. A. (Linguistics). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University.

Project Advisor: Assoc. Prof. Dr. Siriporn Panyametheekul.

The purposes of this study are: 1) to analyze the apology strategies of Thai monks; 2) to analyze the relationship between the apology strategies of Thai monks and social variables: duration of ordination and closeness; and 3) to analyze the relationships between the degree of the seriousness and the apology strategies used by Thai monks. The sample consisted of forty five monks was selected from three temples. The Discourse Completion Test (DCT) was employed as the research instrument. The Apology Speech Act framework of Blum-kulka & Olshtain (1984: 206-208) Bergman & Kasper (1991: 157) and Holmes (1989: 200) were used to analyze the apology strategies of Thai monks.

The findings indicated the following: 1) There are eight apology strategies used by the Thai monks. The most frequently used strategy is explicit illocutionary force indicating device (IFID). The second is acknowledgement of responsibility and explanation or account reasoning. The findings support the hypothesis that these strategies are used by both laymen and monks. This shows that Thai monks apologize in order to avoid causing any misunderstandings. They also admit that they are wrong in order to satisfy the addressees. 2) The duration of ordination and closeness to the monks were statistically significant at a level of 0.05. Four strategies confirm the hypothesis: an illocutionary force indicating device, an acknowledgement of responsibility, a promise of forbearance or verbal redress contracting and upgrading the level of the words used for an apology. Four strategies did not confirm the hypothesis because they were not statistically significant: an explanation or account, an offer of repair or compensation, downgrading responsibility and an unapologetic manner. 3) The degree of seriousness does not in fluency the choice of apology strategies. When it is considered a more serious situation, monks are more likely to use fewer apologies whereas in a less serious situation, they tend to employ more apology strategies

สารนิพนธ์
เรื่อง
วัจนกรรมขอโทษของพระภิกษุไทย
ของ
พระมหาธีรวิทย์ ศรีเทพ

ได้รับการอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2560

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

คณะกรรมการสอบเปล่า

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ปัญญาเมธีกุล)

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ปัญญาเมธีกุล)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา เรืองจรรยา)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์ไทย)

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอเจริญพรขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ปัญญาเมธิกุล ผู้เป็นที่ปรึกษาสารนิพนธ์ที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษาแนะนำ ให้ความรู้ และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยที่ติดย่มนในการศึกษาตามหลักสูตรภาษาศาสตร์ตลอดเวลาที่ทำงานวิจัย ทั้งเป็นผู้ให้คำชี้แนะในการจัดทำงานวิจัยอย่างละเอียด

ผู้วิจัยขอเจริญพรขอบคุณด้วยความซาบซึ้งในความเมตตาของอาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ทุกท่านอย่างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ ดร. สุกัญญา เรืองจรรยา ที่ให้ความรู้ ให้การแนะนำ ตักเตือน ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากในการศึกษาและในการดำเนินชีวิต ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทนา วงษ์ไทย เป็นผู้ให้ความรู้ทางด้านอรรถศาสตร์และให้คำปรึกษาด้านการเขียน อาจารย์ ดร. ณัฐยา พิริยะพิบูลย์ เป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับวิชาสถิติวิทยาและสถิติศาสตร์ อาจารย์ Nicole Lasas เป็นผู้ให้ความรู้ด้านภาษาอังกฤษและภาษาศาสตร์สังคม และ อาจารย์ ดร. สกฤตรัตน์ วรธำรง ผู้ให้คำแนะนำด้านวัฒนธรรมและร่วมเป็นกรรมการในการสอบเค้าโครง อาจารย์ชาญ รัตนะพิสิฐ และอาจารย์สุพัทธ แสนแจ่มใส ที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้โปรแกรม SPSS และการวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งอาจารย์ภาควิชาจิตวิทยาทุกท่านที่คอยให้ความช่วยเหลือการวิเคราะห์ทางสถิติและให้กำลังใจเสมอมา

กราบขอพระคุณกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระภิกษุ จำนวน 45 รูป จาก 1) วัดบรมนิวาสราชวรวิหาร 2) วัดปทุมวนาราม และ 3) วัดดวงแข ทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและให้ข้อมูลอันมีค่ายิ่งต่อการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระเดชพระคุณพระเทพวรคุณ เจ้าอาวาสวัดบรมนิวาสราชวรวิหาร ผู้เป็นพระอุปัชฌาย์ ที่ให้โอกาสในการศึกษา และพระภิกษุสามเณรในวัดบรมนิวาสราชวรวิหารที่ได้ร่วมมือและให้กำลังใจเสมอมาตลอดมา

ขอบคุณเพื่อน ๆ ร่วมรุ่น และรุ่นพี่ รุ่นน้องชาวภาษาศาสตร์ มศว ทุกคนที่ได้ให้ข้อมูล ให้การช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนความคิด ให้กำลังใจกันมาโดยตลอด

ท้ายที่สุดนี้ ขอเจริญพรขอบคุณ โยมพ่อสวาง ศรีเทพ โยมแม่สัมฤทธิ์ ลีทอง และญาติพี่น้องที่คอยเป็นกำลังใจซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับผู้วิจัย และผู้วิจัยจะนำความรู้ด้านภาษาศาสตร์และความรู้ที่เกิดจากการทำงานวิจัยนี้ไปใช้ให้เกิดผลดีแก่ผู้อื่นและประเทศชาติต่อไป

พระมหาธีรวิทย์ ศรีเทพ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
สมมติฐานของการวิจัย.....	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
วัจนกรรม.....	5
วัจนกรรมอ้อม.....	7
วัจนกรรมขอโทษ.....	9
กลวิธีการขอโทษ.....	9
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัจนกรรมขอโทษในสังคมไทย.....	15
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัจนกรรมขอโทษต่างประเทศ.....	17
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	22
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	22
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	23
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	27
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	31
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	32
ผลการวิเคราะห์กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ.....	32
ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุกับตัวแปรทางสังคม คือ พรรษาและความสนิทสนม.....	42

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรุนแรงของสถานการณ์กับกลวิธีการขอ โทษของพระภิกษุ.....	58
5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	68
สรุปและอภิปรายผลกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ.....	68
สรุปและอภิปรายผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุกับ ตัวแปรทางสังคม คือ พหุวิชาและความสนิทสนม.....	73
สรุปและอภิปรายผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรุนแรงของ สถานการณ์กับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ.....	74
ข้อเสนอแนะ.....	75
บรรณานุกรม.....	75
ภาคผนวก.....	78
ภาคผนวก ก.....	79
ภาคผนวก ข.....	81
ภาคผนวก ค.....	86
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	92

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ถ้อยคำแสดงความจริงเท็จ และถ้อยคำการกล่าวแบ่งการกระทำ.....	6
2 รูปแบบและหน้าที่ของการใช้ภาษาในวัจนกรรมอ้อม.....	8
3 สรุปกลวิธีการขอโทษของบลูม-กุลก้าและออสเทิน ไฮล์มส์ และเบิร์กแมนและแคสเปอร์.....	13
4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูล.....	22
5 ผลการสำรวจสถานการณ์การขอโทษของพระภิกษุ.....	24
6 แบบสอบถามประเมินระดับความรุนแรงของสถานการณ์.....	27
7 กลวิธีการขอโทษจากแนวคิดของบลูม-กุลก้าและออสเทิน ไฮล์มส์ และ เบิร์กแมนและ แคสเปอร์.....	26
8 จำนวนกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ.....	33
9 จำนวนกลวิธีย่อยในการขอโทษของพระภิกษุ.....	34
10 ภาพรวมของจำนวนและร้อยละของกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุทั้ง 8 กลวิธี ที่เลือกใช้กับพระนวกะ พระมัชฌิมะ และพระเถระ.....	42
11 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจนกับพรรษา และความสนิทสนมของพระภิกษุ.....	46
12 จำนวนของการใช้กลวิธีการแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจนของพระนวกะ พระมัชฌิมะ พระเถระที่มีความสนิทสนมและไม่สนิทสนม.....	46
13 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการแสดงความรับผิดชอบกับพรรษา และความสนิทสนมของพระภิกษุ.....	47
14 จำนวนของการใช้กลวิธีการแสดงความรับผิดชอบของพระนวกะ พระมัชฌิมะ พระเถระที่มีความสนิทสนมและไม่สนิทสนม.....	48
15 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแต่งคำพูดกับ พรรษาและความสนิทสนมของพระภิกษุ.....	49
16 จำนวนของการใช้กลวิธีการสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแต่งคำพูด ของพระนวกะ พระมัชฌิมะ พระเถระที่มีความสนิทสนมและไม่สนิทสนม.....	49
17 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษกับพรรษา และความสนิทสนมของพระภิกษุ.....	50

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
18 จำนวนของการใช้กลวิธีกลวิธีการเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษของพระนวกะ พระมัทธิมะ พระเถระที่มีความสนิทสนมและไม่สนิทสนม.....	51
19 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการอธิบายหรือชี้แจงเหตุผลกับพรรษา และความสนิทสนมของพระภิกษุ.....	52
20 จำนวนของการใช้กลวิธีการอธิบายหรือชี้แจงเหตุผลของพระนวกะ พระมัทธิมะ พระเถระที่มีความสนิทสนมและไม่สนิทสนม.....	52
21 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการเสนอขอใช้หรือการให้สิ่งตอบแทนกับพรรษา และความสนิทสนมของพระภิกษุ.....	54
22 จำนวนของการใช้กลวิธีการเสนอขอใช้หรือการให้สิ่งตอบแทนของพระนวกะ พระมัทธิมะ พระเถระที่มีความสนิทสนมและไม่สนิทสนม.....	54
23 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลงกับพรรษา และความสนิทสนมของพระภิกษุ.....	55
24 จำนวนของการใช้กลวิธีการทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลงของพระนวกะ พระมัทธิมะ พระเถระที่มีความสนิทสนมและไม่สนิทสนม.....	56
25 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการปฏิเสธการขอโทษกับพรรษาและความสนิทสนมของ พระภิกษุ.....	57
26 จำนวนของการใช้กลวิธีการปฏิเสธการขอโทษของพระนวกะ พระมัทธิมะ พระเถระที่มีความสนิทสนมและไม่สนิทสนม.....	57
27 ระดับความรุนแรงของสถานการณ์.....	59
28 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรุนแรงของสถานการณ์ กับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ.....	60

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ส่วนประกอบของถ้อยคำ.....	7
2 สรุปความสอดคล้องของกลวิธีการขอโทษและวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อม.....	71

บทที่ 1

บทนำ

1. ภูมิหลัง

เมื่อเกิดความขัดแย้งหรือกระทำความผิดของคนในสังคมที่ทำให้อีกฝ่ายได้รับความเสียหาย การขอโทษเป็นหนึ่งในวิธีการที่จะลดความรุนแรงในการกระทำความผิดนั้น อีกทั้งยังเป็นมารยาทที่ดีงามและเป็นการแสดงความสุภาพ เช่น การกล่าวคำว่า “ขอโทษครับ” “ขออภัยครับ” ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญสามารถทำให้ความรุนแรงของความผิดลดลงและก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี อย่างไรก็ตามในการกล่าวคำขอโทษ ผู้พูดไม่จำเป็นต้องกล่าวออกไปตามตรง “ขอโทษครับ” แต่กล่าวโดยอ้อมเป็นต้นว่า “ผมผิดไปแล้ว ผมจะไม่ทำอีก ผมจะชดใช้ให้” เนื่องจากผู้พูดสำนึกผิดและต้องการยื่นขอเสนอให้เพื่อทดแทนสิ่งที่ได้กระทำความผิดกับผู้ฟัง

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2556: 29) กล่าวว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่ทำให้เกียรติกันเป็นอย่างมาก ผู้มีอายุน้อยต้องเคารพผู้ใหญ่ ส่วนผู้ใหญ่ต้องวางตัวให้เหมาะสมกับสถานะทางสังคมอายุหรือความอาวุโสจึงเป็นสิ่งที่คนในสังคมไทยให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยทั่วไปผู้ที่มีอายุมากจะมีอำนาจมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย สามารถออกคำสั่ง มีอำนาจตัดสินใจ เช่นเดียวกับสังคมของพระภิกษุที่ให้ความสำคัญเคารพกันตามพรรษา พระภิกษุให้ความสำคัญกับพรรษาและนับถือกันที่พรรษาเป็นหลัก เช่น ผู้ที่บวชก่อนจะได้รับความเคารพมากกว่าผู้ที่บวชทีหลัง ถึงแม้ว่ามีอายุนับจากวันที่เกิดมากกว่าก็ตาม

ในสังคมของพระภิกษุเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้นกับพระภิกษุด้วยกันการกล่าวขอโทษเป็นส่วนสำคัญ เนื่องจากในทางพุทธศาสนามีกรอบในการปฏิบัติหรือการกระทำความผิดต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นความเชื่อในทางพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในอภัยสูตร¹ว่า “ภิกษุทั้งหลาย บัณฑิตมี 2 ลักษณะ คือ 1) ผู้ที่ทำผิดแล้วรู้จักขอโทษ และ 2) ผู้ที่รู้จักยกโทษให้กับคนอื่น” ซึ่งการกล่าวขอโทษจะทำให้ไม่เกิดความโกรธและไม่ผูกเวรต่อกัน

จากการสังเกตการขอโทษของพระภิกษุพบว่าพระภิกษุมีการกล่าวขอโทษ เมื่อกระทำความผิด ดังเช่นที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ ดังตัวอย่าง (1)

(1) สถานการณ์: ภายในห้องเรียนบาลี วัดบวรนิเวศราชวรวิหาร

พระอาจารย์ผู้สอน: “ท่านทำไมขึ้นมาเรียนบาลีสาย”

พระภิกษุ: “โทษครับอาจารย์ คราวหน้าผมจะมาให้ทัน”

¹พระสูตรที่พระพุทธเจ้าตรัสกับพระภิกษุสองรูปที่ได้เถียงกัน

จากตัวอย่าง (1) พระภิกษุตอบพระอาจารย์ว่า “โทษครับอาจารย์ คราวหน้าผมจะมาให้ทัน” จากตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่าพระภิกษุกล่าวกับพระอาจารย์ โดยเลือกใช้การกล่าวคำว่า “ขอโทษ” อย่างชัดเจน พร้อมกับสัญญาต่อพระอาจารย์ว่า “จะไม่มาสายอีก”

(2) สถานการณ์: ภายในวัดจัดงานให้กับอดีตเจ้าอาวาส ซึ่งในงานได้นิมนต์พระเถระมาร่วมงาน พระนวกะเดินชนพระเถระที่มาร่วมงาน พระนวกะจึงกล่าวว่า
พระนวกะ: “ขอโทษครับหลวงพ่อ เป็นอะไรไหมครับ”

จากตัวอย่าง (2) เห็นได้ว่าพระนวกะกล่าวขอโทษพระเถระอย่างชัดเจน คือ “ขอโทษครับ” และแสดงความห่วงใยโดยกล่าวว่า “เป็นอะไรไหมครับ” นอกจากนี้ ยังใช้คำเรียกขานว่า “หลวงพ่อ” ซึ่งทำให้ทราบว่าเป็นพระผู้ใหญ่ที่ควรเคารพ

(3) สถานการณ์: พระนวกะนัดพระมัชฌิมะเพื่อจะไปทำธุระด้วยกัน
พระนวกะ: “หลวงพี่มาสายอีกแล้ว พวกผมรอนานแล้ว”
พระมัชฌิมะ: “โทษที่ท่าน ยังพอมีเวลา”

จากตัวอย่าง (3) พระมัชฌิมะกล่าวขอโทษคือ “โทษที่ท่าน” แสดงให้เห็นว่าพระมัชฌิมะยอมรับว่าตนเองกระทำผิดที่ทำให้รอและพระมัชฌิมะกล่าวต่อว่า “ยังพอมีเวลา” คือ ต้องการอธิบายว่า ยังคงเหลือเวลาที่จะไปทำธุระเนื่องจากว่าพระมัชฌิมะมีพรหมามากกว่าจึงกล่าวเช่นนี้ได้และการพูดดังกล่าวเป็นการพูดเพื่อลดระดับความรุนแรงของความผิดของพระมัชฌิมะลง

(4) สถานการณ์: พระนวกะยืมวัตถุมงคลของพระมัชฌิมะ
พระมัชฌิมะ: “ผมจะมาเอาของที่ยืมไปครับ”
พระนวกะ: “ท่าน ผมไม่รู้เอาไปเก็บไว้ไหน ต้องขออภัยจริงๆ”

จากตัวอย่าง (4) พระนวกะไม่ได้กล่าวขอโทษในตอนแรก แต่กลับกล่าวว่า “ผมไม่รู้เอาไปเก็บไว้ไหน” ซึ่งเป็นการบอกถึงข้อบกพร่องของตัวเอง ที่ยืมวัตถุมงคลมาแล้วนำมาคืนไม่ได้ หลังจากนั้น พระนวกะจึงกล่าวว่า “ต้องขออภัยจริงๆ” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระนวกะต้องการขอโทษต่อพระมัชฌิมะ และในการตอบของพระนวกะใช้คำว่า “ท่าน” เพื่อเป็นการเคารพยกย่องพระมัชฌิมะ

จากตัวอย่างที่กล่าวมาตัวอย่าง (1) พระภิกษุใช้คำว่า “โทษครับอาจารย์” เนื่องจากพระภิกษุมีความสนิทสนมกัน ถึงแม้ว่าพระอาจารย์ผู้สอนจะมีพรหมที่สูงกว่า แต่ตัวอย่าง (2) พระนวกะกล่าว “ขอโทษครับหลวงพ่อ” ซึ่งเป็นการกล่าวขอโทษตรงๆ และชัดเจน เนื่องจากพระนวกะเป็นพระภิกษุที่มี

พรรษาน้อยกว่า และไม่ได้สนิทสนมกับหลวงพ่อดังกล่าว (3) พระมัทธมามีความสนิทสนมและเป็นพระภิกษุที่มีพรรษามากกว่าพระนวกะ จึงสามารถกล่าว “โทษที่ท่าน” ได้ ซึ่งเป็นการกล่าวที่เป็นกันเองมาก ตรงข้ามกับตัวอย่าง (4) ที่พระนวกะกล่าวกับพระมัทธมว่า “ต้องขอภัยจริงๆ” ซึ่งเป็นคำขอโทษที่สุภาพมาก จากตัวอย่างทั้ง 4 ตัวอย่าง เห็นได้ถึงความหลากหลายของการขอโทษ ซึ่งมีทั้งการขอโทษตรงๆ การพยายามทำให้เป็นเหตุการณ์ที่ไม่รุนแรง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจ (1) วิเคราะห์กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ (2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุกับตัวแปรทางสังคม คือ พรรษาและความสนิทสนม และ (3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรุนแรงของสถานการณ์กับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ

2. ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. วิเคราะห์กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุกับตัวแปรทางสังคม คือ พรรษาและความสนิทสนม
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรุนแรงของสถานการณ์กับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ

3. ความสำคัญของการวิจัย

1. สะท้อนให้เห็นความสำคัญของพรรษาและความสนิทสนมในการแสดงความเคารพของพระนวกะ พระมัทธม และพระเถระ
2. เป็นแนวทางในการใช้ภาษาในการขอโทษของพระภิกษุกับพระผู้ใหญ่

4. ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามวัจนกรรมขอโทษของพระภิกษุ จำนวน 45 รูป จากวัด 3 แห่ง คือ 1) วัดบรมนิวาสราชวรวิหาร จำนวน 15 รูป 2) วัดปทุมวนาราม จำนวน 15 รูป และ 3) วัดดวงแข จำนวน 15 รูป โดยใช้แบบสอบถามชนิดเติมเต็มบทสนทนา (Discourse completion test: DCT) ที่พัฒนาขึ้นโดย บลูม-กัลกา (Blum-Kulka, 1984) ข้อดีของแบบสอบถามประเภทนี้คือ ทำให้ได้ข้อมูลการขอโทษที่เป็นไปตามสถานการณ์ที่ต้องการและสามารถควบคุมปัจจัยทางสังคมที่ใช้ในการศึกษาได้ ส่วนข้อเสีย คือ สถานการณ์ที่กำหนดเป็นการสมมติเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดการขอโทษ เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกใช้ คือ สามารถควบคุมตัวแปรทางสังคม ได้แก่ พรรษาและความสนิทสนม และได้ข้อมูลเกี่ยวกับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุในแต่ละสถานการณ์ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยแก้ปัญหาเรื่อง

สถานการณ์สมมติ โดยทำแบบสำรวจนำร่องเพื่อสำรวจสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการขอโทษที่เกิดขึ้นจริง และเกิดขึ้นบ่อยกับพระภิกษุ จำนวน 6 สถานการณ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กลวิธีการขอโทษ หมายถึง วิธีการทางภาษาที่ผู้พูดเลือกใช้เมื่อการกระทำผิดกับผู้อื่นโดยการขอโทษอย่างชัดเจน การอธิบายเหตุผล การแสดงความรับผิดชอบ การเสนอขอใช้ การสัญญา การลดระดับความรุนแรง การเพิ่มระดับคำขยายของการขอโทษ หรือการปฏิเสธการขอโทษ
2. พระภิกษุ หมายถึง ผู้ที่บวชในพระพุทธศาสนา ซึ่งในงานวิจัยนี้ คือ พระภิกษุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 วัด คือ 1) วัดบรณนิวาสราราม 2) วัดปทุมวนาราม และ 3) วัดดวงแข โดยสถานภาพของพระภิกษุจำแนก 3 กลุ่ม ดังนี้
 - 2.1 พระนวกะ หมายถึง พระภิกษุผู้เริ่มบวชใหม่ พรรษาเริ่มบวชถึง 5 พรรษา
 - 2.2 พระมัชฌิมะ หมายถึง พระภิกษุที่มีพรรษามากกว่า 5-10 พรรษา
 - 2.3 พระเถระ หมายถึง พระภิกษุที่มีพรรษามากกว่า 10 พรรษาขึ้นไป
3. พรรษา หมายถึง อายุของพระภิกษุนับจากวันแรกที่บวชเป็นพระภิกษุ

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดวัจนกรรมขอโทษ (Apology speech acts) ของบลูม-กุลก้าและออลชเท็น (Blum-kulka; & Olshtain. 1984: 206-208) เบิร์กแมนและแคสเปอร์ (Bergman; & Kasper. 1991: 157-158) และโฮล์มส์ (Holmes. 1989: 200)

6. สมมติฐานของการวิจัย

1. พระภิกษุมีการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษเหมือนกับฆราวาส
2. พรรษาและความสนิทสนมมีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ
3. การเลือกใช้กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุจะแปรไปตามระดับความรุนแรงของสถานการณ์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎีวิัจจนกรรมและวิัจจนกรรมขอโทษ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. วิัจจนกรรม (Speech Acts)
2. วิัจจนกรรมอ้อม (Indirect Speech Acts)
3. วิัจจนกรรมขอโทษ (Apology Speech Acts)

1. วิัจจนกรรม (Speech acts)

การใช้ภาษาในชีวิตประจำวันเพื่อสื่อสารกับบุคคลอื่นในสถานการณ์ต่างๆ เป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต เนื่องจากการกล่าวถ้อยคำไม่ได้เพียงแต่ช่วยให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่ผู้พูดต้องการสื่อความหมายเท่านั้น แต่เพื่อให้ผู้ฟังกระทำการบางอย่างให้ รวมไปถึงการใช้ภาษาเพื่อแสดงรู้สึกนึกคิด แสดงความห่วงใย ความไม่พอใจ การขอบคุณและการขอโทษ เป็นต้น การกระทำเหล่านี้ เรียกว่า วิัจจนกรรม (Speech acts) ซึ่งผู้ที่นำเสนอทฤษฎีนี้ คือ ออสติน (Austin, 1962) นักปรัชญาชาวอังกฤษ ซึ่งอธิบายว่าทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่วิเคราะห์บทบาทของคำพูดที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำของผู้พูดและผู้ฟัง โดยออสตินสังเกตเห็นว่าภาษาไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่สื่อความหมายเท่านั้นแต่ยังสามารถทำให้เกิดการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งอีกด้วย เช่น “ผมขอโทษที่ไม่ได้เอาหนังสือมาคืน” แสดงให้เห็นว่าการกระทำนี้มีการกระทำก่อนหน้าการกล่าวถ้อยคำและการกระทำที่เกิดขึ้นหลังการกล่าวถ้อยคำ กล่าวคือ ก่อนที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนี้ออกมาจะมีการกระทำ คือ มีการยืมหนังสือไปแล้วลืมนำหนังสือมาคืนตามเวลาที่กำหนด ต่อมากล่าวถ้อยคำแสดงการขอโทษในความผิดนั้นหลังจากที่ตนเองได้ลืมนำหนังสือมาคืน เพื่อให้ผู้ฟังสบายใจและยกโทษให้ในความผิดที่เกิดขึ้น ออสติน (Austin, 1962: 3-4) เรียกถ้อยคำนี้ว่า ถ้อยคำการกล่าวบ่งการกระทำ (Performative utterance) ซึ่งแตกต่างจากถ้อยคำแสดงความจริงแท้ (Constative utterance) ที่เป็นเพียงถ้อยคำที่ทำหน้าที่สื่อความหรือบอกเล่า สามารถตัดสินความเป็นจริงเป็นเท็จได้เท่านั้นเช่น “พระภิกษุทำวัตรเช้าในอุโบสถตอน 8 โมงเช้า” ซึ่งถ้อยคำนี้จะเป็นจริงก็ต่อเมื่อมีพระภิกษุทำวัตรและทำในเวลาเช้าก็แสดงว่าถ้อยคำนั้นเป็นจริงดังนั้น ในการสนทนาผู้ฟังจะต้องตีความหมายคำพูดหรือประโยคที่ตนได้ยินและต้องทำความเข้าใจในเจตนาของผู้พูด

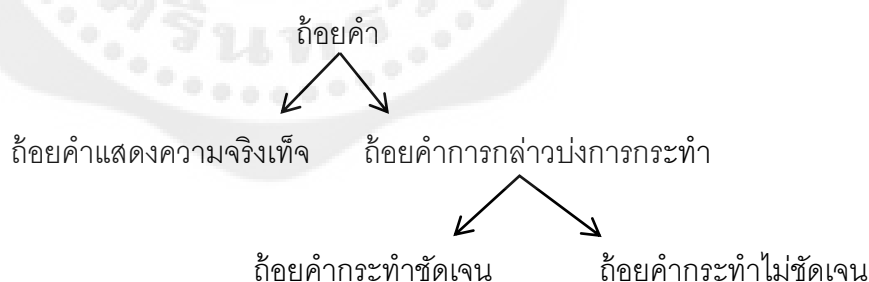
ตาราง 1 ถ้อยคำแสดงความจริงแท้และถ้อยคำการกล่าวบ่งการกระทำ

ถ้อยคำแสดงความจริงแท้	ถ้อยคำการกล่าวบ่งการกระทำ
- สามารถตัดสินความเป็นจริงและเท็จได้ - ใช้สื่อความหรือบอกเล่า	- ไม่สามารถตัดสินค่าความเป็นจริงเป็นเท็จได้ - ไม่ได้ใช้ภาษาเพื่อพรรณนาบอกเล่าเท่านั้นแต่เป็นการกล่าวถ้อยเพื่อให้เกิดการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ที่มา: ฤกษ์ดาวรรณ หงส์ดารมภ์; และ ธีรเดช โชคสุวนิช. (2551). *วาทวิทยาปฏิบัติศาสตร์*. หน้า 94.

นอกจากนี้ ออสติน (Austin. 1962: 5-6) อธิบายเพิ่มเติมว่าถ้อยคำการกล่าวบ่งการกระทำจะเป็นถ้อยคำกระทำชัดเจน (Explicit performative) ก็ต่อเมื่อมีองค์ประกอบที่ชัดเจน ตัวอย่างเช่น “I order you that you clean up this mess” แสดงให้เห็นว่า I เป็นบุรุษสรรพนามที่ 1 เป็นผู้กระทำ ซึ่งผู้พูดเท่านั้นที่มีหน้าที่แสดงการกระทำตามเจตนาของตนให้ผู้อื่นทราบและกล่าวถ้อยคำในลักษณะคำสั่ง เช่น คำว่า “order” เป็นคำกริยาที่แสดงการกระทำ (Performative verb) เพื่อให้บุคคลกระทำบางอย่าง ซึ่งต่างจากถ้อยคำนี้ คือ “This room is still a mess” ที่เป็นถ้อยคำกระทำไม่ชัดเจน (Implicit performative) เนื่องจากถ้อยคำไม่มีคำกริยาที่แสดงการกระทำเหมือนกับถ้อยคำกระทำชัดเจนและผู้พูดเป็นใครก็ได้

สรุป การจำแนกประเภทของถ้อยคำตามแนวคิดของออสติน ดังนี้

ภาพประกอบ 1 ส่วนประกอบของถ้อยคำ

ที่มา: ศิริพร ปัญญาเมธิกุล. (2555). *อรรถศาสตร์เบื้องต้น*. หน้า 115.

จากงานของออสตินแสดงให้เห็นว่าวัจนกรรมมีความหลากหลาย และมีความกำกวมในเจตนาที่ใช้สื่อความหมายที่เกิดจากการใช้ภาษาอ้อม ซึ่งเซิร์ล (Searle. 1969) เรียกว่า วัจนกรรมอ้อม (Indirect speech acts)

2. วัจนกรรมอ้อม (Indirect Speech Acts)

วัจนกรรมเป็นสิ่งที่สำคัญในการดำเนินชีวิต เนื่องจากการใช้ถ้อยคำที่เกิดขึ้นในแต่ละวันมีจำนวนมากเราไม่สามารถที่จะกำหนดได้เลยว่าถ้อยคำที่ทำให้เกิดเป็นวัจนกรรมนั้นมีมากหรือน้อยเพียงไร และถ้อยคำชนิดใดเป็นถ้อยคำที่ทำให้เกิดการกระทำ ฉะนั้น ถ้อยคำที่กล่าวออกมาล้วนเป็นวัจนกรรม และเซิร์ลได้พัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับประเภทของวัจนกรรมต่อจากออสติน โดยแบ่งวัจนกรรมที่ทำให้เกิดการกระทำออกเป็น 5 ประเภท (Searle, 1969: 3) ได้แก่

1. วัจนกรรมบรรยายเหตุการณ์ (Representatives) หมายถึง วัจนกรรมที่ผู้พูดใช้สื่อไปยังผู้ฟัง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอเนื้อความหรือบอกเล่าข้อเท็จจริงให้ผู้ฟังรู้เป็นการยืนยันความเป็นข้อเท็จจริง ตัวอย่างเช่น วัจนกรรมการบอก การใช้คำยืนยัน การอธิบาย การคาดการณ์ เป็นต้น

2. วัจนกรรมกำหนดให้ทำ (Directives) หมายถึง วัจนกรรมที่ผู้พูดสื่อไปยังผู้ฟัง โดยมีจุดมุ่งหมายเป็นความพยายามทำให้ผู้ฟังกระทำการใดสิ่งหนึ่งเพื่อผู้พูด ตัวอย่างเช่น วัจนกรรมการถาม วัจนกรรมการขอร้อง วัจนกรรมการสั่ง วัจนกรรมการบังคับ และวัจนกรรมการกำหนด เป็นต้น

3. วัจนกรรมผูกมัด (Commissives) หมายถึง วัจนกรรมที่ผู้พูดสื่อความไปยังผู้ฟัง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อบอกให้ผู้ฟังรับรู้ว่าคุณพูดจะกระทำการใดสิ่งหนึ่งแก่ผู้ฟังในอนาคต เช่น วัจนกรรมการสัญญา การขู่ การสาบาน การรับประกัน และการปวารณา เป็นต้น

4. วัจนกรรมแสดงอารมณ์ความรู้สึก (Expressives) หมายถึง วัจนกรรมที่ผู้พูดสื่อไปยังผู้ฟัง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงสภาวะทางอารมณ์ สภาพจิตใจหรือความรู้สึกของตนเอง ตัวอย่างเช่น วัจนกรรมการขอบคุณ การแสดงความยินดี การรู้สึกเสียใจ และการขอโทษ เป็นต้น

5. วัจนกรรมประกาศ (Declarations) หมายถึง วัจนกรรมที่ผู้พูดสื่อความไปยังผู้ฟัง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อประกาศหรือเปลี่ยนแปลงสถานะภาพของบุคคลหรือบางสิ่งบางอย่าง ตัวอย่างเช่น วัจนกรรมการไล่ออก การสั่งลงโทษ การประกาศสงคราม การประกาศ การคัดค้าน การคว่ำบาตร การแต่งตั้ง เป็นต้น

จากการจำแนกประเภทของวัจนกรรมของเซิร์ลแสดงให้เห็นความหลากหลายของวัจนกรรม นอกจากนี้ เซิร์ลสนใจศึกษาเกี่ยวกับการใช้ภาษาอ้อม ซึ่งแตกต่างจากงานของออสตินที่พิจารณาเฉพาะรูปภาษาที่แน่นอน โดยเซิร์ล (Searle, 1979: 30) เขียนหนังสือชื่อ Expression and Meaning กล่าวว่า

“The speaker utters a sentence, means what he says, but also means something more”

จากข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นเกี่ยวกับวัจนกรรมซึ่งไม่ได้มีความหมายเดียวเท่านั้นแต่ความหมายของถ้อยคำที่กล่าวออกไปยังมิได้มากกว่า 1 ความหมาย เช่น “ผมไม่มีเจตนาทำของคุณเสียหายนะครับ” ซึ่งเกิดจากการที่ผู้พูดทำบางอย่างของผู้ฟังเสียหายไป แต่ผู้พูดไม่ได้กล่าวว่าขอโทษ

ออกมา แต่ใช้การอธิบายเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจว่าผู้พูดมีเจตนาขอโทษ เนื่องจากผู้พูดใช้ภาษาในรูปแบบ วัจนกรรมอ้อม

เห็นได้ว่าในแต่ละวัจนกรรมมีความแตกต่างกันทั้งในการสื่อความหมายตรงตามถ้อยคำและการสื่อความหมายอ้อมจึงเป็นสิ่งที่ผู้ฟังต้องตีความ โดยการเน้นไปที่การแสดงเจตนาของผู้พูดเป็นหลัก กล่าวคือ การใช้ถ้อยคำที่มีเจตนาไม่ตรงกับรูปภาษาตามที่ปรากฏ จึงจำเป็นต้องอาศัยบริบทในการตีความของถ้อยคำ ในงานของยูล (Yule. 1996: 54-55) ยูลอธิบายวัจนกรรมอ้อมไว้แตกต่างจากเซิร์ล โดยกล่าวว่ารูปภาษา (Forms) อธิบายถึงโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ แต่หน้าที่ (Functions) ใช้เพื่อสื่อถึงเจตนาบางอย่าง ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงการใช้ภาษาที่เป็นวัจนกรรมอ้อมได้เช่นเดียวกัน ดังนี้

ตาราง 2 รูปภาษาและหน้าที่ของการใช้ภาษาในวัจนกรรมอ้อม

รูปภาษา	หน้าที่
You wear a seat belt.	ใช้เพื่อบอกเล่า Declarative
Do you wear a seat belt ?	ใช้เป็นคำถาม Interrogative
Wear a seat belt !	ใช้ในการออกคำสั่ง Imperative

ที่มา: George Yule. (1996). *Pragmatics*. หน้า 54.

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่าหากทั้งสามประโยคมีรูปแบบและหน้าที่ในการใช้ที่สัมพันธ์กัน เช่น “You wear a seat belt” มีหน้าที่ใช้เพื่อบอกเล่า เรียกประโยคนี้ว่า วัจนกรรมตรง (direct speech acts) แต่ถ้าประโยคนี้เกิดขึ้นในบริบทที่เครื่องบินกำลังจะขึ้นบินและผู้ฟังอยู่บนเครื่องบิน หน้าที่ของประโยคจะกลายเป็นคำสั่ง เรียกประโยคนี้ว่าวัจนกรรมอ้อม (indirect speech acts) หมายถึง การใช้ภาษาที่ไม่ตรงตามรูปภาษาเท่านั้น แต่ต้องอาศัยทักษะบางอย่างของผู้ฟังซึ่งเข้าใจตามเจตนาที่แฝงอยู่ของผู้พูด ฉะนั้น การมีความเข้าใจเจตนาพื้นฐานและหน้าที่ในการใช้ภาษาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญในการสื่อความหมายโดยใช้วัจนกรรมอ้อม

ดังนั้น งานของออสตินเน้นไปที่ผลจากการกล่าวถ้อยคำที่เกิดขึ้นซึ่งมีรูปแบบที่แน่นอนทั้งการกระทำ และการกล่าวถ้อยคำ เช่น การแต่งงาน การตั้งชื่อเรือ และการพนัน เป็นต้น ซึ่งแตกต่างจากงานของเซิร์ลที่ศึกษาวัจนกรรมในการใช้ชีวิตจริง ซึ่งในงานของเซิร์ลเน้นไปที่การกล่าวถ้อยคำที่แฝงไปด้วยเจตนาของผู้พูดเป็นสำคัญ กล่าวคือ ผู้พูดไม่ได้ใช้ภาษาที่ตรงตามถ้อยคำเท่านั้น แต่เป็นการสื่อความหมายโดยอ้อม

3. วัฒนธรรมขอโทษ (Apology Speech Acts)

คนในสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นสังคมใดก็ตามย่อมมีความเห็นอกเห็นใจกันหรือมีความเคารพซึ่งกันและกัน เมื่อกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งออกไป การกล่าวขอโทษจะช่วยให้ความผิดเหล่านั้นลดจากหนักกลายเป็นเบาลงได้ การขอโทษเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่ผู้พูดแสดงความรู้สึกต่อสิ่งที่ตนได้กระทำผิดหรือมีเจตนาทำให้ผู้ฟังสบายใจเพื่อลดความรุนแรงของการกระทำผิดลง ดังนั้น กลวิธีการขอโทษจึงมีหลากหลายรูปแบบในส่วนนี้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษากลวิธีการขอโทษและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมขอโทษ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 กลวิธีการขอโทษ (Strategies of Apology)

ผู้วิจัยศึกษากลวิธีการขอโทษของบลูม-กุก้าและอลชเท็น (Blum-kulka; & Olshtain. 1984: 206-208) โฮล์มส์ (Holmes. 1989: 200) และ เบิร์กแมนและแคสเปอร์ (Bergman; & Kasper. 1991: 157-158) โดยเรียงตามลำดับปีที่มีการศึกษางานวิจัยทั้ง 3 ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

บลูม-กุก้าและอลชเท็น (Blum-kulka; & Olshtain. 1984: 206-208) เปรียบเทียบวัฒนธรรมขอโทษข้ามวัฒนธรรมของชาวอเมริกัน จำนวน 35 คน กับชาวอิสราเอล จำนวน 50 คน โดยพบว่า กลวิธีการขอโทษแบ่งออกเป็น 5 กลวิธีหลัก ดังนี้

1. การแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน (an explicit illocutionary force indicating device) คือ ใช้คำกริยาแสดงการขอโทษ (apology verbs) ดังนี้

- 1.1 I'm sorry that I'm so late
- 1.2 Excuse me for being late again
- 1.3 I apologize for coming late to the meeting
- 1.4 Forgive me for coming late
- 1.5 I regret that I can't help you
- 1.6 Pardon me for interrupting

จากข้อ 1.1 – 1.6 แสดงให้เห็นว่าผู้พูดมีเจตนาขอโทษซึ่งมีเครื่องบ่งชี้เจตนาที่ชัดเจน คือ ขอโทษ (“be sorry” “excuse me” และ “apologize”) ขอให้ยกโทษให้ (“forgive me” และ “pardon me”) แสดงความเสียใจ (“regret”) เป็นต้น

2. การแสดงความรับผิดชอบ (taking on responsibility) คือ การแสดงความรับผิดชอบในสิ่งที่กระทำผิด มีกลวิธีย่อย 3 กลวิธี ได้แก่

2.1 การแสดงข้อบกพร่องของตัวเอง (expresses trait self-deficiency) คือ การแสดงข้อบกพร่องว่าตนเองลืม เช่น “I’m so forgetful”

2.2 การตำหนิตัวเองอย่างชัดเจน (explicit self-blame) คือ การแสดงว่าเป็นความผิดพลาดของตนเอง เช่น “It’s my fault/mistake.”

2.3 การไม่ยอมรับผิด (denial of fault) คือ การที่ผู้พูดปฏิเสธความรับผิดชอบว่าไม่ใช่ความผิดของตนเองเช่น “It’s not my fault that it fell down.”

3. การอธิบายถึงสาเหตุ (explanation or account of cause) คือ การที่ผู้พูดต้องการบอกถึงสิ่งที่ทำให้เกิดความผิดพลาดโดยการอธิบายเหตุผลให้ผู้ฟังเข้าใจ มีกลวิธีย่อย 2 กลวิธี ได้แก่

3.1 สาเหตุที่ชัดเจน (explicit) คือ การแสดงให้เห็นถึงสภาพเหตุการณ์โดยทั่วไป เช่น “I didn’t mean to do this”

3.2 สาเหตุที่ไม่ชัดเจน (implicit) คือ การแสดงให้เห็นถึงสภาพเหตุการณ์โดยเฉพาะ เช่น “Traffic is always so heavy in the morning”

4. การเสนอชดใช้ (offer of repair) คือ การที่ผู้พูดทำความเสียหายที่ส่งผลต่อผู้ฟังซึ่งสามารถที่จะชดใช้ได้ โดยแบ่งเป็นกลวิธีย่อย 2 กลวิธี ได้แก่

4.1 การเสนอชดใช้แบบเฉพาะเจาะจง (specified) คือ การชดใช้ตามความเสียหายที่ผู้พูดได้กระทำ เช่น “I’ll pay for the damage”

4.2 การเสนอชดใช้แบบไม่เฉพาะเจาะจง (unspecified) คือ การที่ผู้พูดไม่ได้ชดใช้ตามเสียหายแต่เป็นการบอกว่าจะชดใช้ให้เท่าที่ทำได้ เช่น “I’ll do what I can do”

5. การให้สัญญา (promise of forbearance) คือ การที่ผู้พูดให้สัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีก เช่น “This won’t happen again”

ส่วนโฮล์มส์ (Holmes. 1989: 200) ศึกษาวัฒนธรรมขอโทษของชาวนิวซีแลนด์ โดยพิจารณาจากตัวแปรเพศชายและเพศหญิง และใช้บทสนทนาจากคลังข้อมูลการสนทนาของนักศึกษาชาวนิวซีแลนด์ 183 บทสนทนา จำนวน 176 คน จากการวิเคราะห์พบว่ากลวิธีการขอโทษ แบ่งออกเป็น 4 กลวิธีหลัก โดยแต่ละกลวิธีหลักมีกลวิธีย่อย ดังนี้

1. การแสดงการขอโทษที่ชัดเจน (an explicit expression of apology) คือ ผู้พูดกล่าวขอโทษโดยชัดเจน มีกลวิธีย่อย 3 กลวิธี

1.1 การกล่าวขอโทษ (offer apology) เช่น “I apologize”

1.2 การแสดงความเสียใจ (express regret) เช่น “I’m afraid” และ “I’m sorry”

1.3 การขอให้ยกโทษ (request forgiveness) เช่น “Forgive me”

2. การอธิบายหรือการให้เหตุผล (an explanation or account) คือ ผู้พูดอธิบายถึงสาเหตุที่ไม่ได้ตั้งใจกระทำความผิด เช่น “I wasn’t expecting it to be you”

3. การยอมรับที่จะชดใช้ (an acknowledgment of responsibility) คือ การที่ผู้พูดยอมรับความผิดที่กระทำต่อผู้ฟัง มีกลวิธีย่อย 4 กลวิธี

3.1 การยอมรับความผิดด้วยตนเอง (accept blame) เช่น “It is my fault.”

3.2 การบอกข้อบกพร่องของตนเอง (express self-deficiency) เช่น “I was confused.”

3.3 การยอมรับความผิดตามที่ผู้ฟังบอก (recognize hearer as entitled to an apology) เช่น “You are right”

3.4 เสนอการชดใช้ (offer repair/redress) เช่น “We’ll replace it for you”

4. การสัญญา (a promise of forbearance) เช่น “I promise that It wasn’t happen again”

ต่อมาเบิร์กแมนและแคสเปอร์ (Bergman; & Kasper. 1991: 157-158) ศึกษาวัฒนธรรมขอโทษของนักศึกษาชาวไทยจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 423 คน และของนักศึกษาชาวอเมริกันจากมหาวิทยาลัยฮาวาย จำนวน 30 คน พบกลวิธีการขอโทษแบ่งออกเป็น 6 กลวิธี ดังนี้

1. การแสดงเจตนาขอโทษ (the illocutionary force indicating device) คือ การที่ผู้พูดมีเจตนาที่ชัดเจนในการกล่าวขอโทษออก เช่น “I’m sorry” “I’m afraid”

2. การเพิ่มระดับคำขยายของการขอโทษ (upgrader) คือ การเพิ่มองค์ประกอบกับคำแสดงเจตนาขอโทษ เช่น “I’m terribly sorry” และ “I really didn’t mean to hurt you” คือเพิ่มคำว่า “terribly” และ “really” เพื่อให้การขอโทษมีเจตนาที่หนักแน่นมากขึ้น

3. การรับผิดชอบ (taking on responsibility) คือ ผู้พูดแสดงความรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ได้แก่ ตำนินตัวเอง (self-blame) เช่น “How stupid of me” แสดงความไม่ได้ตั้งใจ (lack of intent) เช่น “I didn’t mean to do this” และการยอมรับความจริง (admission of fact) เช่น “I haven’t graded it yet”

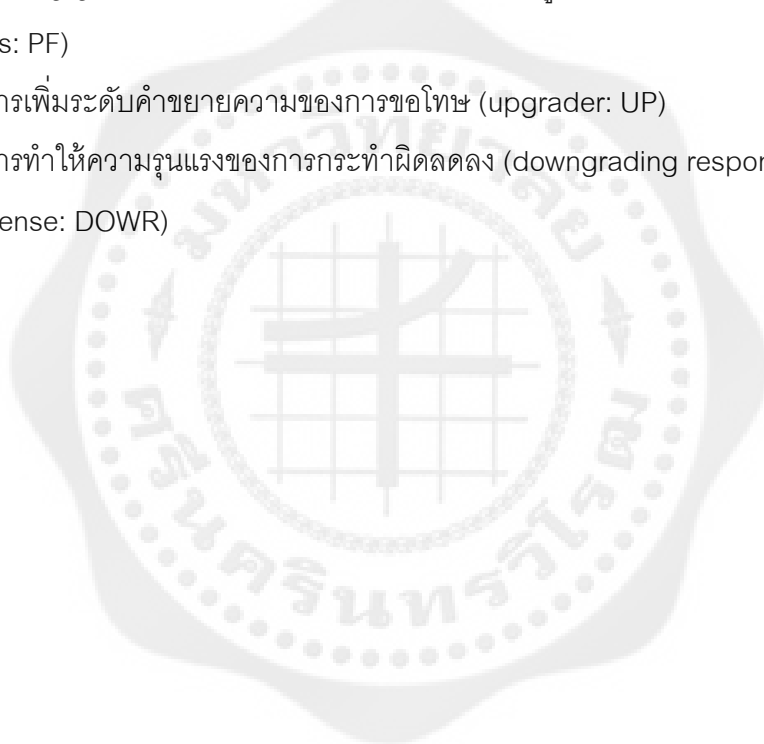
4. การทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลง (downgrading responsibility or severity of offense) คือ การกลบเกลื่อนความผิดเพื่อลดความรุนแรง เช่น “I’m only 10 minutes late” และ “I hope you didn’t wait long”

5. การเสนอชดใช้ (offering repair) คือ ผู้พูดชดใช้ความเสียหายให้แก่ผู้ฟัง เช่น “I’ll pay for the damage”

6. การปรับแก้คำพูด (verbal redress) คือ การที่ผู้พูดบอกกับผู้ฟังว่าจะไม่ให้เกิดความผิดเช่นนี้อีก เช่น “It won’t happen again”

เปรียบเทียบกลวิธีการขอโทษจากงานวิจัยของบลูม-กูลก้าและอชเท็น (Blum-kulka; & Olshtain.1984: 206-208) โฮล์มส์ (Holmes. 1989: 200) และ เบิร์กแมนและแคสเปอร์ (Bergman; & Kasper. 1991: 157-158) ได้ ดังตาราง 3 ซึ่งประกอบด้วยกลวิธีหลัก 7 กลวิธี ดังนี้

1. การแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน (an explicit illocutionary force indicating device: IFID)
2. การชี้แจงหรืออธิบายถึงเหตุผล (an explanation or account: EX or AC)
3. การแสดงความรับผิดชอบ (an acknowledgement of responsibility: ACKR)
4. การเสนอชดใช้หรือการให้สิ่งตอบแทน (an offer of repair or compensation: OF)
5. การสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดหรือการปรับแก้คำพูด (a promise of forbearance or verbal redress: PF)
6. การเพิ่มระดับความขยายความของการขอโทษ (upgrader: UP)
7. การทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลง (downgrading responsibility or severity of offense: DOWR)

ตาราง 3 สรุปกลวิธีการขอโทษของบลูม-กูดก้าและออกซเท็น ไฮล์มส์ และเบิร์กแมนและแคสเปอร์

ผู้ที่ศึกษา วิจารณ์ ขอโทษ	กลวิธีการขอโทษ						
	1. การแสดง เจตนาขอโทษ อย่างชัด (IFID)	2. การชี้แจงหรือ อธิบายถึงเหตุผล (EX or AC)	3. การแสดงความ รับผิดชอบ (ACKR)	4. การเสนอขอใช้ หรือการให้สิ่งตอบ แทน (OF)	5. การสัญญาว่า จะไม่กระทำผิด หรือการปรับแต่ง คำพูด (PF)	6. การเพิ่มระดับ คำขยายความ ของการขอโทษ (UP)	7. การทำให้ ความรุนแรงของ การกระทำผิด ลดลง (DOWR)
บลูม-กูดก้า และออกซเท็น	✓	✓ สาเหตุที่ชัดเจน ✓ สาเหตุที่ไม่ชัดเจน	✓ การแสดงข้อบกพร่องของ ตัวเอง ✓ การดำเนินตัวเองอย่าง ชัดเจน ✓ การไม่ยอมรับผิด	✓ การเสนอขอใช้แบบไม่ เฉพาะเจาะจง ✓ การเสนอขอใช้แบบ เฉพาะเจาะจง	✓	-	-
ไฮล์มส์	✓ การกล่าวขอโทษ ✓ การแสดงความ เสียใจ ✓ การขอให้ยกโทษ	✓	✓ การยอมรับความผิดด้วย ตนเอง ✓ การบอกข้อบกพร่องของ ตนเอง ✓ การยอมรับความผิด ตามที่ผู้ฟังบอก ✓ เสนอการขอใช้	✓	-	-	-
เบิร์กแมนและ แคสเปอร์	✓		✓ ดำเนินตัวเอง ✓ แสดงความไม่ได้ตั้งใจ ✓ การยอมรับความจริง	✓	✓	✓	✓

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างของกลวิธีการขอโทษ โดยผู้วิจัยได้ปรับแนวคิดและรวบรวมกลวิธีการขอโทษของทั้ง 3 งานวิจัย ดังนี้

1. การแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน กล่าวคือ กลวิธีการขอโทษที่ถูกใช้เป็นอันดับแรกเมื่อผู้พูดกระทำความผิด ได้แก่

1.1 การแสดงความเสียใจ เช่น “I’m sorry” และ “I’m afraid”

1.2 การกล่าวขอโทษ เช่น “I apologize”

1.3 การขออภัยให้ผู้อื่นไม่ตำหนิตนเอง เช่น “excuse me” “pardon me” และ “forgive me”

2. การอธิบายหรือชี้แจงเหตุผล คือ กลวิธีการขอโทษเมื่อผู้พูดกระทำความผิด ซึ่งอาจจะไม่กล่าวขอโทษออกมา แต่ใช้กลวิธีชี้แจงหรืออธิบายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นแทน เพื่อลดความรุนแรงที่เกิดขึ้นได้แก่

2.1 การอธิบายสถานการณ์โดยทั่วไป เช่น “I wasn’t expecting it to be you” และ “I didn’t mean to do this”

2.2 การอธิบายถึงสาเหตุโดยเฉพาะ เช่น “The bus was late” และ “Traffic is always so heavy in the morning”

3. การแสดงความรับผิดชอบ คือ กลวิธีการขอโทษที่ผู้พูดกระทำความผิดและรับผิดชอบต่อเหตุการณที่เกิดขึ้น ได้แก่

3.1 การยอมรับข้อบกพร่องของตัวเอง เช่น “I’m so forgetful” “I was confused” “It’s my fault/mistake” และ “How stupid of me”

3.2 การยอมรับผิดตามที่ผู้ฟังบอก เช่น “You are right” และ “I haven’t graded it yet”

4. การเสนอชดใช้หรือการให้สิ่งตอบแทน คือ กลวิธีการขอโทษเมื่อผู้พูดกระทำความผิดซึ่งทำให้ผู้ฟังเกิดความเสียหายในด้านของวัตถุหรือการกระทำให้ผู้ฟังได้รับบาดเจ็บทั้งทางร่างกายและจิตใจผู้พูดจะเสนอชดใช้เพื่อเป็นการชดเชยความผิดที่เกิดขึ้น ได้แก่

4.1 การเสนอชดใช้แบบเฉพาะเจาะจง เช่น “I’ll pay for the damage” และ “We’ll replace it for you”

4.2 การเสนอชดใช้แบบไม่เฉพาะเจาะจง เช่น “I’ll do what I can do”

5. การสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแต่งคำพูด คือ กลวิธีการขอโทษในกรณีที่ผู้พูดได้กระทำบางอย่างผิดพลาดไปหรือผิดจนเคยชิน และผู้พูดให้สัญญาต่อผู้ฟังว่าตนจะไม่กระทำผิดเช่นนั้นอีก ซึ่งเกี่ยวข้องกับการกระทำในอนาคต ได้แก่ “I promise that It wasn’t happen again” และ “It won’t happen again”

6. การเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษ (upgrader) เช่น “I’m terribly sorry” “I really didn’t mean to hurt you” คือ เพิ่มคำว่า “really” และ “terribly”

7. การทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลง เช่น “I’m only 10 minutes late” และ “I hope you didn’t wait long”

8. การปฏิเสธการขอโทษ คือ การไม่ยอมรับผิด เช่น “It’s not my fault that it fell down”

จากการศึกษาพฤติกรรมการขอโทษของบลูม-กุลกาและออลชเทิน (Blum-kulka; & Olshtain. 1984: 206-208) โฮล์มส์ (Holmes. 1989: 200) และเบิร์กแมนและแคสเปอร์ (Bergman; & Kasper. 1991: 157-158) แสดงให้เห็นการเลือกใช้กลวิธีขอโทษหลักที่เหมือนกัน กล่าวคือ กลวิธีแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน กลวิธีแสดงความรับผิดชอบ การเสนอขอใช้และการสัญญา ซึ่งในงานวิจัยของทั้งสามคนค้นพบได้เหมือนกัน แต่ต่างจากของโฮล์มส์ กล่าวคือ การเสนอขอใช้กลับเป็นกลวิธีย่อยของการแสดงความรับผิดชอบ เช่น “We’ll replace it for you” ส่วนการอธิบายชี้แจงเหตุผลไม่พบในงานของเบิร์กแมนและแคสเปอร์ แต่พบการเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษและการทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลงเพิ่มเข้ามา ในส่วนของพฤติกรรมการปรับแต่งคำพูด ผู้วิจัยมองว่าเป็นกลวิธีสัญญา เช่น “It won’t happen again” สังเกตได้จากการใช้ภาษาในรูปแบบของอนาคต จึงจัดประเภทเป็นพฤติกรรมการสัญญา อีกประการหนึ่งกลวิธีย่อย คือ การไม่ยอมรับผิด ในงานของบลูม-กุลกาและออลชเทิน และเบิร์กแมนและแคสเปอร์ ผู้วิจัยมองว่าเป็นพฤติกรรมการปฏิเสธที่จะขอโทษ ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงแยกเป็นกลวิธีที่ 8 เนื่องจากผู้พูดเห็นว่าไม่ใช่ความผิดและไม่จำเป็นต้องขอโทษ

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมขอโทษของสังคมไทย

ในการศึกษาวัฒนธรรมขอโทษของสังคมไทยเป็นการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มคนในแต่ละสังคม เช่น ทหาร นักธุรกิจ และนักศึกษา รวมไปถึงการศึกษาวรรณกรรมขอโทษข้ามวัฒนธรรม ว่ากลุ่มคนเหล่านี้มีการเลือกใช้พฤติกรรมการขอโทษเมื่อรู้สึกว่าคุณเองทำความผิดพลาดและลักษณะการขอโทษมีความแตกต่างจากชาวต่างชาติอย่างไร จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าคนไทยให้ความสำคัญกับการขอโทษ ซึ่งทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา (2541: 3, 30, 103-108) ได้ศึกษาวรรณกรรมขอโทษในสังคมไทย เพื่อศึกษาพฤติกรรมการขอโทษของคนไทยและหาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการขอโทษกับน้ำหนักความผิดจากคนไทยหลายอาชีพ จำนวน 50 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามชนิดเติมเต็มบทสนทนา จำนวน 10 สถานการณ์ โดยในงานของทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา พบว่าพฤติกรรมการขอโทษของคนไทย แบ่งออกเป็น 5 กลวิธีใหญ่ 1) การกล่าวคำแสดงเจตนาขอโทษ 2) การยอมรับผิด 3) การกล่าวแก้ตัว 4) การเสนอขอใช้ และ 5) การพยายามทำให้ผู้พัวรู้สึที่ดี โดยการ

กล่าวคำแสดงเจตนาขอโทษเป็นกลวิธีที่ใช้มากที่สุด ส่วนการกล่าวแก้ตัวและตำหนิผู้อื่นใช้น้อยที่สุด สะท้อนให้เห็นลักษณะที่สำคัญของวัฒนธรรมไทยว่าให้ความสำคัญกับความรู้สึกของผู้ฟังในแง่ของ น้ำหนักความผิดความสนิทสนมคุ้นเคยกันระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง และอำนาจของผู้ฟังเมื่อเทียบกับผู้พูด พบว่าส่งผลต่อการขอโทษ ในขณะเดียวกันการกระทำความผิดที่มีน้ำหนักมากผู้พูดไม่จำเป็นต้องใช้ กลวิธีที่ซับซ้อน ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นว่าความซับซ้อนของกลวิธีการขอโทษที่ใช้ในความผิดจึงไม่มี นัยสำคัญทางสถิติ

นอกจากนี้ การศึกษาของ อันธิกา ธรรมเนียม (2549: 3, 24, 110-116) เป็นการศึกษาการขอโทษของทหารบก ซึ่งมีความแตกต่างกันกับงานของทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา กล่าวคือ ในงานของ อันธิกา ธรรมเนียมไม่ได้มองการแสดงวัจนกรรมขอโทษในมุมกว้างทุกกลุ่มอาชีพ แต่เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มสังคมทหารที่มีความแตกต่างกับในระดับยศและตำแหน่ง ซึ่งเป็นการศึกษากลวิธีการแสดงวัจนกรรมขอโทษของทหารบก และหาสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการแสดงวัจนกรรมขอโทษกับปัจจัย 3 ประการ คือสถานภาพทางสังคมของผู้ฟังเทียบกับผู้พูด ระดับความรุนแรงของการทำความผิดและอายุของผู้ฟังเมื่อเทียบกับผู้พูดซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นทหารบกที่ค่ายสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีโดยทำการคัดเลือกนายทหารเฉพาะยศนายร้อยเท่านั้น จำนวน 45 นาย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามชนิดเติมเต็มบทสนทนาจำนวน 15 สถานการณ์ ในงานของอันธิกา ธรรมเนียม พบว่า กลวิธีการแสดงวัจนกรรมขอโทษของทหารบกแบ่งเป็น 7 กลวิธี คือ 1) การกล่าวขอโทษ 2) การอธิบายชี้แจง 3) การให้เหตุผล 4) การบอกว่าผู้พูดไม่ได้กระทำความผิด 5) การตำหนิตัวเอง 6) การเสนอขอใช้ 7) การแสดงความห่วงใยผู้ฟัง นอกจากนี้ ยังพบว่า ปัจจัย 3 ประการ คือ สถานภาพทางสังคม อายุของผู้พูดเมื่อเทียบกับผู้ฟังและความรุนแรงของการทำความผิดไม่ส่งผลต่อจำนวนการแสดงวัจนกรรมขอโทษ กล่าวคือ ทหารบกให้ความสำคัญกับชนิดกลวิธีการขอโทษมากกว่าจำนวนการใช้ แต่ส่งผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษที่ต่างกัน

อย่างไรก็ดี ในงานของศลิตา วรณิเวชศิลป์ (2552: 4, 28, 90-94) ที่ศึกษากลวิธีการแสดงวัจนกรรมขอโทษของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 4 คณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาเอกภาษาฝรั่งเศส มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบตั้งใจ (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน และเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามชนิดเติมเต็มบทสนทนาซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจ คือ การเปรียบเทียบกลวิธีการขอโทษและเปรียบเทียบคำขอโทษที่ปรากฏในประโยควัจนกรรมขอโทษในภาษาฝรั่งเศสของนักศึกษาทั้งสองชั้นปี ผลการวิจัยพบว่ากลวิธีการแสดงวัจนกรรมขอโทษในภาษาฝรั่งเศสของนิสิตทั้งสองชั้นปีแบ่งเป็น 5 กลวิธี คือ 1) กลวิธีการกล่าวคำแสดงเจตนาในการขอโทษ 2) กลวิธีการยอมรับผิด 3) กลวิธีการกล่าวแก้ตัว 3) กลวิธีการเสนอขอใช้ 5) กลวิธีการพยายามทำให้ผู้ฟังรู้สึก

พอใจ นอกจากนี้ ยังพบว่านิสิตชั้นปีที่ 4 ใช้กลวิธีการแสดงวัจนกรรมขอโทษในภาษาฝรั่งเศสได้มากกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 และสถานภาพทางสังคมไม่มีผลต่อการแสดงวัจนกรรมของนิสิตทั้งสองชั้นปี

ส่วนการขอโทษในสถานการณ์ทางธุรกิจ จักริน จุลพรหม (2554: 78-87) ได้ศึกษาจากบุคลากรภาคธุรกิจและนักศึกษามหาวิทยาลัยหอการค้าไทย จำนวน 135 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามชนิดเติมเต็มบทสนทนาจำนวน 12 สถานการณ์ ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเขียนข้อความแสดงการขอโทษ และประเมินน้ำหนักความผิดต่อสถานการณ์แต่ละสถานการณ์พบว่าน้ำหนักความผิดในสถานการณ์ทางธุรกิจมีความสัมพันธ์กับบทบาทการเป็นผู้ซื้อผู้ขายหรือผู้รับบริการผู้ให้บริการมากกว่าเพศและพื้นฐานความรู้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าบทบาทของผู้ซื้อผู้ขายมีความสำคัญมากสำหรับธุรกิจในประเทศไทย

จากตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัจนกรรมขอโทษของสังคมไทย ทั้ง 4 เรื่อง แสดงให้เห็นว่าคนในสังคมไทยมีความหลากหลาย กล่าวคือ สังคมทหาร นิสิตนักศึกษา และสังคมธุรกิจ ซึ่งในแต่ละสังคมเมื่ออยู่รวมกันก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าจะไม่เกิดความผิดพลาดต่อกันและเมื่อกระทำผิดต่อกันหรือต่อบุคคลอื่นที่เป็นเพื่อนร่วมงาน ผู้ค้าขาย การกล่าวขอโทษจึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการใช้ชีวิต เนื่องจากจะช่วยลดความรุนแรงของความผิดแล้วยังเป็นสร้างมิตรไมตรีต่อกัน อย่างไรก็ตาม ในสังคมไทยยังให้ความสำคัญกับคู่สนทนาเป็นหลัก โดยคำนึงถึงปัจจัยทางสังคม ซึ่งมีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษ เห็นได้จากกลวิธีการขอโทษทางธุรกิจ ซึ่งพบว่ามีมากถึง 9 กลวิธี ซึ่งให้เห็นว่าในสังคมไทยผู้ค้าจะพยายามทำให้ลูกค้าเกิดความพอใจ ฉะนั้นการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษจึงมีความหลากหลาย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับวัจนกรรมขอโทษของต่างประเทศ จำนวน 6 เรื่อง ดังต่อไปนี้

3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัจนกรรมขอโทษของต่างประเทศ

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัจนกรรมขอโทษของต่างประเทศนี้เพื่อรับรู้ถึงกลวิธีการขอโทษที่คนต่างประเทศเลือกใช้รวมไปถึงการศึกษาภาษาที่ใช้ในการขอโทษ ซึ่งในแต่ละประเทศมีการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษที่แตกต่างและพบว่าในบางสถานการณ์ที่มีความผิดรุนแรงผู้พูดกลับไม่คำนึงถึงกลวิธีการขอโทษ เช่น ในวัจนกรรมขอโทษของคนสเปนจากแคว้นคาสติลและแคว้นอันดาลูเซีย ซึ่งสเตเบิลตัน (Stapleton. 2004: 3, 97-107) ได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ จากแคว้นคาสติล 20 คน เพศชาย 9 คน เพศหญิง 11 คน และจากแคว้นอันดาลูเซีย 20 คน เพศชาย 9 เพศหญิง 11 คน โดยใช้แบบสอบถามชนิดเติมเต็มบทสนทนาจำนวน 5 สถานการณ์และใช้การทดสอบเพียร์สันไคสแควร์ (Pearson Chi-Square Test) เพื่อหานัยสำคัญทางสถิติของตัวแปร คือ เพศและอายุ จากการศึกษพบว่าเลือกใช้กลวิธีการขอโทษไม่มีนัยสำคัญทางสถิติของเพศและอายุ

ของกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากว่าทุกกลุ่มตัวอย่างเลือกใช้กลวิธีที่เหมือนกันและพบว่ากลวิธีที่เลือกมากที่สุดคือการแสดงเจตนาขอโทษและการอธิบายเหตุผล

ซึ่งแตกต่างจากการขอโทษของคนโรมาเนีย กล่าวคือ คนโรมาเนียจะแสดงเจตนาขอโทษเมื่อทำผิดพลาดซึ่งหน้าและพบว่าคนโรมาเนียส่วนใหญ่ต้องการรักษาหน้า จึงใช้กลวิธีกลบเกลื่อนการทำ ความผิดโดยการชี้แจงเหตุผลมากกว่าที่จะเสนอขอโทษ ซึ่งดีมีเทียร์ (Demeter. 2006: 43-112) ได้ ทำการศึกษาการขอโทษของคนโรมาเนียที่เลือกใช้ในการขอโทษ และศึกษารูปแบบการผสม กลวิธีการขอโทษ โดยศึกษาจากนักศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยโรมาเนีย จำนวน 158 คน ที่เรียนเอก ภาษาอังกฤษ ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึง 4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามชนิดเติมเต็มบท สนทนา 10 สถานการณ์ ผลจากการศึกษาอีกอย่างประเด็นที่น่าสนใจ คือ คนโรมาเนียมักจะใช้การ ผสมผสานกับขอโทษตั้งแต่สองกลวิธีขึ้นไป เช่นการแสดงเจตนาขอโทษ ผสมกับการให้เหตุผล หรือการ ขอโทษผสมกับการปฏิเสธความรับผิดชอบ

ในขณะที่ วูค (Wouk. 2006: 1458-1482) ศึกษาการขอโทษของคนในเกาะลอมบอกเมือง มาตารัม อินโดนีเซียจำนวน 105 แบ่งเป็นเพศชาย 60 คน เพศหญิง 44 คน ส่วนอีกหนึ่งคนไม่ระบุเพศ ซึ่งทำการศึกษาโดยการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามชนิดเติมเต็มบทสนทนาจำนวน 6 สถานการณ์ พบว่าคนลอมบอกส่วนใหญ่เมื่อทำความผิดจะขออภัยให้อีกฝ่ายยกโทษให้และมักจะมีการดัดแปลง กลวิธีที่ใช้ในการขอโทษ เช่น การเพิ่มคำว่า “ya” เข้ามาให้บริการขอโทษ ซึ่งเป็นคำแสดงความ เป็นกันเองกับผู้ฟังส่วนในเรื่องของเพศพบว่าเพศหญิงแสดงความจริงใจในการกล่าวขอโทษมากกว่าเพศ ชาย

อย่างไรก็ดี เบลลา (Bella. 2014: 679-713) ศึกษาการแสดงการขอโทษของคนกรีกและคน กรีกที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ 2 โดยศึกษาปัจจัยทางสังคมคือ ระยะห่างทางสังคมและอำนาจ ของผู้ฟังโดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาจำนวน 70 คน ได้แก่ คนกรีก 35 คน แบ่งเป็นเพศชาย 18 คน เพศหญิง 17 คน และอีก 35 คน เป็นคนกรีกที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองจากมหาวิทยาลัย เอเธนส์โดยแบ่งเป็นเพศชาย 15 คน เพศหญิง 15 คน และใช้แบบสอบถามชนิดเติมเต็มบทสนทนา จำนวน 4 สถานการณ์ จากการสัมภาษณ์พบว่าในทุกสถานการณ์ของความผิดทั้งสองกลุ่มตัวอย่าง เลือกใช้กลวิธีการชี้แจงอธิบายเหตุผล รองลงมา คือ การแสดงเจตนาขอโทษและการเสนอขอโทษ นอกจากนั้น ยังพบว่ามโนทัศน์สำคัญจากการใช้ภาษาของเจ้าของภาษาในเรื่องของการประเมินเกี่ยวกับ อำนาจ ระยะห่างทางสังคม และความรุนแรงของการทำผิดรวมไปถึงกลวิธีการขอโทษ กล่าวคือ คน กรีกคำนึงถึงกลวิธีการขอโทษที่สุภาพในสถานการณ์ที่รุนแรงกับผู้ฟังที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมดังนั้น ทั้งสองกลุ่มใช้กลวิธีการขอโทษแบบภาษากิริกรมากกว่ากลวิธีการขอโทษแบบภาษาอังกฤษสะท้อนให้

เห็นว่าผู้เรียนใช้การขอโทษจากทั้งสองภาษา คือ ภาษากรีกและอังกฤษ แต่ให้ความสำคัญกับภาษาหลักมากกว่า

จากการศึกษาวิจัยกรณีขอโทษของเบลลา (Bella. 2014: 679-713) พบว่ามีลักษณะการขอโทษเหมือนกับคนตุรกี กล่าวคือ คนกรีกยังคงวัฒนธรรมการขอโทษของคนกรีกมากกว่าเลือกใช้กลวิธีการขอโทษแบบภาษาอังกฤษ โดยที่ ไอย์ดิน (Aydin. 2013: 1, 30-51) ทำการศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการขอโทษของคนตุรกี คนอเมริกัน และผู้พูดตุรกีที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 74 คน แบ่งเป็นเจ้าของภาษาอังกฤษ 29 คน คนที่พูดภาษาตุรกี 30 คน และคนตุรกีที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามชนิดเติมเต็มบทสนทนา จากการศึกษาพบกลวิธีการขอโทษของคนตุรกี คนอเมริกันและคนตุรกีที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง จำนวน 5 กลวิธี คือ การแสดงเจตนาขอโทษ การอธิบายเหตุผล การเสนอชดเชย การยอมรับผิด และการสัญญา และพบว่าการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษในลักษณะที่เหมือนกันในการขอโทษคนตุรกีด้วยกัน แต่คนตุรกีจะเปลี่ยนแปลงกลวิธีการขอโทษของพวกเขาเมื่อพวกเขาใช้กลวิธีการขอโทษกับผู้พูดภาษาอังกฤษ

นอกจากนี้ ในการศึกษาวิจัยกรณีขอโทษข้ามวัฒนธรรมของเนเมธ (Németh. 2015: 48-63) ซึ่งศึกษากลวิธีการขอโทษในคนญี่ปุ่นและฮังการีและเปรียบเทียบกลวิธีการขอโทษระหว่างคนฮังการีและคนญี่ปุ่นที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 47 คน คนญี่ปุ่นที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองจำนวน 23 และคนฮังการีจำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามชนิดเลือกตอบ 4 ชุดกลวิธีการขอโทษ จำนวน 4 สถานการณ์ให้เลือกตอบ จากการศึกษาพบว่าการส่งผ่านทางวัฒนธรรมของการใช้ภาษาในเชิงวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์ กล่าวคือคนญี่ปุ่นที่เรียนภาษาอังกฤษได้รับอิทธิพลในการแสดงวัฒนธรรมขอโทษจากคนฮังการีในแต่อย่างใดก็ตาม พบว่าคนญี่ปุ่นมีคุณภาพในการขอโทษมากกว่าคนฮังการี

สรุป จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมขอโทษของต่างประเทศทั้ง 6 เรื่อง แสดงให้เห็นว่าการใช้วัฒนธรรมขอโทษที่แตกต่างกันระหว่างคนไทยกับคนต่างประเทศ ซึ่งพบว่าคนต่างประเทศมีการเลือกใช้กลวิธีแสดงเจตนาขอโทษเป็นส่วนมาก เพื่อลดความรุนแรงและทำให้ผู้ฟังรู้สึกดี นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยด้านอื่นๆ เช่น เพศและอายุของผู้พูดไม่ส่งผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษ ส่วนความสนิทสนมมีผลอย่างมากต่อการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษ เนื่องจากว่าเมื่อกระทำผิดกับคนที่มีความสนิทสนมความผิดจะไม่รุนแรงและกลวิธีที่ใช้ก็ไม่ซับซ้อน ซึ่งตรงกันข้ามกับการขอโทษคนสเปนที่จะไม่ให้ความสำคัญกับความรุนแรงของสถานการณ์และความสนิทสนม แต่ให้ความสำคัญกับกลวิธีการขอโทษมากกว่า

ผู้วิจัยได้ศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวัจนกรรมขอโทษข้ามวัฒนธรรมในงานวิจัยของ ศิริลักษณ์ ธิจิตตาง (2553: 8, 44, 195-212) และ อติษฐ ปิ่นเงิน (2558: 6, 73-182) ได้ศึกษาวัจนกรรมขอโทษข้ามวัฒนธรรม โดยศึกษาเปรียบเทียบวัจนกรรมขอโทษของคนไทยและคนต่างชาติ ซึ่งจากงานวิจัยของทั้งสองคนแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกันเกี่ยวกับวัจนกรรมขอโทษ กล่าวคือ ทั้งคนไทยและคนต่างชาติมีการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษ คือ การแสดงเจตนาขอโทษชัดเจนและการยอมรับผิด นอกจากนี้ในวิจัยทั้งสองคน ยังพบว่าความรุนแรงของสถานการณ์และความสนิทสนมส่งผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษ ซึ่งศิริลักษณ์ ธิจิตตาง (2553) ศึกษาการใช้กลวิธีการขอโทษของนักเรียนไทยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี 5 วิทยาลัยเขต คือ วิทยาเขตกาฬสินธุ์ วิทยาเขตขอนแก่น วิทยาเขตสกลนคร วิทยาเขตสุรินทร์และวิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมด 164 คน ให้ตอบแบบสอบถามชนิดเติมเต็มบทสนทนา (Discourse Completion Task: DCT) มีทั้งหมด 15 สถานการณ์และการสัมภาษณ์ (Interview Questions Design) พบว่านักเรียนไทยใช้กลวิธีการขอโทษสั้นๆ สำหรับสถานการณ์ความผิดที่ไม่รุนแรงและใช้กลวิธีการที่ซับซ้อนสำหรับสถานการณ์ที่มีความผิดที่รุนแรงตัวอย่างสถานการณ์ที่มีความผิดที่รุนแรง

ตัวอย่างการกล่าวขอโทษในสถานการณ์ที่มีความผิดที่รุนแรง เช่น สถานการณ์: ผู้พูดทำกล่องของเพื่อนเสียหายผู้พูดจะกล่าวว่า “ขอโทษ ฉันไม่ทันระวัง ฉันจะชดเชยค่าเสียหายให้” เปรียบเทียบกับตัวอย่างสถานการณ์ที่ไม่มีความผิดรุนแรง สถานการณ์: ผู้พูดมาพบเพื่อนสาย “โทษที่ฉันมาสาย” แสดงให้เห็นว่าผู้พูดเลือกใช้กลวิธีที่ซับซ้อนในสถานการณ์ที่มีความผิดที่รุนแรง ซึ่งตรงข้ามกับทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา ที่กล่าวว่า เมื่อนำหนักความผิดมากกลวิธีการขอโทษจะไม่ซับซ้อน

ในขณะที่ อติษฐ ปิ่นเงิน (2558) ศึกษาการขอโทษของคนไทย คนต่างชาติ และนักเรียนไทย จำนวน 80 คน แบ่งเป็นคนไทย จำนวน 20 คน คนต่างชาติ จำนวน 20 คน และนักเรียนไทย จำนวน 40 คน จากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังและมหาวิทยาลัยแม่คควรี ออสเตรเลีย พบว่าคนไทยและคนต่างชาติดำเนินการขอโทษอาจารย์ที่สนิทสนม ในสถานการณ์ที่รุนแรงมีการเลือกใช้กลวิธีที่ต่างกัน เช่น สถานการณ์: มานำเสนองานสายคนไทยกล่าวว่า “ผมขอโทษนำเสนองานใหม่ได้ไหมครับ” ต่างจากคนต่างชาติที่กล่าวว่า “ผมขอโทษนำเสนองานใหม่ได้ไหมครับ” แสดงให้เห็นถึงการเลือกใช้กลวิธีที่ต่างกันระหว่างคนไทยและคนต่างชาติซึ่งคนไทยใช้กลวิธีการร้องขอ (Appealer) บ่อยที่สุด ส่วนคนต่างชาติใช้กลวิธีการอธิบายเหตุผลและยอมรับผิด ในขณะที่การขอโทษอาจารย์ที่ไม่สนิทสนม ในสถานการณ์ที่มีความรุนแรงทั้งคนไทยและคนต่างชาติดำเนินการขอโทษที่ต่างกัน เช่น สถานการณ์: ทำหนังสืออาจารย์หายคนไทยกล่าวว่า “ผมทำหนังสืออาจารย์หาย” ต่างจากคนต่างชาติกล่าวว่า “ผมจะซื้อหนังสือมาคืนให้ได้ไหมครับ” กล่าวได้ว่าโดยส่วนมากคน

ไทยเลือกใช้กลวิธีแสดงความรับผิดชอบบ่อย และเลือกใช้กลวิธีย่อยคือการยอมรับผิด แต่คนต่างชาติ กลับเลือกใช้กลวิธีการเสนอขอใช้

สรุป จากการศึกษาวัฒนธรรมขอโทษข้ามวัฒนธรรมทั้ง 2 เรื่อง พบว่าคนไทยและคนต่างชาติ มีวัฒนธรรมการขอโทษที่แตกต่างกัน จากงานวิจัยที่ได้ศึกษามีการเก็บข้อมูลทั้งแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการเลือกตอบ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาและบุคคลทั่วไป จากการศึกษาแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมการขอโทษของแต่ละประเทศ ทั้งการเลือกใช้กลวิธีขอโทษ จำนวนของคำที่ใช้ขอโทษ รวมไปถึงการเลือกกลวิธีขอโทษให้เหมาะสมกับคู่สนทนา และที่น่าสนใจ คือ ปัจจัยทางสังคมซึ่งคนไทยจะให้ความสำคัญกับสถานะทางสังคม อายุ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีขอโทษ ฉะนั้น ผู้วิจัยพบว่าการศึกษาวัฒนธรรมขอโทษนั้นเกี่ยวข้องกับตัวแปรทางสังคม เช่น อายุ สถานภาพทางสังคม และความสนิทสนมระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังรวมถึงระดับความรุนแรงของสถานการณ์ด้วย

ในบทถัดไป ผู้วิจัยจะนำเสนอวิธีดำเนินการวิจัยและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ วัฒนธรรมขอโทษของพระภิกษุต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวัฒนธรรมขอโทษของพระภิกษุ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การวิเคราะห์ข้อมูล
4. การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ศึกษาวัฒนธรรมขอโทษของพระภิกษุที่อยู่ในวัดภายในกรุงเทพมหานคร ซึ่งอยู่ในเขตปทุมวัน จำนวน 3 วัด คือ 1) วัดบรมนิวาสราชวรวิหาร จำนวน 15 รูป 2) วัดปทุมวนาราม จำนวน 15 รูป 3) วัดดวงแข จำนวน 15 รูป รวมทั้งสิ้นจำนวน 45 รูป เหตุผลที่เลือกพระภิกษุทั้ง 3 วัดนี้ เนื่องจากเป็นวัดพระอารามหลวงที่มีพระภิกษุจำนวนมากและมีพระภิกษุที่มีความหลากหลายของพรรษา โดยในงานวิจัยนี้แบ่งกลุ่มตัวอย่างการเก็บข้อมูล (ดังตาราง 4) ดังนี้

1. พระนวกะจากทั้ง 3 วัด โดยเก็บข้อมูลวัดละ 5 รูป รวมเป็นจำนวน 15 รูป
2. พระมัชฌิมะจากทั้ง 3 วัด โดยเก็บข้อมูลวัดละ 5 รูป รวมเป็นจำนวน 15 รูป
3. พระเถระจากทั้ง 3 วัด โดยเก็บข้อมูลวัดละ 5 รูป รวมเป็นจำนวน 15 รูป

ตาราง 4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

แหล่งข้อมูล สถานภาพ พระภิกษุ	วัดบรมนิวาสราช วรวิหาร	วัดปทุมวนาราม	วัดดวงแข	รวม
พระนวกะ	5	5	5	15
พระมัชฌิมะ	5	5	5	15
พระเถระ	5	5	5	15
รวม	15	15	15	45

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย มี 2 ประเภท ดังนี้

2.1 แบบสำรวจสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการขอโทษของพระภิกษุ

แบบสำรวจนี้จัดทำขึ้นเพื่อให้ได้เหตุการณ์การขอโทษที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันของพระภิกษุ ผู้วิจัยรวบรวมสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการขอโทษจากพระภิกษุ จำนวน 12 รูปจากวัดบรมนิเวศราชวรวิหาร เหตุผลที่เลือกพระภิกษุจากวัดบรมนิเวศราชวรวิหารในการตอบแบบสำรวจ เนื่องจากวัดบรมนิเวศราชวรวิหารมีพระภิกษุจำพรรษาจำนวนมากและสถานการณ์ที่ได้มีความหลากหลาย โดยให้พระภิกษุทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มพระนวกะ จำนวน 4 รูป กลุ่มพระมัชฌิมะ จำนวน 4 รูป และกลุ่มพระเถระจำนวน 4 รูป บอกสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการขอโทษ จำนวน 5 สถานการณ์ ซึ่งจากการสำรวจพบสถานการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อย ดังนี้

สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการขอโทษของกลุ่มพระนวกะ ได้แก่

1. พระนวกะพูดคุยล้อกับพระภิกษุจนเกิดการเข้าใจผิด
2. พระนวกะถูกพระภิกษุตักเตือนข้อวัตร
3. พระนวกะผิดนัดกับพระภิกษุ
4. พระนวกะเดินชนพระภิกษุ
5. พระนวกะไม่เข้าไปเรียนบาลีกับพระภิกษุ

สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการขอโทษของกลุ่มพระมัชฌิมะ ได้แก่

1. พระมัชฌิมะทำกุฏิพระภิกษุสกปรก
2. พระมัชฌิมะจะไปต่างจังหวัดกับพระภิกษุ แต่พระมัชฌิมะเลื่อนนัดกะทันหัน
3. พระมัชฌิมะใช้คำไม่สุภาพกับพระภิกษุ
4. พระมัชฌิมะนำของที่ยืมพระภิกษุไปแล้วนำมาคืนช้า
5. พระมัชฌิมะทำบริหารของพระภิกษุเสียหาย

สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการขอโทษของกลุ่มพระเถระ ได้แก่

1. พระเถระลืมนิมนต์กับพระภิกษุ
2. พระเถระไม่ได้ถวายฎีกางานสำคัญกับพระภิกษุ
3. พระเถระทำของพระภิกษุหาย
4. พระเถระไปงานนิมนต์สาย
5. พระเถระไม่ไปกิจนิมนต์ที่พระภิกษุนิมนต์ไว้

หลังจากนั้น ผู้วิจัยนำแบบสำรวจให้พระภิกษุจากวัดบรมนิเวศราชวรวิหาร จำนวน 12 รูป เลือกว่าสถานการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นบ่อยในชีวิตประจำวันหรือไม่ ผลการสำรวจสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการขอโทษที่ปรากฏมากที่สุด (ดังตาราง 5) ดังนี้

ตาราง 5 ผลการสำรวจสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการขอโทษของพระภิกษุ

ที่	สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการขอโทษ	พระนวกะ		พระมัชฌิมะ		พระเถระ		รวม	
		ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่
พระนวกะ									
1	พระนวกะพูดหยอกล้อกับพระภิกษุจนเกิดการเข้าใจผิด	3	1	2	2	2	2	7	5
2	พระนวกะถูกพระภิกษุตักเตือนข้อวัตร	3	1	3	1	2	2	8	4
3	พระนวกะผัดนัดกับพระภิกษุ	4	0	3	1	3	1	10	2
4	พระนวกะเดินชนพระภิกษุ	3	1	3	1	3	1	9	3
5	พระนวกะไม่เข้าไปเรียนบาลีกับพระภิกษุ	4	0	4	0	3	1	11	1
พระมัชฌิมะ									
1	พระมัชฌิมะทำกุฏิพระภิกษุสกปรก	3	1	3	1	0	4	6	6
2	พระมัชฌิมะจะไปต่างจังหวัดกับพระภิกษุ แต่พระมัชฌิมะเลื่อนนัดกะทันหัน	4	0	3	1	2	2	9	3
3	พระมัชฌิมะใช้คำไม่สุภาพกับพระภิกษุ	2	2	2	2	1	3	5	7
4	พระมัชฌิมะนำของที่เยี่ยมพระภิกษุไปแล้วนำมาคืนซ้ำ	4	0	4	0	2	2	10	2
5	พระมัชฌิมะทำบริวารของพระภิกษุเสียหาย	2	2	2	2	0	4	4	8
พระเถระ									
1	พระเถระลืมนำงานนิมนต์กับพระภิกษุ	1	3	2	2	2	2	5	7

ตาราง 5 (ต่อ)

ที่	สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการขอโทษ	พระนวกะ		พระมัชฌิมะ		พระเถระ		รวม	
		ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่
2	พระเถระไม่ได้ถวายฎีกางานสำคัญกับพระภิกษุ	2	2	2	2	3	1	7	5
3	พระเถระทำของพระภิกษุหาย	3	1	3	1	4	0	10	2
4	พระเถระไปงานนิมนต์สาย	2	2	1	3	2	2	5	7
5	พระเถระไม่ไปกิจนิมนต์ที่พระภิกษุนิมนต์ไว้	2	2	3	1	3	1	8	4

หลังจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระภิกษุจำนวน 12 รูป ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการขอโทษแล้ว ผู้วิจัยเลือกสถานการณ์ที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสำรวจมากที่สุด 2 สถานการณ์แรกจาก 15 สถานการณ์ โดยมีสถานการณ์ ดังนี้

สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการขอโทษของพระนวกะ ได้แก่

อันดับที่ 1 คือ พระนวกะไม่เข้าไปเรียนบาลีกับพระภิกษุ คิดเป็นร้อยละ 91.66

อันดับที่ 2 คือ พระนวกะผัดนัดกับพระภิกษุ คิดเป็นร้อยละ 83.33

สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการขอโทษของพระมัชฌิมะ ได้แก่

อันดับที่ 1 คือ พระมัชฌิมะนำของที่เยี่ยมพระภิกษุไปแล้วนำมาคืนช้า คิดเป็นร้อยละ 83.33

อันดับที่ 2 คือ พระมัชฌิมะจะไปต่างจังหวัดกับพระภิกษุ แต่พระมัชฌิมะเลื่อนนัดกะทันหัน คิดเป็นร้อยละ 75

สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการขอโทษของพระเถระ ได้แก่

อันดับที่ 1 คือ พระเถระทำของพระภิกษุหาย คิดเป็นร้อยละ 83.33

อันดับที่ 2 คือ พระเถระไม่ไปกิจนิมนต์ที่พระภิกษุนิมนต์ไว้ คิดเป็นร้อยละ 66.67

2.2 แบบสอบถามวจนกรรมขอโทษของพระภิกษุ

การสร้างแบบสอบถามที่นำมาใช้ในงานวิจัยนี้ เป็นแบบสอบถามชนิดเติมเต็มบทสนทนา (Discourse completion test : DCT) ซึ่งพัฒนาขึ้นโดย บลูม-กุลกา (Blum-Kulka, 1984) เนื่องจากข้อดีของแบบสอบถามประเภทนี้ คือ ทำให้ได้ข้อมูลการขอโทษที่เป็นไปตามสถานการณ์ที่ต้องการและสามารถควบคุมปัจจัยทางสังคมที่ใช้ในการศึกษาได้ ส่วนข้อเสีย คือ สถานการณ์ที่กำหนดเป็นการ

สมมติเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดการขอโทษ เหตุผลที่ใช้ คือ สามารถควบคุมตัวแปรทางสังคม ได้แก่ พรรษาและความสนิทสนมได้ และได้ข้อมูลเกี่ยวกับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุในแต่ละสถานการณ์ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยแก้ปัญหาเรื่องสถานการณ์สมมติ โดยทำแบบสำรวจนำร่องเพื่อสำรวจสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการขอโทษที่เกิดขึ้นจริงและเกิดขึ้นบ่อยกับพระภิกษุ จำนวน 6 สถานการณ์ และนำมาทำเป็นแบบสอบถามให้พระภิกษุเขียนวัจนกรรมขอโทษในแต่ละสถานการณ์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา การศึกษา ที่อยู่ และสถานภาพของพระภิกษุ โดยมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบลงในช่องว่างที่กำหนด

ส่วนที่ 2 ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเขียนข้อความกล่าวขอโทษในสถานการณ์สมมติที่สร้างขึ้นจำนวน 6 สถานการณ์ โดยแต่ละสถานการณ์การขอโทษจะมีตัวแปรที่กำหนด คือ พรรษาและความสนิทสนม ดังต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 1 เมื่อท่านไม่เข้าเรียนบาลี ท่านจะกล่าวขอโทษอย่างไร

สถานการณ์ที่ 2 เมื่อท่านนัดกับพระภิกษุจะไปทำธุระสำคัญ แต่ท่านผัดนัดจนพระภิกษุต้องมาตาม ท่านจะกล่าวขอโทษอย่างไร

สถานการณ์ที่ 3 เมื่อท่านยืมอุปกรณ์บางอย่างหรือหนังสือเรียนกับพระภิกษุแล้วนำของสิ่งนั้นมาคืนช้ากว่ากำหนด ท่านจะกล่าวขอโทษอย่างไร

สถานการณ์ที่ 4 เมื่อท่านจะเดินทางไปต่างจังหวัดกับพระภิกษุ พอถึงเวลาท่านไม่ไปตามวันที่กำหนดและขอเลื่อนเวลา ท่านจะกล่าวขอโทษอย่างไร

สถานการณ์ที่ 5 เมื่อท่านทำของสำคัญของพระภิกษุหาย ท่านจะกล่าวขอโทษอย่างไร

สถานการณ์ที่ 6 เมื่อท่านรับกิจนิมนต์ที่พระภิกษุนิมนต์ไว้แล้ว เมื่อถึงเวลาท่านไม่ไป ท่านจะกล่าวขอโทษอย่างไร

ส่วนที่ 3 ให้ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินระดับรุนแรงของสถานการณ์ว่ามีความรุนแรงอยู่ในระดับใด โดยเติมเครื่องหมาย ✓ บนตัวเลขในช่องระดับความรุนแรงของสถานการณ์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงระดับความรุนแรงของแต่ละสถานการณ์ใน 4 ระดับความรุนแรง (ดังตาราง 6) ดังนี้

0 หมายถึง ไม่มีความรุนแรง

1 หมายถึง มีความรุนแรงน้อย

2 หมายถึง มีความรุนแรงปานกลาง

3 หมายถึง มีความรุนแรงมาก

ตาราง 6 แบบสอบถามประเมินระดับความรุนแรงของสถานการณ์

ที่	สถานการณ์	ระดับความรุนแรง			
		ไม่มี	น้อย	ปานกลาง	มาก
1	ท่านไม่เข้าเรียนบาลี	0	1	2	3
2	ท่านนัดกับพระภิกษุจะไปทำธุระสำคัญ แต่ท่านผัดนัดจนพระภิกษุต้องมาตาม	0	1	2	3
3	ท่านยืมอุปกรณ์บางอย่างหรือหนังสือเรียนกับพระภิกษุ แล้วนำของสิ่งนั้นมาคืนช้ากว่ากำหนด	0	1	2	3
4	ท่านจะเดินทางไปต่างจังหวัดกับพระภิกษุ พอถึงเวลา ท่านไม่ไปตามวันที่กำหนดและขอเลื่อนเวลา	0	1	2	3
5	ท่านทำของสำคัญของพระภิกษุหาย	0	1	2	3
6	ท่านรับกิจนิมนต์ที่พระภิกษุนิมนต์ไว้แล้ว เมื่อถึงเวลา ท่านไม่ไป	0	1	2	3

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยทำการจัดระเบียบและรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์กลวิธีการขอโทษ โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุและหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขอโทษกับตัวแปร คือ พรรษาและความสนิทสนม และส่วนที่ 2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรุนแรงของสถานการณ์กับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ทั้ง 2 ส่วน ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุกับตัวแปรทางสังคม คือ พรรษาและความสนิทสนม

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้แนวคิดเกี่ยวกับวัจนกรรมขอโทษของบลูม-กูลกาและออกซเทิน (Blum-kulka; & Olshtain. 1984) โฮล์มส์ (Holmes. 1989: 200) และเบิร์กแมนและแคสเปอร์ (Bergman; & Kasper. 1991) ในการหากลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ (ดังตาราง 7) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตาราง 7 กลวิธีการขอโทษจากแนวคิดของบลูม-กุลก้าและอชเท็น ไฮล์มส์ และเบิร์กแมนและแคสเปอร์

ที่	กลวิธีการขอโทษ	ตัวอย่างการกล่าวขอโทษ
1. การแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน (an explicit illocutionary force indicating device (IFID))		
1.1	การแสดงความเสียใจ	"I'm sorry" และ "I'm afraid"
1.2	การกล่าวขอโทษ	"I apologize"
1.3	การขอร้องให้ผู้อื่นไม่ตำหนิตนเอง	"Excuse me" "Pardon me" และ "forgive me"
2. การอธิบายหรือชี้แจงเหตุผล (an explanation or account)		
2.1	การอธิบายสถานการณ์โดยทั่วไป	"I wasn't expecting it to be you" และ "I didn't mean to do this"
2.2	การอธิบายถึงสาเหตุโดยเฉพาะ	"The bus was late" และ "Traffic is always so heavy in the morning"
3. การแสดงความรับผิดชอบ (an acknowledgement of responsibility)		
3.1	การยอมรับข้อบกพร่องของตัวเอง	"I'm so forgetful" "I was confused" "It's my fault/mistake" และ "How stupid of me"
3.2	การยอมรับผิดตามที่ผู้ฟังบอก	"You are right" และ "I haven't graded it yet"
4. การเสนอชดใช้หรือการให้สิ่งตอบแทน (an offer of repair or compensation)		
4.1	การเสนอชดใช้แบบเฉพาะเจาะจง	"I'll pay for the damage"
4.2	การเสนอชดใช้แบบไม่เฉพาะเจาะจง	"I'll do what I can do"
5. การสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแก้คำพูด (a promise of forbearance or verbal redress)		
	การสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแก้คำพูด	"I promise that It won't happen again" และ "It won't happen again"
6. การเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษ (upgrader)		
	การเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษ	"I <u>really</u> didn't mean to hurt you"
7. การทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลง (downgrading responsibility)		
	การลดความรุนแรงของการกระทำผิด	"I'm only 10 minutes late" และ "I hope you didn't wait long"
8. การปฏิเสธการขอโทษ (refuses to apologize)		
	การไม่ยอมรับความผิด	"It's not my fault that it fell down"

เมื่อผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ ตัวอย่างเช่น

(1) สถานการณ์: เมื่อท่านเยี่ยมอุปัชฌาย์บางอย่างหรือหนังสือเรียนกับภิกษุแล้วนำของสิ่งนั้นมาคืนซ้ำกว่ากำหนด ท่านจะกล่าวขอโทษอย่างไร

พระมัชฌิมะ: “โทษที่มหา ผมลืมสนิทเลย”

จากตัวอย่าง (1) พบกลวิธีการขอโทษของพระมัชฌิมะกับพระภิกษุที่ไม่สนิท ซึ่งมีการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษมากกว่า 1 กลวิธีที่แตกต่างกัน คือ

กลวิธีที่ 1 การแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน โดยใช้กลวิธีย่อย คือ การกล่าวขอโทษว่า “โทษที่”

กลวิธีที่ 3 การแสดงความรับผิดชอบ โดยใช้กลวิธีย่อย คือ การยอมรับข้อบกพร่องของตัวเอง กล่าวว่า “ผมลืมสนิทเลย”

(2) สถานการณ์: เมื่อท่านทำของสำคัญของพระภิกษุหาย ท่านจะกล่าวอย่างไร

พระนวกะ: “ผมต้องขอกัยจริงๆ ครับ ผมไม่รู้เอาไปเก็บไว้ไหน เดี่ยวจะลองหาดูก่อนนะ”

จากตัวอย่าง (2) พบว่ามี 4 กลวิธีที่พระนวกะเลือกใช้กับพระภิกษุที่ไม่สนิท คือ

กลวิธีที่ 1 การแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน “ผมต้องขอกัย” ซึ่งเป็นการขอโทษตรงๆ

กลวิธีที่ 7 การเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษ เช่น คำว่า “จริงๆ”

กลวิธีที่ 2 การอธิบายหรือชี้แจงเหตุผล โดยใช้กลวิธีย่อย คือ การอธิบายสถานการณ์โดยทั่วไป “ผมไม่รู้เอาไปเก็บไว้ไหน”

กลวิธีที่ 4 การเสนอขอใช้หรือการให้สิ่งตอบแทน โดยใช้กลวิธีย่อย คือ การเสนอขอใช้แบบไม่เฉพาะเจาะจง “เดี๋ยวจะลองหาดูก่อนนะ”

หลังจากที่ผู้วิจัยวิเคราะห์กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุแล้ว ผู้วิจัยหาความสัมพันธ์ของกลวิธีกับตัวแปรทางสังคม คือ พรรษาและความสนิทสนม โดยใช้การทดสอบเพียร์สันไคสแควร์ (Pearson Chi-Square Test) เพื่อทดสอบหาค่าเฉลี่ยของกลวิธีการขอโทษว่ามีนัยสำคัญกับพรรษาและความสนิทสนมหรือไม่ เนื่องจากตัวแปรอยู่ในระดับนามบัญญัติ (Nominal scale) ได้แก่ กลวิธีการขอโทษ พรรษา และความสนิทสนม ในการวิเคราะห์ผู้วิจัยขออธิบายความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้และปรากฏในตารางการคำนวณค่าเพียร์สันไคสแควร์ ดังต่อไปนี้

ค่าไคสแควร์ (χ^2) หมายถึง ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวแปร ในระดับนามบัญญัติ ซึ่งเป็นการศึกษาว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันหรือไม่

ค่าองศาความเป็นอิสระ (df) หมายถึง การแจกแจงความน่าจะเป็นที่ใช้ในการอนุมาน เพื่อให้ทราบถึงความแปรเปลี่ยนที่มีโอกาสจะเกิดขึ้นได้ เมื่อมีการนำตัวแปรที่เป็นเป้าหมายมาเปรียบเทียบกับตัวแปรอื่นๆ ทั้งหมดที่ทำการศึกษา

ค่าระดับนัยสำคัญ (p-value) ในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เพื่อทดสอบว่าสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการทดสอบมีโอกาสคลาดเคลื่อนไม่เกินขอบเขตการทดสอบทางสถิติที่ระดับร้อยละ 95 หรือ 0.05

3.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรุนแรงของสถานการณ์กับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ

เมื่อผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุแล้วและได้ผลความรุนแรงของแต่ละสถานการณ์ ในขั้นตอนนี้จะใช้การทดสอบสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation Test) เพื่อใช้หาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรุนแรงของสถานการณ์กับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ เนื่องจากข้อมูลที่ใช้เป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนชนิดของกลวิธีการขอโทษ (token) กับระดับความรุนแรงของสถานการณ์ ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นอันตรภาค (interval) ในการวิเคราะห์ผู้วิจัยขออธิบายความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ ดังต่อไปนี้

ค่าลบ (-) หมายถึง ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สันเป็นไปในทิศทางลบ ตัวอย่างเช่น

เมื่อสถานการณ์มีความรุนแรงมาก พระภิกษุจะเลือกใช้กลวิธีการขอโทษเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกับความรุนแรงของสถานการณ์ กล่าวคือ พระภิกษุมีการใช้จำนวนกลวิธีการขอโทษน้อย ในสถานการณ์ที่มีความรุนแรงมาก

อย่างไรก็ตาม หากสถานการณ์มีความรุนแรงน้อย แต่พระภิกษุมีการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับความรุนแรงของสถานการณ์ ซึ่งก็คือ พระภิกษุมีการใช้จำนวนกลวิธีการขอโทษน้อยตาม

ในขณะที่ ค่าบวก (+) หมายถึง ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สันเป็นไปในทิศทางบวก ตัวอย่างเช่น

เมื่อสถานการณ์มีความรุนแรงมาก พระภิกษุจะเลือกใช้กลวิธีการขอโทษเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับความรุนแรงของสถานการณ์ ซึ่งก็คือ พระภิกษุมีการใช้จำนวนกลวิธีการขอโทษมากในสถานการณ์ที่มีความรุนแรงมากเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม หากสถานการณ์มีความรุนแรงน้อย แต่พระภิกษุมีการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษเป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม ซึ่งก็คือ มีจำนวนกลวิธีการขอโทษมาก

Sig 2 tailed หมายถึง ความน่าจะเป็นที่ใช้ในการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร 2 ทิศทาง

4. การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์หลักวิธีการขอโทษของพระภิกษุกับพรราชา ความสนิทสนม และระดับความรุนแรงมาสรุป อภิปรายผล และนำเสนอข้อเสนอแนะต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์กัลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ โดยมีหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์กัลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ
2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกัลวิธีการขอโทษของพระภิกษุกับตัวแปรทางสังคม คือ พรรษาและความสนิทสนม
3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรุนแรงของสถานการณ์กับกัลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ

1. ผลการวิเคราะห์กัลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ

หลังจากผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลการใช้กัลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ จำนวน 45 รูป จากแบบสอบถามชนิดเติมเต็มบทสนทนาพบกัลวิธีการขอโทษของพระภิกษุทั้งหมด จำนวน 2,733 ครั้ง ซึ่งในการขอโทษของพระภิกษุพบทั้งการใช้กัลวิธีเดียว เช่น “ขอโทษครับ” และกัลวิธีที่ปรากฏร่วมกันหลายกัลวิธีตั้งแต่ 2-4 กัลวิธี เช่น “ขอโทษ จริงๆ ครับ พอดีผมมีธุระเร่งด่วน เอาไว้ครั้งต่อไปผมจะไปด้วยครับ” ซึ่งพบ 4 กัลวิธี จากข้อมูลพบกัลวิธีการขอโทษของพระภิกษุทั้งหมด 8 กัลวิธีหลัก ดังต่อไปนี้

1. การแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน
 - 1.1 การแสดงความเสียใจ
 - 1.2 การกล่าวขอโทษ
 - 1.3 การขอร้องให้ผู้อื่นไม่ตำหนิตัวเอง
2. การอธิบายหรือชี้แจงเหตุผล
 - 2.1 การอธิบายสถานการณ์โดยทั่วไป
 - 2.2 การอธิบายถึงสาเหตุโดยเฉพาะ
3. การแสดงความรับผิดชอบ
 - 3.1 การยอมรับข้อบกพร่องของตัวเอง
 - 3.2 การยอมรับผิดตามที่ผู้ฟังบอก
4. การเสนอชดใช้หรือการให้สิ่งตอบแทน
 - 4.1 การเสนอชดใช้แบบเฉพาะเจาะจง
 - 4.2 การเสนอชดใช้แบบไม่เฉพาะเจาะจง
5. การสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแก้คำพูด

6. การเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษ
7. การทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลง
8. การปฏิเสธการขอโทษ

ตาราง 8 จำนวนกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ

ที่	กลวิธีการขอโทษ	จำนวน	ร้อยละ
1.	การแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน	1,126	41.20
2.	การแสดงความรับผิดชอบ	424	15.51
3.	การอธิบายหรือชี้แจงเหตุผล	409	14.97
4.	การเสนอขอใช้หรือการให้สิ่งตอบแทน	266	9.73
5.	การเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษ	203	7.43
6.	การสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแต่งคำพูด	157	5.74
7.	การทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลง	112	4.10
8.	การปฏิเสธการขอโทษ	36	1.32
	รวม	2,733	100

จากตาราง 8 แสดงให้เห็นถึงจำนวนและร้อยละของกลวิธีการขอโทษที่พระภิกษุเลือกใช้ 8 อันดับ โดยเรียงลำดับ ดังต่อไปนี้

อันดับที่ 1 การแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน มีจำนวนการเลือกใช้มากถึง 1,126 ครั้ง หรือคิดเป็นร้อยละ 41.20

อันดับที่ 2 การแสดงความรับผิดชอบ มีจำนวน 424 ครั้ง หรือคิดเป็นร้อยละ 15.51

อันดับที่ 3 การอธิบายหรือชี้แจงเหตุผล มีจำนวน 409 ครั้ง หรือคิดเป็นร้อยละ 14.97

อันดับที่ 4 การเสนอขอใช้หรือการให้สิ่งตอบแทน มีจำนวน 266 ครั้ง หรือคิดเป็นร้อยละ 9.73

อันดับที่ 5 การเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษ มีจำนวน 203 ครั้ง หรือคิดเป็นร้อยละ 7.43

อันดับที่ 6 การสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแต่งคำพูด มีจำนวน 157 ครั้ง หรือคิดเป็นร้อยละ 5.74

อันดับที่ 7 การทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลง มีจำนวน 122 ครั้ง หรือคิดเป็นร้อยละ 4.10

อันดับที่ 8 การปฏิเสธการขอโทษ มีจำนวน 36 ครั้ง หรือคิดเป็นร้อยละ 1.32

จาดตาราง 8 พบว่ากลวิธีการขอโทษที่พระภิกษุเลือกใช้มากที่สุด คือ การแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน และการปฏิเสธการขอโทษพบว่าการเลือกใช้น้อยที่สุด กล่าวได้ว่าพระภิกษุให้ความสำคัญกับผู้ฟังเมื่อทำผิดมากกว่าที่จะไม่กล่าวขอโทษออกไป

นอกจากนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์จำนวนและร้อยละของกลวิธีย่อยของการขอโทษของพระภิกษุ เพื่อให้ทราบถึงการกล่าวขอโทษของพระภิกษุ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 9 จำนวนกลวิธีย่อยในการขอโทษของพระภิกษุ

ที่	กลวิธีการขอโทษ	จำนวน	ร้อยละ
1.	การแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน	1,126	41.20
1.1	การแสดงความเสียใจ	6	0.22
1.2	การกล่าวขอโทษ	1,116	40.83
1.3	การขอรับรองให้ผู้อื่นไม่ตำหนิตนเอง	4	0.15
2.	การแสดงความรักผิดชอบ	424	15.51
2.1	การยอมรับข้อบกพร่องของตัวเอง	411	15.04
2.2	การยอมรับผิดตามที่ผู้ฟังบอก	13	0.48
3.	การอธิบายหรือชี้แจงเหตุผล	409	14.97
3.1	การอธิบายสถานการณ์โดยทั่วไป	313	11.45
3.2	การอธิบายถึงสาเหตุโดยเฉพาะ	96	3.51
4.	การเสนอขอใช้หรือการให้สิ่งตอบแทน	266	9.73
4.1	การเสนอขอใช้แบบเฉพาะเจาะจง	69	2.52
4.2	การเสนอขอใช้แบบไม่เฉพาะเจาะจง	197	7.21
5.	การเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษ	203	7.43
6.	การสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแต่งคำพูด	157	5.74
7.	การทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลง	112	4.10
8.	การปฏิเสธการขอโทษ	36	1.32
รวม		2,733	100

ตาราง 9 แสดงให้เห็นถึงจำนวนและร้อยละในแต่ละกลวิธีหลักที่ 1-4 มีกลวิธีย่อย 9 กลวิธีย่อย ส่วนกลวิธีที่ 5-8 ไม่มีกลวิธีย่อย โดยกลวิธีย่อยในการขอโทษที่พระภิกษุเลือกใช้ 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) การกล่าวขอโทษ พบว่าเป็นกลวิธีย่อยที่ถูกเลือกใช้มากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 จำนวน 1,116 ครั้ง หรือคิดเป็นร้อยละ 40.83 รองลงมา คือ 2) การยอมรับข้อบกพร่องของตัวเอง จำนวน 411 ครั้ง หรือคิดเป็นร้อยละ 15.04 และ 3) การอธิบายสถานการณ์โดยทั่วไป จำนวน 313 ครั้ง หรือคิดเป็นร้อยละ 11.45 นอกจากนี้ ยังพบว่ากลวิธีย่อยที่พระภิกษุเลือกใช้น้อยที่สุด โดยมีค่าร้อยละต่ำกว่า ร้อยละ 1 แบ่งออกเป็น 3 กลวิธี คือ 1) การแสดงความเสียใจ 2) การขอรับรองให้ผู้อื่นไม่ตำหนิตนเอง และ 3) การยอมรับผิดตามที่ผู้ฟังบอก ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่พระภิกษุไม่ได้รู้สึกเสียใจในการกระทำและพระภิกษุเห็นว่าไม่มีเหตุจำเป็นที่จะต้องขอรับรองให้พระภิกษุรูปอื่นไม่ตำหนิตนเอง เพราะอาจเห็นว่าการกล่าวขอโทษออกไปตรงๆ ก็เพียงพอแล้ว อีกทั้งสถานะของพระภิกษุ คือ ผู้รักษาพระธรรมวินัยที่เป็นคำสอนในทางพุทธศาสนา การแสดงอารมณ์อาจดูไม่เหมาะสม เช่น การรู้สึกเสียใจหรือดีใจเกินกว่าเหตุ ดังนั้น การกล่าวขอโทษออกไปตรง ๆ เป็นการแสดงความจริงใจมากกว่า อย่างไรก็ตาม กลวิธีการยอมรับผิดตามที่ผู้ฟังบอก พบว่ามีการเลือกใช้น้อย อาจเนื่องมาจากมาจากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยเป็นชนิดเติมเต็มบทสนทนาซึ่งไม่มีการพูดโต้ตอบกันระหว่างผู้พูดและผู้ฟังส่งผลให้เกิดการเลือกใช้กลวิธีนี้น้อยลง ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. การแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ ซึ่งพระภิกษุนิยมใช้กลวิธีการแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจนมากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 คือ มีจำนวนการใช้ถึง 1,126 ครั้ง (ร้อยละ 41.20) ซึ่งเป็นการใช้เกือบครึ่งหนึ่งของจำนวนกลวิธีการขอโทษทั้งหมด 2,733 ครั้ง เนื่องจากผู้พูดมีเจตนาในการกล่าวขอโทษออกมาตรงๆ โดยใช้คำกริยาแสดงการขอโทษโดยตรง ผู้ฟังไม่จำเป็นต้องตีความใดๆ เช่น “ขอโทษนะครับ” “โทษที” “ขออภัยท่าน” “ขออภัยอย่างสูง” “กราบขออภัย” เป็นต้น ซึ่งอยู่ในกลวิธีย่อย การกล่าวขอโทษ ที่มีจำนวนการใช้ 1,116 ครั้ง (ร้อยละ 40.83) แต่อีก 2 กลวิธีย่อย มีจำนวนการใช้น้อยมาก คือ การแสดงความเสียใจ มีจำนวนการใช้ 6 ครั้ง (ร้อยละ 0.22) การขอรับรองให้ผู้อื่นไม่ตำหนิตนเอง มีจำนวนการใช้ 4 ครั้ง (ร้อยละ 0.15) ตามลำดับ ดังนั้น สรุปได้ว่าพระภิกษุนิยมใช้การกล่าวขอโทษมากกว่าการแสดงความเสียใจหรือการขอรับรองให้ผู้อื่นยกโทษให้ โดยมีรายละเอียดกลวิธีย่อย 3 กลวิธีย่อย ดังนี้

1.1 การแสดงความเสียใจ คือ กลวิธีที่ผู้พูดแสดงความรู้สึกเสียใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และกล่าวความรู้สึกเสียใจออกมาหรือเป็นการแสดงความรู้สึกผิดกับผู้ฟัง โดยปรากฏคำว่า “เสียใจ” ซึ่งมีจำนวนการใช้ 6 ครั้ง (ร้อยละ 0.22) ตัวอย่างเช่น

- (1) “ผมเสียใจ¹จริงๆ นะครับ ที่ไม่ได้เดินทางไปด้วย”
- (2) “อาจารย์ผมเสียใจจริงๆ ที่ไม่ได้ขึ้นเรียน”

จากตัวอย่าง (1) พระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการแสดงความเสียใจ โดยใช้คำว่า “เสียใจ” เพื่อแสดงความเสียใจกับพระภิกษุด้วยกัน เนื่องจากว่าไม่ได้เดินทางไปพร้อมกับพระภิกษุอีกรูป และตัวอย่าง (2) พบว่าพระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการแสดงความเสียใจเช่นเดียวกัน โดยกล่าวว่า “เสียใจ” เนื่องจากว่าพระภิกษุรู้สึกไม่ดีหรือเสียใจที่ไม่ได้เรียนในวิชานี้ โดยตัวอย่างทั้งสองนั้นแตกต่างกันที่สถานการณ์ของการแสดงความรู้สึกเสียใจเท่านั้น อย่างไรก็ตาม กลวิธีการแสดงความเสียใจถือว่าเป็นการแสดงเจตนาขอโทษอย่างหนึ่ง ซึ่งทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา (2541) กล่าวว่า การแสดงความรู้สึกเสียใจเป็นการแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจนเช่นเดียวกับการกล่าวขอโทษ แตกต่างกันในจุดมุ่งหมายเท่านั้น กล่าวคือ เมื่อผู้พูดกล่าวว่า “เสียใจ” ผู้พูดมีจุดมุ่งหมาย คือ เสียใจต่อการกระทำ ส่วนการกล่าวขอโทษผู้พูดเพียงแค่ต้องการยอมรับผิดเท่านั้นแต่ไม่รู้สึกเสียใจ

1.2 การกล่าวขอโทษ คือ กลวิธีที่ปรากฏคำแสดงการขอโทษอย่างชัดเจนเป็นกลวิธีที่ผู้ฟังสามารถเข้าใจได้ง่าย โดยปรากฏ คำว่า “ขอโทษ” “ขออภัย” “ขอประทานโทษ” ซึ่งเป็นกลวิธีย่อยนี้ พระภิกษุเลือกใช้มากที่สุด คือ มีจำนวนการเลือกใช้ถึง 1,116 ครั้ง (ร้อยละ 40.83) ตัวอย่างเช่น

- (3) “ขอโทษครับอาจารย์ที่เข้าเรียนสาย”
- (4) “ขออภัยด้วยครับผม”
- (5) “ขอประทานโทษครับ”

จากตัวอย่าง (3)-(5) พระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการกล่าวขอโทษ เช่น “ขอโทษ” โดยส่วนมากพระภิกษุจะเลือกใช้เพื่อกล่าวขอโทษกับพระภิกษุรูปอื่น ซึ่งเป็นคำกล่าวขอโทษออกไปตรงๆ คำว่า “ขออภัย” เป็นคำที่พระมัชฌิมะและพระเถระเลือกใช้ และคำว่า “ขอประทานโทษ” เป็นคำที่พระภิกษุที่มีพรรษาน้อยกว่าพูดกับพระภิกษุที่มีพรรษามากกว่า เพื่อแสดงความขอโทษกับพระภิกษุรูปอื่นอย่างชัดเจน ผู้วิจัยมองว่าการกล่าวขอโทษของพระภิกษุทั้งสามคำไม่ได้แตกต่างกันที่เจตนาในการขอโทษ แต่ความแตกต่างอยู่ที่ระดับของภาษาและความแตกต่างของระดับพรรษา

¹ เครื่องหมายขีดเส้นใต้ (____) ที่ใช้ในกลวิธีแสดงให้ทราบว่าเป็นกลวิธีขอโทษของพระภิกษุ ซึ่งในแต่ละตัวอย่างของการวิเคราะห์จะขีดเส้นใต้เฉพาะกลวิธีที่กล่าวถึงในขณะนั้นเท่านั้น ถึงแม้จะมีกลวิธีอื่นปรากฏอยู่ เพื่อให้สามารถเข้าใจได้ง่ายและสะดวกในการอธิบาย

1.3 การขอร้องให้ผู้อื่นไม่ดำเนินตนเอง คือ กลวิธีการขอโทษที่ผู้พูดขอโทษกับผู้ฟัง เพื่อให้ไม่ให้ถือโทษกับความผิดที่เกิดขึ้น และขอให้ยกโทษกับสิ่งที่เกิดขึ้น จากข้อมูลพบคำว่า “อย่าว่ากันนะ” ซึ่งมีจำนวนการใช้ 4 ครั้ง (ร้อยละ 0.15) ตัวอย่างเช่น

(6) “ผมอ่านหนังสือของท่านพึงเสร็จ อย่าว่ากันนะ”

จากตัวอย่าง (6) พระภิกษุร้องขอให้พระภิกษุรูปอื่นยกโทษให้ เนื่องจากว่าตนเองได้คืนหนังสือช้า โดยกล่าวว่า “อย่าว่ากันนะ” เป็นการกล่าวเพื่อขอร้องให้พระภิกษุยกโทษให้

2. การแสดงความรับผิดชอบ

ผลการวิเคราะห์กลวิธีการแสดงความรับผิดชอบเป็นกลวิธีหลักที่พระภิกษุเลือกใช้มากเป็นอันดับที่ 2 มีจำนวนการใช้ทั้งหมด 424 ครั้ง (ร้อยละ 15.51) ซึ่งกลวิธีนี้พระภิกษุใช้เมื่อผู้พูดกระทำความผิดและต้องการแสดงความรับผิดชอบเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความพอใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยกลวิธีย่อยที่พระภิกษุใช้มากที่สุดในกลวิธีหลักนี้ คือ การยอมรับข้อบกพร่องของตัวเอง มีจำนวนการใช้ 411 ครั้ง (ร้อยละ 15.04) ส่วนอีกกลวิธีย่อยมีจำนวนการใช้เพียง 13 ครั้ง (ร้อยละ 0.48) คือ การยอมรับผิดตามที่ผู้ฟังบอก แสดงให้เห็นว่าพระภิกษุส่วนใหญ่ยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง โดยที่ไม่ต้องให้ผู้ฟังกล่าวโทษก่อน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การยอมรับข้อบกพร่องของตัวเอง คือ กลวิธีที่ผู้พูดดำเนินตัวเองหรือบอกข้อบกพร่องของตนเองอย่างชัดเจน กลวิธีนี้มีจำนวนการใช้ 411 ครั้ง (ร้อยละ 15.04) ตัวอย่างเช่น

(7) “ขอโทษด้วยนะครั้นอาจารย์ พอดีผมลืมจริงๆ”

(8) “ขอโทษครับ ที่ผมทำของท่านหาย ผมประมาทเอง”

(9) “ขอโทษ ผมจำวันผิด”

จากตัวอย่าง (7)-(9) พระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการแสดงความรับผิดชอบ โดยการดำเนินตัวเองพิจารณาได้จากเนื้อความ คือ “ลืม” “ประมาทเอง” และ “จำวันผิด” ซึ่งเป็นการยอมรับผิดสิ่งที่กระทำ

2.2 การยอมรับผิดตามที่ผู้ฟังบอก คือ กลวิธีที่ผู้พูดเห็นด้วยกับความผิดที่ผู้ฟังกล่าวว่าผู้พูด กลวิธีนี้มีจำนวนการใช้ 13 ครั้ง (ร้อยละ 0.48) ตัวอย่างเช่น

(10) “ครับท่านผมผิดไปแล้ว ผมจะชดใช้คืนให้”

(11) “ผมผิดเองครับ อย่าว่าผมเลยนะ ผมผิดตามที่ท่านบอกครับ”

(12) “ครั้งนี้ ผมผิดนัดตามที่ท่านบอกจริงๆ”

จากตัวอย่าง (10)-(12) พระภิกษุเห็นด้วยกับความผิดที่ตนกระทำตามที่ผู้ฟังบอก “ครับท่านผมผิดไปแล้ว” “ผิดตามที่ท่านบอก” และ “ผิดนัดตามที่ท่านบอก” เพื่อยอมรับความผิดตามที่ผู้ฟังบอก

3. การอธิบายหรือชี้แจงเหตุผล

ผลการวิเคราะห์กลวิธีการอธิบายหรือชี้แจงเหตุผลเป็นกลวิธีหลักที่พระภิกษุเลือกใช้เป็นอันดับ 3 มีจำนวนการใช้ทั้งหมด 409 ครั้ง (ร้อยละ 14.97) กล่าวคือ ผู้พูดอธิบายเหตุผลให้ผู้ฟังเข้าใจถึงความผิดพลาด โดยมีการอธิบายสถานการณ์โดยทั่วไปมากที่สุด มีจำนวนการใช้ 313 ครั้ง (ร้อยละ 11.45) ส่วนการอธิบายสาเหตุโดยเฉพาะ มีจำนวนการใช้ 96 ครั้ง (ร้อยละ 3.51) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 การอธิบายสถานการณ์โดยทั่วไป คือ กลวิธีการอธิบายถึงสถานการณ์ที่ไม่ได้ชี้เฉพาะว่าเหตุการณ์นั้น คือ อะไร เป็นการอธิบายหรือชี้แจงแบบกว้างๆ กลวิธีนี้มีจำนวนการใช้ 313 ครั้ง (ร้อยละ 11.45) เช่น การใช้คำว่า “ติดธุระ” “ไม่ว่าง” และ “มีเหตุจำเป็นบางอย่าง” ตัวอย่างเช่น

(13) “ผมไม่ว่างจริงๆ”

(14) “โทษที่ท่าน ผมติดธุระที่อื่น”

(15) “ต้องขอโทษจริงๆ ครับ ผมมีเหตุจำเป็นบางอย่าง เอาไว้โอกาสหน้านะครับ”

จากตัวอย่าง (13) พระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการอธิบายสถานการณ์โดยทั่วไปว่า “ไม่ว่าง” ซึ่งเป็นการอธิบายเหตุผลที่ไม่ทราบแน่ชัดว่า “ไม่ว่าง” ในที่นี้ คือ ไม่ว่างด้วยเหตุผลอะไร ส่วนตัวอย่าง (14) และ (15) พระภิกษุอธิบายสถานการณ์โดยทั่วไป โดยการใช้ตัวบ่งชี้บอกปริมาณไม่เฉพาะเจาะจง (definite non specific pronoun) ว่า “ที่อื่น” และ “บางอย่าง” ซึ่งเป็นการอธิบายเหตุผลของพระภิกษุที่ไม่ชัดเจน

3.2 การอธิบายถึงสาเหตุโดยเฉพาะ คือ กลวิธีการอธิบายถึงสถานการณ์ที่ชัดเจนว่าเหตุการณ์นั้น คือ อะไร เป็นการอธิบายหรือชี้แจงถึงสาเหตุเฉพาะ กลวิธีนี้มีจำนวนการใช้ 96 ครั้ง (ร้อยละ 3.51) ตัวอย่างเช่น

(16) “ขอโทษครับ ผมเพิ่งกลับจากบิณฑบาต”

(16) “ขออภัยด้วยท่าน ผมต้องไปกิจนิมนต์กับหลวงพ่”

(18) “ขอโทษครับท่าน ไปต่างจังหวัดมา เลยมาคืนช้า”

(19) “ผมไม่ค่อยสบายท่าน”

จากตัวอย่าง (16)-(19) พระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการอธิบายสถานการณ์โดยเฉพาะว่า “เพิ่งกลับจากบิณฑบาต” “ต้องไปกิจนิมนต์กับหลวงพ่” “ไปต่างจังหวัดมา” และ “ไม่ค่อยสบาย” ซึ่งเป็นการอธิบายเหตุผลโดยชัดเจนว่าเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นที่ทำให้พระภิกษุไม่สามารถกระทำการตามที่ต้องการได้

4. การเสนอขอใช้หรือการให้สิ่งตอบแทน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลวิธีการเสนอขอใช้หรือการให้สิ่งตอบแทน พระภิกษุเลือกใช้เป็นอันดับที่ 4 จำนวน 266 ครั้ง (ร้อยละ 9.73) กล่าวคือ กลวิธีการขอโทษที่เกิดจากผู้พูดได้ทำให้ผู้ฟังเกิดความเสียหายทั้งในทางทรัพย์สินหรือทางจิตใจแก่ผู้ฟัง และผู้พูดต้องการที่ชดใช้ในความผิดที่เกิดขึ้นโดยจำแนกออกเป็น 2 กลวิธีย่อย ได้แก่ การเสนอขอใช้แบบเฉพาะเจาะจง มีจำนวนการใช้ 69 ครั้ง (ร้อยละ 2.52) และการเสนอขอใช้แบบไม่เฉพาะเจาะจง มีจำนวนการใช้ 197 ครั้ง (ร้อยละ 7.21) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 การเสนอขอใช้แบบเฉพาะเจาะจง คือ กลวิธีที่ผู้พูดเสนอขอใช้หรือให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้ฟังตามจำนวนของสิ่งที่เสียหาย ซึ่งมีการชี้เฉพาะเจาะจงรายละเอียด เช่น ราคา รูปแบบสิ่งของที่เสียหาย และมักจะพบ คำว่า “ใช้คืน” “คืนให้” และ “มาคืน” กลวิธีนี้มีจำนวนการใช้ 69 ครั้ง (ร้อยละ 2.52) ตัวอย่างเช่น

(20) “โทษที่นะท่าน ของท่านซื้อที่ไหน ผมจะซื้อแบบเดิมมาคืนให้”

(21) “ของท่านราคาเท่าไร ผมจะใช้คืน”

(22) “ผมทำของท่านหาย ผมจะหาแบบของท่านมาคืน”

จากตัวอย่าง (20)-(22) พระภิกษุเสนอขอใช้แบบเจาะจง โดยกล่าวว่า “ของท่านซื้อที่ไหน ผมจะซื้อแบบเดิมมาคืนให้” “ของท่านราคาเท่าไร ผมจะใช้คืน” “ผมจะหาแบบของท่านมาคืน” เพื่อแสดงให้เห็นว่าพระภิกษุเสนอขอใช้ นอกจากคำว่า “ใช้คืน” “คืนให้” และ “มาคืน” ซึ่งเป็นบ่งถึงกลวิธีการเสนอขอใช้แล้ว ยังพบว่าพระภิกษุจะถามพระภิกษุด้วยกันว่า “ซื้อที่ไหน” “ราคาเท่าไร” เพื่อจะหาของสิ่งเดิมมาคืนให้ แสดงให้เห็นว่าพระภิกษุเห็นว่าเมื่อกระทำให้ผู้อื่นเกิดความเสียหาย สิ่งที่ต้องทำ คือ การชดใช้ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความพอใจ

4.2 การเสนอขอใช้แบบไม่เฉพาะเจาะจง คือ กลวิธีที่ผู้พูดไม่ได้เจาะจงลงไปว่า สิ่งของต้องเป็นแบบอันเดิมหรือสิ่งที่มีราคาเท่าเดิม แต่เป็นการเสนอขอใช้แบบไม่เจาะจงที่แน่นอน โดยปรากฏ คำว่า “จะชดใช้ให้” “จะหาอันใหม่มาคืน” “จะหามาคืนหรือชดใช้ให้呢ครับ” กลวิธีนี้มีจำนวนการใช้ 197 ครั้ง (ร้อยละ 7.21) ตัวอย่างเช่น

(23) “ต้องขอโทษนะ จะชดใช้ให้ครับ”

(24) “ขอภัยด้วย ผมจะหาอันใหม่มาคืน”

(25) “ขอโทษครับท่านกระผมจะหามาคืนหรือชดใช้ให้呢ครับ”

จากตัวอย่าง (23)-(25) พระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการเสนอขอใช้แบบไม่เจาะจงว่า “จะชดใช้ให้ครับ” “จะหาอันใหม่มาคืน” “จะหามาคืนหรือชดใช้ให้呢ครับ” แสดงให้เห็นว่าพระภิกษุต้องการหาสิ่งที่สามารถทดแทนหรือเป็นทางเลือกให้กับผู้ฟัง แต่ไม่เฉพาะเจาะจงว่าจะเป็นแบบเดิมหรือไม่

5. การเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษ

ผลการวิเคราะห์กลวิธีการเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษ พบข้อมูลที่พระภิกษุเลือกใช้เป็นอันดับที่ 5 จำนวน 203 ครั้ง (ร้อยละ 7.43) หมายถึง ผู้พูดใช้การเพิ่มคำขยายต่อจากการขอโทษอย่างชัดเจนและขยายกลวิธีการขอโทษแบบอื่น เพื่อให้การขอโทษมีเจตนาที่หนักแน่นมากขึ้น ตัวอย่างเช่น

(26) “ขอโทษจริงๆ ผมลืม”

(27) “ขออภัยอย่างมากครับ”

(28) “ขออภัยอย่างแรงที่ต้องเลื่อนเวลา”

(29) “กราบขออภัยอย่างยิ่งด้วยนะครับ”

(30) “กระผมต้องกราบขอโทษเป็นอย่างสูง กระผมไม่สามารถไปตามกิจนิมนต์ที่รับไว้ได้ครับ”

(31) “ท่านครับผมขอเลื่อนเวลาออกไปหน่อยนะครับติดธุระจริงๆ ครับ”

(32) “ขอโทษนะ ผมหาไม่เห็นจริงๆ”

จากตัวอย่าง (26)-(32) พระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษโดยพิจารณาจากคำวิเศษณ์บอกระดับ เช่น “จริงๆ” “อย่างมาก” “อย่างแรง” “อย่างยิ่ง” “อย่างสูง” แสดงให้เห็นว่าพระภิกษุต้องการทำให้การกล่าวคำขอโทษมีความชัดเจนและหนักแน่นมากขึ้น ซึ่งกลวิธีนี้เกิดร่วมกับหลายกลวิธี แต่ส่วนใหญ่มักเกิดร่วมกับกลวิธีการกล่าวขอโทษมากที่สุด

6. การสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแก้คำพูด

ผลการวิเคราะห์กลวิธีการสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแก้คำพูด พบว่าพระภิกษุเลือกใช้เป็นอันดับที่ 6 จำนวน 157 ครั้ง (ร้อยละ 5.74) หมายถึง กลวิธีที่ผู้พูดได้กระทำบางอย่างผิดพลาดไป ผู้พูดสัญญากับผู้ฟังว่าจะไม่เกิดเหตุการณ์เช่นนี้อีก โดยปรากฏตรรกะนี้พจนบอเวลา (time deixis) เช่น คำว่า “คราวหน้า” “ทีหลัง” และ “ครั้งต่อไป” ซึ่งเป็นการกระทำที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและเป็นการผูกมัดตัวเองไว้กับคำสัญญาว่าจะกระทำบางอย่างในอนาคต ตัวอย่างเช่น

(33) “ขอโทษครับอาจารย์ คราวหน้าผมจะขึ้นเรียน”

(34) “ขอโทษครับท่าน เดินทางมาก่อนเลย ผมจะตามไปที่หลัง”

(35) “ขอโทษจริง ๆ ครับพอดีผมมีธุระเร่งด่วน เอาไว้ครั้งต่อไปผมจะไปด้วยครับ”

จากตัวอย่าง (33) และ (35) พระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแก้คำพูด โดยกล่าวว่า “คราวหน้าผมจะขึ้นเรียน” และ “เอาไว้ครั้งต่อไปผมจะไปด้วยครับ” โดยพิจารณาได้จากเนื้อหาของข้อความ เช่น “คราวหน้า” “เอาไว้ครั้งต่อไป” นอกจากนี้ พบว่าคำว่า “ที่

หลัง” ในตัวอย่าง (34) “ผมจะตามไปที่หลัง” เป็นคำแสดงถึงการกระทำในอนาคต โดยมีคำว่า “จะ” แสดงให้เห็นว่าพระภิกษุใช้คำกริยาที่ป้องกันการกระทำในลักษณะการสัญญา ซึ่งเป็นการกระทำที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

7. การทำให้ความรุนแรงของการกระทำลดลง

ผลการวิเคราะห์กลวิธีการทำให้ความรุนแรงของการกระทำลดลง พระภิกษุเลือกใช้เป็นอันดับที่ 7 จำนวน 112 ครั้ง (ร้อยละ 4.10) หมายถึง กลวิธีที่ผู้พูดใช้เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสบายใจหรือไม่ถือโกรธในเวลานั้น เป็นการกลบเกลื่อนความผิดเพื่อลดความรุนแรง ตัวอย่างเช่น

(36) “กระผมต้องกราบขอโทษพระอาจารย์เป็นอย่างสูง ไม่สามารถมาตามนัดได้ กระผมเลื่อนวันเวลาออกไปก่อน วันเวลาและพระเดชพระคุณจะเมตตา”

(37) “ต้องขออภัย ผมขอเวลาหาอีกนิดหน่อยได้ไหมครับ”

(38) “ผมต้องขอโทษด้วยครับ ผมขอเวลาอีกสักพักได้ไหมครับ”

จากตัวอย่าง (36) พระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการทำให้ความรุนแรงของการกระทำลดลงว่า “พระเดชพระคุณจะเมตตา” โดยพระภิกษุขอความเมตตาเพื่อลดความรุนแรงของสถานการณ์ลง ตัวอย่าง (37)-(38) พระภิกษุกล่าวว่า “ขอเวลาหาอีกนิดหน่อยได้ไหมครับ” “ขอเวลาอีกสักพักได้ไหมครับ” เพื่อเป็นการขอร้องให้พระภิกษุให้เวลาและผู้พูดใช้ประโยคคำถามเพื่อให้ผู้ฟังมีทางเลือก ซึ่งเป็นการลดความรุนแรงและให้เกียรติแก่ผู้ฟังเป็นการขออนุญาตผู้ฟัง

8. การปฏิเสธการขอโทษ

ผลการวิเคราะห์การปฏิเสธการขอโทษที่พระภิกษุเลือกใช้เป็นอันดับที่ 8 มีจำนวน 36 ครั้ง (ร้อยละ 1.32) จากตัวอย่างพบว่าในการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างในกลวิธีนี้ กลุ่มตัวอย่างให้ข้อมูลว่าไม่จำเป็นต้องขอโทษ เช่น ในสถานการณ์ที่ไม่เข้าเรียนบาลีก็กล่าวเพียงแค่ขออนุญาตเข้าห้องเรียนเท่านั้น ซึ่งบางข้อความกลุ่มตัวอย่างเขียนเพียงคำว่า “ไม่จำเป็นต้องขอโทษ” หรือเว้นว่างในการตอบ เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์พระภิกษุเหล่านั้น คำตอบ คือ ไม่จำเป็นต้องกล่าวอะไรในสถานการณ์นั้น เนื่องจากไม่คิดว่าตนเองกระทำความผิด

นอกจากนี้ ในทุกกลวิธียังพบว่าพระภิกษุใช้คำเรียก (address term) แสดงความเคารพเป็นจำนวนมาก เช่น การใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 3 คำว่า “พี่” “หลวงพี่” “ท่าน” “อาจารย์” “พระอาจารย์” “ท่านอาจารย์” “พระเดชพระคุณ” และคำสรรพนามบุรุษที่ 1 “กระผม” “เกล้ากระผม” นอกจากนี้ พบคำที่ใช้กับพระภิกษุที่มีพรรษามาก เช่น “กราบ” “ขอขมา” เพื่อเป็นการแสดงความเคารพของพระภิกษุผู้ที่พรรษาน้อยต่อพระเถระหรือพระที่มีความอาวุโส อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์กลวิธีการขอโทษ

ของพระภิกษุแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายในการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษถึง 8 กลวิธี ของพระภิกษุจำนวน 45 รูปที่มีสถานภาพทางสังคมแตกต่างกัน กล่าวคือ การกล่าวขอโทษต่อพระนวกะ พระมัชฌิมะ และพระเถระ รวมไปถึงการเลือกใช้คำเพื่อแสดงถึงความสุภาพ ซึ่งถูกนำมาใช้ร่วมกับกลวิธีการขอโทษ นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุพบว่ามีความสำคัญระหว่างพรรษาของพระภิกษุและความสนิทสนม ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุกับตัวแปรทางสังคม ได้แก่ พรรษาและความสนิทสนม เพื่อทดสอบหาความมีนัยสำคัญทางสถิติในหัวข้อถัดไป

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุกับตัวแปรทางสังคม คือ พรรษาและความสนิทสนม

ผู้วิจัยวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ กับพรรษาและความสนิทสนม โดยใช้การทดสอบเพียร์สันไคสแควร์ (Pearson Chi-Square Test) จากโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS ในเบื้องต้น ผู้วิจัยขอนำเสนอภาพรวมของการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ เพื่อให้ทราบจำนวนและร้อยละของกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุทั้ง 8 กลวิธี ที่เลือกใช้กับพระนวกะ พระมัชฌิมะ และพระเถระ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 10 ภาพรวมของจำนวนและร้อยละของกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุทั้ง 8 กลวิธี ที่เลือกใช้กับพระนวกะ พระมัชฌิมะ และพระเถระ

ที่	กลวิธีการขอโทษ	พระภิกษุ											
		พระนวกะ				พระมัชฌิมะ				พระเถระ			
		สนิท		ไม่สนิท		สนิท		ไม่สนิท		สนิท		ไม่สนิท	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.	การแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน	148	13.1	172	15.2	186	16.5	198	17.5	210	18.6	212	18.8

ตาราง 10 (ต่อ)

ร.ร.	กลวิธีการขอโทษ	พระภิกษุ											
		พระนวกะ				พระมัชฌิมะ				พระเถระ			
		สนธิ		ไม่สนธิ		สนธิ		ไม่สนธิ		สนธิ		ไม่สนธิ	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2.	การอธิบายหรือชี้แจงเหตุผล	59	14.4	60	14.6	71	17.3	72	17.6	72	17.6	75	18.3
3.	การแสดงความรับผิดชอบ	48	11.3	54	12.7	54	12.7	77	18.1	94	22.1	97	22.8
4.	การเสนอข้อใช้หรือการให้สิ่งตอบแทน	41	15.4	43	16.1	45	16.9	45	16.9	45	16.9	47	17.6
5.	การสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแก้คำพูด	13	8.2	15	9.5	16	10.1	36	22.9	38	24.2	39	24.8
6.	การเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษ	23	11.3	22	10.8	30	14.7	30	14.7	49	24.1	49	24.1

ตาราง 10 (ต่อ)

ที่	กลวิธีการขอโทษ	พระภิกษุ											
		พระนวกะ				พระมัชฌิมะ				พระเถระ			
		สนิท		ไม่สนิท		สนิท		ไม่สนิท		สนิท		ไม่สนิท	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
7.	การลดความรุนแรงของการกระทำความผิด	23	20.5	18	16	17	15.1	17	15.1	17	15.1	20	17.8
8.	การปฏิเสธการขอโทษ	8	22.2	7	19.4	7	19.4	7	19.4	4	11.1	3	8.3
รวม		363	13.2	391	14.3	426	15.5	482	17.6	529	19.3	542	19.8

จากตาราง 10 แสดงให้เห็นถึงจำนวนและค่าร้อยละที่พระภิกษุจำนวน 45 รูป เลือกใช้กลวิธีการขอโทษทั้ง 8 กลวิธี กับพระนวกะ พระมัชฌิมะ และพระเถระ ซึ่งเป็นผู้ฟัง โดยสรุปภาพรวมได้ดังต่อไปนี้

- 1) พระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการขอโทษกับพระนวกะที่สนิท จำนวน 363 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13.3
- 2) พระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการขอโทษกับพระนวกะที่ไม่สนิท จำนวน 391 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 14.3
- 3) พระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการขอโทษกับพระมัชฌิมะที่สนิท จำนวน 426 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 15.5
- 4) พระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการขอโทษกับพระมัชฌิมะที่ไม่สนิท จำนวน 482 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 17.6
- 5) พระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการขอโทษกับพระเถระที่สนิท จำนวน 529 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 19.3

6) พระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการขอโทษกับพระเถระที่ไม่สนิท จำนวน 542 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 19.8

จากข้อ 1-6 สรุปได้ว่าพระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการขอโทษรวมกันทั้งหมด 8 กลวิธีกับพระเถระที่ไม่สนิทมากที่สุด คือ จำนวน 542 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 19.8 และพระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการขอโทษกับพระนวกะที่สนิทน้อยที่สุด คือ จำนวน 363 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 14.3 แต่อย่างไรก็ตาม ผลจากการนับจำนวนหรือพิจารณาร้อยละของกลวิธีการขอโทษที่พระภิกษุเลือกใช้กับพระนวกะ พระมชฌิมะ พระเถระ ยังไม่สามารถสรุปความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุกับพรรษาและความสนิทได้ ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุโดยการหาค่าความสัมพันธ์ด้วยการทดสอบเพียร์สันไคสแควร์ด้วยวิธีการหาค่าความมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่มีนัยสำคัญทางสถิติสามารถพิจารณาได้จากจำนวนการใช้และไม่ใช้กลวิธี กล่าวคือ หากจำนวนการใช้และไม่ใช้อยู่ในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน เช่น การไม่ใช้กลวิธีของพระนวกะ พระมชฌิมะ และพระเถระทั้งที่สนิทสนมและไม่สนิทสนมมีปริมาณ 211 ครั้ง 210 ครั้ง 199 ครั้ง 198 ครั้ง 195 ครั้ง ซึ่งใกล้เคียงกัน ที่มีค่าความห่างเท่ากับ 16 ส่วนจำนวนการใช้กลวิธีเรียงจำนวนในปริมาณที่ใกล้เคียงกันเช่นเดียวกัน คือ 59 ครั้ง 60 ครั้ง 71 ครั้ง 72 ครั้ง 75 ครั้ง ที่มีค่าความห่างเท่ากับ 16 จึงทำให้ไม่มีความแตกต่างในจำนวนการใช้ ซึ่งหมายถึงการไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เช่นเดียวกัน แต่หากมีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวนการใช้และไม่ใช้กลวิธีจะมีจำนวนที่แตกต่างกัน เช่น จำนวนไม่ใช้ 122 ครั้ง 98 ครั้ง 84 ครั้ง 72 ครั้ง 60 ครั้ง 58 ครั้ง ที่มีค่าความห่างเท่ากับ 64 ซึ่งจำนวนมีความแตกต่างกัน เช่นเดียวกันจำนวนใช้หากมีจำนวนแตกต่างกัน เช่น 148 ครั้ง 172 ครั้ง 186 ครั้ง 198 ครั้ง 210 ครั้ง 212 ครั้ง ที่มีค่าความห่างเท่ากับ 64 กลวิธีนี้จะมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เนื่องจากมีความห่างกันในการใช้และไม่ใช้ของพระนวกะ พระมชฌิมะ และพระเถระทั้งที่สนิทสนมและไม่สนิทสนม ผู้วิจัยนำเสนอเป็น 2 กลุ่ม โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 แบ่งออกเป็น 4 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีที่ 1 การแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน กลวิธีที่ 3 การแสดงความรับผิดชอบ กลวิธีที่ 5 การสัญญาว่าจะไม่กระทำความผิดอีกหรือการปรับแต่งคำพูด และกลวิธีที่ 6 การเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กลวิธีที่ 1 การแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าพระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจนในการกล่าวขอโทษพระนวกะ พระมชฌิมะ พระเถระ ดังนี้

ตาราง 11 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจนกับพรรษาและความสนิทสนมของพระภิกษุ

ตัวแปร	χ^2	df	p-value
กลวิธีการแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจนกับพรรษาและความสนิทสนมของพระภิกษุ	83.934	5	0.00

จากตาราง 11 พบค่าเพียร์สันไคสแควร์ มีค่าเท่ากับ 83.934 และมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ (p-value) เท่ากับ 0.00 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 หมายถึง กลวิธีการแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจนมีความสัมพันธ์กับพรรษาและความสนิทสนม พิจารณาได้จากตาราง 12 จำนวนการใช้กลวิธีการแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 12 จำนวนของการใช้กลวิธีการแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจนของพระนวกะ พระมัชฌิมะ พระเถระที่มีความสนิทสนมและไม่สนิทสนม

สถานภาพของพระภิกษุ	จำนวน (ครั้ง)		รวม
	ไม่ใช้	ใช้	
พระนวกะที่สนิท	122	148	270
พระนวกะที่ไม่สนิท	98	172	270
พระมัชฌิมะที่สนิท	84	186	270
พระมัชฌิมะที่ไม่สนิท	72	198	270
พระเถระที่สนิท	60	210	270
พระเถระที่ไม่สนิท	58	212	270

จากตาราง 12 พบว่าพระนวกะ พระมัชฌิมะ พระเถระมีจำนวนการไม่ใช้และใช้กลวิธีที่แตกต่างกัน คือ จำนวนการไม่ใช้มีตั้งแต่ 122 ครั้ง 98 ครั้ง 84 ครั้ง 72 ครั้ง 60 ครั้ง 58 ครั้ง ซึ่งจำนวนมีความแตกต่างกัน และมีค่าความห่างเท่ากับ 64 เช่นเดียวกันจำนวนใช้มีจำนวนแตกต่างกัน คือ 148 ครั้ง 172 ครั้ง 186 ครั้ง 198 ครั้ง 210 ครั้ง 212 ครั้ง มีค่าความห่างเท่ากับ 64 จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้พบว่ากลวิธีนี้มีความสัมพันธ์กับพรรษาและความสนิทสนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กล่าวคือ พระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการกล่าวคำขอโทษอย่างชัดเจนในการกล่าวขอโทษพระนวกะ พระมัชฌิมะ พระเถระ ทั้งที่สนิทสนมและไม่สนิทสนมมีความแตกต่างกัน เช่น การกล่าวขอโทษพระมัชฌิมะและพระเถระที่ไม่สนิทสนม มักมีคำแสดงความสุภาพหรือการขอโทษอย่างชัดเจน “กราบขออภัยอย่างสูงครับ” “ขอโทษครับอาจารย์” ซึ่งการกล่าวเช่นนี้ปรากฏน้อยในการกล่าวขอโทษพระนวกะ เนื่องจากการการกล่าวขอโทษพระภิกษุที่มีพรรษามากกว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะพระภิกษุให้ความสำคัญกันตามพรรษาซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในทางพระธรรมวินัย อย่างไรก็ตาม พระมัชฌิมะและพระเถระมองว่าการให้เหตุผลหรือการใช้กลวิธีอื่นแทนการขอโทษกับพระนวกะ เช่น “ท่านผมลืม” ไม่ก่อให้เกิดความไม่พอใจหรือเสียหน้า เนื่องจากเป็นพระภิกษุที่มีพรรษาน้อย

กลวิธีที่ 3 การแสดงความรับผิดชอบ

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกลวิธีการแสดงความรับผิดชอบต่อพระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการแสดงความรับผิดชอบในการกล่าวขอโทษกับพระนวกะ พระมัชฌิมะ และพระเถระ ดังนี้

ตาราง 13 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการแสดงความรับผิดชอบกับพรรษาและความสนิทสนมของพระภิกษุ

ตัวแปร	χ^2	df	p-value
กลวิธีการแสดงความรับผิดชอบต่อพรรษาและความสนิทสนมของพระภิกษุ	15.473	5	0.00

จากตาราง 13 พบค่าเพียร์สันไคสแควร์มีค่าเท่ากับ 15.473 และค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.00 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 หมายถึง การแสดงความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์กับพรรษาและความสนิทสนม พิจารณาได้จากตารางจำนวนการใช้ ดังต่อไปนี้

ตาราง 14 จำนวนของการใช้กลวิธีการแสดงความรับผิดชอบของพระนวกะ พระมัชฌิมะ พระเถระที่มี
ความสนิทสนมและไม่สนิทสนม

สถานภาพของพระภิกษุ	จำนวน		รวม
	ไม่ใช้	ใช้	
พระนวกะที่สนิท	222	48	270
พระนวกะที่ไม่สนิท	216	54	270
พระมัชฌิมะที่สนิท	216	54	270
พระมัชฌิมะที่ไม่สนิท	193	77	270
พระเถระที่สนิท	176	94	270
พระเถระที่ไม่สนิท	173	97	270

จากตาราง 14 พบว่าพระนวกะ พระมัชฌิมะ พระเถระมีจำนวนการไม่ใช้และใช้กลวิธีที่แตกต่างกัน คือ จำนวนการไม่ใช้มีตั้งแต่ 222 ครั้ง 216 ครั้ง 193 ครั้ง 176 ครั้ง 173 ครั้ง ซึ่งจำนวนมีความแตกต่างกัน และมีค่าความห่างเท่ากับ 49 เช่นเดียวกันจำนวนใช้มีจำนวนแตกต่างกัน คือ 48 ครั้ง 54 ครั้ง 77 ครั้ง 94 ครั้ง 97 ครั้ง มีค่าความห่างเท่ากับ 49 จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้พบว่ากลวิธีนี้มีความสัมพันธ์กับพรรษาและความสนิทสนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ พระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการแสดงความรับผิดชอบในการกล่าวขอโทษพระนวกะ พระมัชฌิมะ พระเถระ ทั้งที่สนิทสนมและไม่สนิทสนมมีความแตกต่างกัน เช่น พระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการแสดงความรับผิดชอบเมื่อรู้ตัวตนเองทำบางอย่างผิดพลาดไปหรือเกิดข้อบกพร่องกับตนเอง เช่น “ขอโทษครับพี่กระผมได้ล่วงเกิน” และ “ขอโทษครับอาจารย์ ผมลืมครับ” เพื่อให้พระเถระและพระมัชฌิมะยกโทษให้จึงได้กล่าวการยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง ซึ่งเป็นกลวิธีย่อยของการแสดงความรับผิดชอบ แต่พบว่าพระภิกษุไม่นิยมเลือกใช้กลวิธีการแสดงความรับผิดชอบกับพระนวกะที่สนิทและไม่สนิทสนมรวมทั้งพระมัชฌิมะที่สนิทสังเกตได้จากจำนวนของการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ เนื่องจากว่าพระภิกษุมักแสดงความรับผิดชอบต่อพระภิกษุที่มีพรรษามากกว่า แต่ไม่นิยมเลือกใช้กลวิธีการแสดงความรับผิดชอบต่อพระภิกษุที่มีพรรษาน้อย เพราะอาจทำให้พระภิกษุรู้สึกเสียหน้าเมื่อต้องแสดงความรับผิดชอบต่อพระภิกษุที่มีพรรษาน้อยกว่า

กลวิธีที่ 5 การสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแต่งคำพูด

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าพระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแต่งคำพูดในการกล่าวขอโทษพระนวกะ พระมัชฌิมะ พระเถระ ดังนี้

ตาราง 15 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแต่งคำพูดกับ
พรรษาและความสนิทสนมของพระภิกษุ

ตัวแปร	χ^2	df	p-value
กลวิธีการสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแต่งคำพูดกับพรรษาและความสนิทสนมของพระภิกษุ	29.352 ^a	5	0.00

จากตาราง 15 พบค่าเพียร์สันไคสแควร์ มีค่าเท่ากับ 29.352 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.00 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 หมายถึง การสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแต่งคำพูดมีความสัมพันธ์กับพรรษาและความสนิทสนม พิจารณาได้จากตารางจำนวนการใช้ ดังต่อไปนี้

ตาราง 16 จำนวนของการใช้กลวิธีการสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแต่งคำพูดของพระนวกะ พระมัชฌิมะ พระเถระที่มีความสนิทสนมและไม่สนิทสนม

สถานภาพของพระภิกษุ	จำนวน		รวม
	ไม่ใช่	ใช่	
พระนวกะที่สนิท	257	13	270
พระนวกะที่ไม่สนิท	255	15	270
พระมัชฌิมะที่สนิท	254	16	270
พระมัชฌิมะที่ไม่สนิท	234	36	270
พระเถระที่สนิท	232	38	270
พระเถระที่ไม่สนิท	231	39	270

จากตาราง 16 พบว่าพระนวกะ พระมัทธิมะ พระเถระมีจำนวนการไม่ใช้และใช้กลวิธีที่แตกต่างกัน คือ จำนวนการไม่ใช้มีตั้งแต่ 257 ครั้ง 255 ครั้ง 254 ครั้ง 234 ครั้ง 232 ครั้ง 231 ครั้ง ซึ่งจำนวนมีความแตกต่างกัน และมีค่าความห่างเท่ากับ 26 เช่นเดียวกันจำนวนใช้มีจำนวนแตกต่างกัน คือ 13 ครั้ง 15 ครั้ง 16 ครั้ง 36 ครั้ง 38 ครั้ง 39 ครั้ง มีค่าความห่างเท่ากับ 26 จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้พบว่ากลวิธีนี้มีความสัมพันธ์กับพรรษาและความสนิทสนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ พระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแต่งคำพูดในการกล่าวขอโทษพระนวกะ พระมัทธิมะ พระเถระ ทั้งที่สนิทสนมและไม่สนิทสนมมีความแตกต่างกัน เช่น พระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแต่งคำพูด เช่น “คราวหลังกระผมจะมาให้ทันเวลาเรียน” “ต่อไปผมจะไม่ให้มาตามนัดครับ” ซึ่งเป็นการกล่าวขอโทษ พระมัทธิมะ พระเถระ ทั้งที่สนิทสนมและไม่สนิทสนม อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากการเลือกใช้กลวิธีการสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแต่งของพระภิกษุพบว่าพระนวกะที่สนิทและไม่สนิทรวมทั้งพระมัทธิมะที่สนิทมีจำนวนครั้งที่ใกล้เคียงกันและน้อยกว่าพระมัทธิมะที่ไม่สนิทและพระเถระทั้งสนิทและไม่สนิท

กลวิธีที่ 6 การเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าพระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษในการกล่าวขอโทษพระนวกะ พระมัทธิมะ พระเถระ ดังนี้

ตาราง 17 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษกับพรรษาและความสนิทสนมของพระภิกษุ

ตัวแปร	χ^2	df	p-value
กลวิธีการเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษกับพรรษาและความสนิทสนมของพระภิกษุ	21.618	5	0.00

จากตาราง 17 พบค่าเพียร์สันไคสแควร์ มีค่าเท่ากับ 21.618 และมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 จึงมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายถึง การเพิ่มระดับคำขยายความมีความสัมพันธ์กับพรรษาและความสนิทสนม พิจารณาได้จากตารางจำนวนการใช้ ดังต่อไปนี้

ตาราง 18 จำนวนของการใช้กลวิธีกลวิธีการเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษของพระนวกะ พระมัทธิมะ พระเถระที่มีความสนิทสนมและไม่สนิทสนม

สถานภาพของพระภิกษุ	จำนวน		รวม
	ไม่ใช้	ใช้	
พระนวกะที่สนิท	247	23	270
พระนวกะที่ไม่สนิท	248	22	270
พระมัทธิมะที่สนิท	240	30	270
พระมัทธิมะที่ไม่สนิท	240	30	270
พระเถระที่สนิท	221	49	270
พระเถระที่ไม่สนิท	221	49	270

จากตาราง 18 พบว่าพระนวกะ พระมัทธิมะ พระเถระมีจำนวนการไม่ใช้และใช้กลวิธีที่แตกต่างกัน คือ จำนวนการไม่ใช้มีตั้งแต่ 247 ครั้ง 248 ครั้ง 240 ครั้ง 221 ครั้ง ซึ่งจำนวนมีความแตกต่างกัน และมีค่าความห่างเท่ากับ 26 เช่นเดียวกันจำนวนใช้มีจำนวนแตกต่างกัน คือ 23 ครั้ง 22 ครั้ง 30 ครั้ง 49 ครั้ง มีค่าความห่างเท่ากับ 26 จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้พบว่ากลวิธีนี้มีความสัมพันธ์กับพรรษาและความสนิทสนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ พระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการเพิ่มระดับคำขยายความในการกล่าวขอโทษพระนวกะ พระมัทธิมะ พระเถระ ทั้งที่สนิทสนมและไม่สนิทสนมมีความแตกต่างกัน เช่น พระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษกับพระเถระและพระมัทธิมะมากกว่าพระนวกะ โดยใช้คำว่า “อย่างสูง” “อย่างยิ่ง” ซึ่งเป็นการแสดงความเคารพกับพระภิกษุที่มีพรรษามากกว่า

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติมากกว่าหรือเท่ากับ 0.05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าทางสถิติมากกว่าหรือเท่ากับ 0.05 แบ่งออกเป็น 4 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีที่ 2 การอธิบายหรือชี้แจงเหตุผล กลวิธีที่ 4 การเสนอขอใช้หรือการ

ให้สิ่งตอบแทน กลวิธีที่ 7 การทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลง และกลวิธีที่ 8 การปฏิเสธการขอโทษ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กลวิธีที่ 2 การอธิบายหรือชี้แจงเหตุผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าพระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการอธิบายหรือชี้แจงเหตุผลในการกล่าวขอโทษพระนวกะ พระมัชฌิมะ พระเถระ ดังนี้

ตาราง 19 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการอธิบายหรือชี้แจงเหตุผลกับพรรษาและความสนิทสนมของพระภิกษุ

ตัวแปร	χ^2	df	p-value
กลวิธีการอธิบายหรือชี้แจงเหตุผลกับพรรษาและความสนิทสนมของพระภิกษุ	4.607	5	0.46

จากตาราง 19 พบค่าเพียร์สันไคสแควร์ เท่ากับ 4.607 และมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.46 ซึ่งมากกว่า 0.05 หมายถึง การอธิบายหรือชี้แจงเหตุผลไม่มีความสัมพันธ์กับพรรษาและความสนิทสนม พิจารณาได้จากตาราง 14 จำนวนการใช้การอธิบายหรือชี้แจงเหตุผล โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 20 จำนวนของการใช้กลวิธีการอธิบายหรือชี้แจงเหตุผลของพระนวกะ พระมัชฌิมะ พระเถระที่มีความสนิทสนมและไม่สนิทสนม

สถานภาพของพระภิกษุ	จำนวน		รวม
	ไม่ใช้	ใช้	
พระนวกะที่สนิท	211	59	270
พระนวกะที่ไม่สนิท	210	60	270
พระมัชฌิมะที่สนิท	199	71	270

ตาราง 20 (ต่อ)

สถานภาพของพระภิกษุ	จำนวน		รวม
	ไม่ใช่	ใช่	
พระมัชฌิมะที่ไม่สนิท	198	72	270
พระเถระที่สนิท	198	72	270
พระเถระที่ไม่สนิท	195	75	270

จากตาราง 20 พระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการอธิบายหรือชี้แจงเหตุผลและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ซึ่งการไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เกิดขึ้นจากจำนวนการใช้และไม่ใช้กลวิธีอยู่ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ จำนวนของการไม่ใช้กลวิธีเรียงจำนวนในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน คือ 211 ครั้ง 210 ครั้ง 199 ครั้ง 198 ครั้ง 195 ครั้ง มีค่าความห่างเท่ากับ 16 ส่วนจำนวนการใช้กลวิธีเรียงจำนวนในปริมาณที่ใกล้เคียงกันเช่นเดียวกัน คือ 59 ครั้ง 60 ครั้ง 71 ครั้ง 72 ครั้ง 75 ครั้ง มีค่าความห่างเท่ากับ 16 จึงทำให้ไม่มีความแตกต่างในจำนวนการใช้กลวิธี กล่าวคือ พรรษาและความสนิทสนมไม่มีผลต่อการใช้กลวิธีนี้ เช่น พระภิกษุใช้กลวิธีย่อยอธิบายถึงสาเหตุโดยเฉพาะกับพระภิกษุที่มีพรรษาสูงกว่าที่ไม่สนิทสนมกัน ในเหตุการณ์ไม่ขึ้นเรียนบาลี โดยกล่าวว่า “บิณฑบาตกลับสายฉันเข้าอยู่” หรือในสถานการณ์ที่ผิดนัด โดยกล่าวว่า “ผมทำงานเพลิน” เช่นเดียวกันกลวิธีนี้ พระภิกษุเลือกใช้กับพระภิกษุที่มีพรรษาน้อยกว่า ตัวอย่างเช่น “ผมติดธุระที่อื่น” ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าไม่มีความแตกต่างกันในการใช้กลวิธีกับพระนวกะ พระมัชฌิมะและพระเถระ เนื่องจากมีผลของการใช้อยู่ในระดับ ใกล้เคียงกัน

กลวิธีที่ 4 การเสนอขอใช้หรือการให้สิ่งตอบแทน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าพระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการเสนอขอใช้หรือการให้สิ่งตอบแทนในการกล่าวขอโทษพระนวกะ พระมัชฌิมะ พระเถระ ดังนี้

ตาราง 21 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการเสนอข้อดีใช้หรือการให้สิ่งตอบแทนกับพรรษาและความสนิทสนมของพระภิกษุ

ตัวแปร	χ^2	df	p-value
กลวิธีการเสนอข้อดีใช้หรือการให้สิ่งตอบแทนกับพรรษาและความสนิทสนมของพระภิกษุ	0.590	5	0.988

จากตาราง 21 พบค่าเพียร์สันไคสแควร์ มีค่าเท่ากับ 0.590 และมีค่าระดับนัยสำคัญ เท่ากับ 0.98 ซึ่งมากกว่า 0.05 หมายถึง การเสนอข้อดีใช้หรือการให้สิ่งตอบแทนไม่มีความสัมพันธ์กับพรรษาและความสนิทสนม พิจารณาได้จากตาราง 18 จำนวนการเสนอข้อดีใช้หรือการให้สิ่งตอบแทน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 22 จำนวนของการใช้กลวิธีการเสนอข้อดีใช้หรือการให้สิ่งตอบแทนของพระนวกะ พระมัชฌิมะ พระเถระที่มีความสนิทสนมและไม่สนิทสนม

สถานภาพของพระภิกษุ	จำนวน		รวม
	ไม่ใช้	ใช้	
พระนวกะที่สนิท	229	41	270
พระนวกะที่ไม่สนิท	227	43	270
พระมัชฌิมะที่สนิท	224	45	270
พระมัชฌิมะที่ไม่สนิท	225	45	270
พระเถระที่สนิท	225	45	270
พระเถระที่ไม่สนิท	223	47	270

จากตาราง 22 พบพระภิกษุเลือกใช้การเสนอข้อดีใช้หรือการให้สิ่งตอบแทนและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ซึ่งการไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เกิดขึ้นจากจำนวนการใช้และไม่ใช้กลวิธีอยู่ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ จำนวนของการไม่ใช้กลวิธีเรียงจำนวนในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน คือ 229 ครั้ง 227 ครั้ง 224 ครั้ง 225 ครั้ง 223 ครั้ง มีค่าความห่างเท่ากับ 16 ส่วนจำนวนการใช้กลวิธีเรียง

จำนวนในปริมาณที่ใกล้เคียงกันเช่นเดียวกัน คือ 41 ครั้ง 43 ครั้ง 45 ครั้ง 47 ครั้ง มีค่าความห่างเท่ากับ 16 จึงทำให้ไม่มีความแตกต่างในจำนวนการใช้กลวิธี กล่าวคือ พรรษาและความสนิทสนมไม่มีผลต่อการใช้กลวิธีนี้ เช่น กลวิธีการขอโทษที่พระภิกษุเลือกใช้ เมื่อได้ทำบางอย่างของผู้ฟังหายไปจึงขอรับผิดชอบด้วยการชดเชยค่าเสียหายแทน ตัวอย่างเช่น “เดี๋ยวซื้อคืนให้” และ “ผมชดให้คืนให้ครับ” เนื่องจากว่าในสถานการณ์ที่ทำของหายหรือไม่คืนของให้เจ้าของ โดยส่วนมากไม่ว่าจะเป็นพระนวกะ พระมัชฌิมะ และพระเถระ ทั้งสนิทสนมและไม่สนิทสนม พระภิกษุมักเลือกใช้กลวิธีการเสนอชดเชยหรือให้สิ่งตอบแทนมากกว่ากลวิธีอื่นสังเกตได้จากจำนวนการเลือกใช้อยู่ในระดับเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าตามหลักวินัยของพระภิกษุหรือตามหลักศีล 5 ประการ พระภิกษุในพระพุทธศาสนา เชื้อกฏแห่งกรรมและเป็นอาบัติหนัก หากนำของคนอื่นมาเป็นของตนเอง และการทำของคนอื่นเสียหาย สิ่งเหล่านี้จะเป็นกรรมติดตามตัวหรือเป็นการกระทำผิดศีลข้อที่ 2 ว่าการถือเอาสิ่งผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ดังนั้น พระภิกษุจึงต้องชดเชยให้

กลวิธีที่ 7 การทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลง

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าพระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลงในการกล่าวขอโทษพระนวกะ พระมัชฌิมะ พระเถระ ดังนี้

ตาราง 23 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลงกับพรรษาและความสนิทสนมของพระภิกษุ

ตัวแปร	χ^2	df	p-value
กลวิธีการเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษกับพรรษาและความสนิทสนมของพระภิกษุ	1.704 ^a	5	0.88

จากตาราง 23 พบค่าเพียร์สันไคสแควร์ มีค่าเท่ากับ 1.704 และมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.88 ซึ่งมากกว่า 0.05 กล่าวคือ การทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลงไม่มี

ความสัมพันธ์กับพรรษาและความสนิทสนม พิจารณาได้จากตาราง 24 จำนวนกลวิธีการทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 24 จำนวนของการใช้กลวิธีการทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลงของพระนวกะ พระมัทธิมะ พระเถระที่มีความสนิทสนมและไม่สนิทสนม

สถานภาพของพระภิกษุ	จำนวน		รวม
	ไม่ใช้	ใช้	
พระนวกะที่สนิท	247	23	270
พระนวกะที่ไม่สนิท	252	18	270
พระมัทธิมะที่สนิท	253	17	270
พระมัทธิมะที่ไม่สนิท	253	17	270
พระเถระที่สนิท	253	17	270
พระเถระที่ไม่สนิท	250	20	270

จากตาราง 24 พบว่าพระภิกษุเลือกใช้การทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลงและไม่นัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ซึ่งการไม่นัยสำคัญทางสถิติ เกิดขึ้นจากจำนวนการใช้และไม่ใช้กลวิธีอยู่ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ จำนวนของการไม่ใช้กลวิธีเรียงจำนวนในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน คือ 247 ครั้ง 252 ครั้ง 253 ครั้ง 250 ครั้ง มีค่าความห่างเท่ากับ 3 ส่วนจำนวนการใช้กลวิธีเรียงจำนวนในปริมาณที่ใกล้เคียงกันเช่นเดียวกัน คือ 23 ครั้ง 18 ครั้ง 17 ครั้ง 20 ครั้ง มีค่าความห่างเท่ากับ 3 จึงทำให้ไม่มีความแตกต่างในจำนวนการใช้กลวิธี กล่าวคือ พรรษาและความสนิทสนมไม่มีผลต่อการใช้กลวิธีนี้ เช่น กลวิธีการขอโทษที่พระภิกษุเลือกใช้การทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลง ตัวอย่างเช่น “ขอเวลาหาอีกนิดหน่อยได้ไหมครับ” และ “ขอเวลาอีกสักพักได้ไหมครับ” เห็นได้ว่าจากตัวอย่างพระภิกษุลดความรุนแรงของการกระทำผิดกับพระนวกะ พระมัทธิมะ และพระเถระ เนื่องจากการลดความรุนแรงนั้นทำให้เกิดความผิดที่เกี่ยวกับพระภิกษุลดลง เมื่อสังเกตจากการเลือกใช้ของพระภิกษุ พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน

กลวิธีที่ 8 การปฏิเสธการขอโทษ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าพระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการปฏิเสธการขอโทษในการกล่าวขอโทษพระนวกะ พระมัทธิมะ พระเถระ ดังนี้

ตาราง 25 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการปฏิเสธการขอโทษกับพรรษาและความสนิทสนมของพระภิกษุ

ตัวแปร	χ^2	df	p-value
กลวิธีการเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษกับพรรษาและความสนิทสนมของพระภิกษุ	3.419	5	0.63

จากตาราง 25 พบค่าเพียร์สันไคสแควร์ มีค่าเท่ากับ 3.419 และมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.63 ซึ่งมากกว่า 0.05 หมายถึง การปฏิเสธการขอโทษไม่มีความสัมพันธ์กับพรรษาและความสนิทสนม พิจารณาได้จากตาราง 26 จำนวนการปฏิเสธการขอโทษ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 26 จำนวนของการใช้กลวิธีการปฏิเสธการขอโทษของพระนวกะ พระมัชฌิมะ พระเถระที่มีความสนิทสนมและไม่สนิทสนม

สถานภาพของพระภิกษุ	จำนวน		รวม
	ไม่ใช้	ใช้	
พระนวกะที่สนิท	262	8	270
พระนวกะที่ไม่สนิท	263	7	270
พระมัชฌิมะที่สนิท	263	7	270
พระมัชฌิมะที่ไม่สนิท	263	7	270
พระเถระที่สนิท	266	4	270
พระเถระที่ไม่สนิท	267	3	270

จากตาราง 26 พบว่าพระภิกษุเลือกใช้ในการปฏิเสธการขอโทษและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ซึ่งการไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เกิดขึ้นจากจำนวนการใช้และไม่ใช้กลวิธีอยู่ในจำนวนที่

ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ จำนวนของการไม่ใช้กลวิธีเรียงจำนวนในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน คือ 262 ครั้ง 263 ครั้ง 266 ครั้ง 267 ครั้ง มีค่าความห่างเท่ากับ 5 ส่วนจำนวนการใช้กลวิธีเรียงจำนวนในปริมาณที่ใกล้เคียงกันเช่นเดียวกัน คือ 8 ครั้ง 7 ครั้ง 4 ครั้ง 3 ครั้ง มีค่าความห่างเท่ากับ 5 จึงทำให้ไม่มีความแตกต่างในจำนวนการใช้กลวิธี กล่าวคือ พระราชาและความสนิทสนมไม่มีผลต่อการใช้กลวิธีนี้ เช่น กลวิธีการขอโทษที่พระภิกษุเลือกใช้ใช้กลวิธีการปฏิเสธการขอโทษ ตัวอย่างเช่น “ไม่จำเป็นต้องขอโทษ” หรือเว้นว่างในการตอบ เห็นได้ว่าจากตัวอย่างพระภิกษุปฏิเสธการขอโทษเมื่อกระทำผิดกับพระนวกะ พระมัชฌิมะ และพระเถระ เนื่องจากว่าบางสถานการณ์ของความผิดไม่จำเป็นต้องขอโทษ

หลังจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุกับตัวแปรทางสังคม คือ พระราชาและความสนิทสนม ในหัวข้อถัดไป ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรุนแรงของสถานการณ์กับกลวิธีขอโทษ

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรุนแรงของสถานการณ์กับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามวัจนกรรมขอโทษของพระภิกษุ จำนวน 45 รูป แบ่งเป็นพระนวกะ พระมัชฌิมะ และพระเถระ อย่างละ 15 รูป จากวัด 3 แห่ง โดยให้พระภิกษุทั้งหมดประเมินสถานการณ์การขอโทษ ทั้งหมด 6 สถานการณ์ กล่าวคือ ในการประเมินความรุนแรงของแต่ละสถานการณ์ในแบบสอบถามนี้ ให้พระภิกษุเลือกระดับความรุนแรงของสถานการณ์การขอโทษของพระภิกษุ ซึ่งจำแนกออกเป็น 4 กลุ่มตามระดับความรุนแรงของสถานการณ์ (ดังตาราง 10) คือ

- 0 หมายถึง ไม่มีความรุนแรง (0-0.75)
- 1 หมายถึง มีความรุนแรงน้อย (0.76-1.51)
- 2 หมายถึง มีความรุนแรงปานกลาง (1.52-2.27)
- 3 หมายถึง มีความรุนแรงมาก (2.28-3.00)

ตาราง 27 ระดับความรุนแรงของสถานการณ์

สถานการณ์	จำนวน				ความรุนแรงของสถานการณ์	
	0	1	2	3	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD)
1. ท่านไม่เข้าเรียนบาลี	14 คน	16 คน	10 คน	5 คน	0.77	0.65
2. ท่านนัดกับพระภิกษุจะไปทำธุระสำคัญ	6 คน	14 คน	16 คน	9 คน	1.62	0.85
3. ท่านยืมอุปกรณ์แล้วนำมาคืนช้าเกินกำหนด	8 คน	13 คน	19 คน	5 คน	1.60	0.66
4. ท่านจะเดินทางไปต่างจังหวัดกับพระภิกษุ พอถึงเวลาท่านไม่ไปและขอเลื่อนเวลา	10 คน	14 คน	14 คน	7 คน	1.47	0.80
5. ท่านทำของสำคัญของพระภิกษุหาย	5 คน	4 คน	14 คน	23 คน	2.27	0.90
6. ท่านรับกิจนิมนต์กับพระภิกษุที่นิมนต์ไว้แล้ว เมื่อถึงเวลาท่านไม่ไป	5 คน	5 คน	11 คน	25 คน	2.50	0.80
รวม	45 คน	63 คน	88 คน	74 คน		

จากตาราง 27 ผู้วิจัยพิจารณาค่าความรุนแรงจากค่าเฉลี่ย โดยผลจากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยแสดงให้เห็นถึงระดับความรุนแรงของสถานการณ์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

สถานการณ์ที่ 1 พบว่าระดับความรุนแรงของสถานการณ์ มีค่าเฉลี่ย 0.77 สรุปได้ว่าระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ 1 อยู่ในระดับน้อย

สถานการณ์ที่ 2 พบว่าระดับความรุนแรงของสถานการณ์มีค่าเฉลี่ย 1.62 สรุปได้ว่าระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ 2 อยู่ในระดับปานกลาง

สถานการณ์ที่ 3 พบว่าระดับความรุนแรงของสถานการณ์มีค่าเฉลี่ย 1.60 สรุปได้ว่าระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ 3 อยู่ในระดับปานกลาง

สถานการณ์ที่ 4 พบว่าระดับความรุนแรงของสถานการณ์มีค่าเฉลี่ย 1.47 สรุปได้ว่าระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ 4 อยู่ในระดับน้อย

สถานการณ์ที่ 5 พบว่าระดับความรุนแรงของสถานการณ์มีค่าเฉลี่ย 2.27 สรุปได้ว่าระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ 5 อยู่ในระดับมาก

สถานการณ์ที่ 6 พบว่าระดับความรุนแรงของสถานการณ์มีค่าเฉลี่ย 2.50 สรุปได้ว่าระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ 6 อยู่ในระดับมาก

หลังจาก ผู้วิจัยได้ข้อมูลของระดับความรุนแรงของสถานการณ์จากพระภิกษุครบ 45 รูป แล้ว ผู้วิจัยนำผลจากระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ได้มาคำนวณหาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรุนแรงกับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ โดยใช้การทดสอบหาค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation) เป็นเกณฑ์ในการหาระดับความรุนแรงของสถานการณ์ ดังปรากฏในตาราง 28 ดังต่อไปนี้

ตาราง 28 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรุนแรงของสถานการณ์กับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ

ที่	กลวิธีการขอโทษ		สถานการณ์					
			ท่านไม่เข้าเรียนบาลี	ท่านนัดกับพระภิกษุจะไปที่ใดจะสำคัญ	ท่านเยี่ยมอุปัชฌาย์แล้วเข้าเฝ้ากำหนด	ท่านจะเดินทางไปต่างจังหวัดกับพระภิกษุ พอดีถึงเวลาท่านไม่ไปและขอเลื่อนเวลา	ท่านทำของสำคัญของพระภิกษุหาย	ท่านรับกิจนิมนต์กับพระภิกษุที่นิมนต์ไว้แล้ว เมื่อถึงเวลาท่านไม่ไป
1	การแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน	Pearson Correlation	0.126	-0.078	-0.177	-0.090	0.068	0.323
		Sig 2 tailed	0.05	0.23	0.00	0.16	0.00	0.00
2	การอธิบายหรือชี้แจงเหตุผล	Pearson Correlation	0.195	-0.134	0.118	0.039	0.079	-0.107
		Sig 2tailed	0.00	0.03	0.06	0.55	0.22	0.09

ตาราง 28 (ต่อ)

ที่	กลวิธีการขอโทษ		สถานการณ์					
			ท่านไม่เข้าเรียนปาสี	ท่านนัดกับพระภิกษุจะไปทำธุระลำค้ายู	ท่านมีอุปการคุณแล้วซ้ำเกินกำหนด	ท่านจะเดินทางไปด้วยตัวเองกับพระภิกษุ พอถึงเวลาท่านไม่ไปและขอเลื่อนเวลา	ท่านทำของสำคัญของพระภิกษุหาย	ท่านรับกิจนิมนต์กับพระภิกษุที่นิมนต์ไว้แล้ว เมื่อถึงเวลาท่านไม่ไป
3	การแสดงความรับผิดชอบ	Pearson Correlation	0.179	0.291	0.172	0.136	0.085	0.120
		Sig 2tailed	0.00	0.00	0.00	0.03	0.192	0.06
4	การเสนอขอใช้หรือการให้สิ่งตอบแทน	Pearson Correlation			-0.169		0.123	-0.031
		Sig 2tailed			0.00		0.04	0.62
5	การสัญญาว่าจะไม่กระทำความผิดอีก	Pearson Correlation	-0.121	-0.067	-0.154	0.060	-0.113	0.042
		Sig 2tailed	0.00	0.30	0.01	0.35	0.08	0.52
6	การเพิ่มระดับคำขอยายความของการขอโทษ	Pearson Correlation	-0.118	-0.279	-0.157	0.005		0.155
		Sig 2tailed	0.06	0.00	0.01	0.93		0.01
7	การทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลง	Pearson Correlation	-0.049	-0.232		0.110	0.092	0.187
		Sig 2tailed	0.44	0.00		0.08	0.15	0.00
8	การปฏิเสธการขอโทษ	Pearson Correlation	-0.067	0.057			-0.078	
		Sig 2tailed	0.30	0.38			0.23	

3.1 สถานการณ์ที่มีความรุนแรงน้อย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรุนแรงของสถานการณ์กับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุพบสถานการณ์ที่มีความรุนแรงน้อย แบ่งออกเป็น 2 สถานการณ์ ได้แก่ สถานการณ์ที่ 1 เมื่อท่านไม่เข้าเรียนบาลี และสถานการณ์ที่ 4 เมื่อท่านจะเดินทางไปต่างจังหวัดกับพระภิกษุ พอถึงเวลาท่านไม่ไปตามวันที่กำหนดและขอเลื่อนเวลา โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 1 เมื่อท่านไม่เข้าเรียนบาลี ท่านจะกล่าวขอโทษกับพระอาจารย์อย่างไร

จากผลการวิเคราะห์กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุในสถานการณ์ที่ 1 ซึ่งเป็นสถานการณ์ของความผิดที่พระภิกษุขาดเรียนบาลี โดยจากการประเมินระดับความรุนแรงพบว่ามีความรุนแรงน้อย และมีความสัมพันธ์กับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3 กลวิธี ได้แก่

กลวิธีที่ 2 การอธิบายหรือชี้แจงเหตุผลพบว่าค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เท่ากับ 0.195 มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกันและเป็นความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก กล่าวคือ เมื่อสถานการณ์ที่ 1 มีความรุนแรงน้อย แต่มีการเลือกใช้กลวิธีการอธิบายหรือชี้แจงเหตุผลเป็นจำนวนมาก และมีความนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.00

กลวิธีที่ 3 การแสดงความรับผิดชอบพบว่าค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เท่ากับ 0.179 มีความสัมพันธ์กันในทิศทางตรงข้ามกันและเป็นความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก กล่าวคือ เมื่อสถานการณ์ที่ 1 มีความรุนแรงน้อย แต่มีการเลือกใช้กลวิธีการแสดงความรับผิดชอบเป็นจำนวนมาก และมีความนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.00

กลวิธีที่ 5 การสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแต่งคำพูดพบว่าค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เท่ากับ -0.121 มีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สันมีความสัมพันธ์กันในทิศทางลบ กล่าวคือ เมื่อสถานการณ์ที่ 1 มีความรุนแรงน้อยและพบว่าการเลือกใช้กลวิธีการสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแต่งคำพูดน้อยเช่นเดียวกัน และมีความนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.00

สถานการณ์ที่ 4 เมื่อท่านจะเดินทางไปต่างจังหวัดกับพระภิกษุ พอถึงเวลาท่านไม่ไปตามวันที่กำหนดและขอเลื่อนเวลา ท่านจะกล่าวขอโทษอย่างไร

จากการวิเคราะห์กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุในสถานการณ์ที่ 4 เมื่อท่านจะเดินทางไปต่างจังหวัดกับพระภิกษุพอถึงเวลาท่านไม่ไปตามวันที่กำหนดและขอเลื่อนเวลามีระดับความรุนแรง

น้อย และพบว่ามีความสัมพันธ์กับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 1 กลวิธี ได้แก่

กลวิธีที่ 3 การแสดงความรับผิดชอบ พบว่าค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เท่ากับ 0.136 มีความสัมพันธ์กันใน**ทิศทางตรงกันข้าม** และเป็นความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก กล่าวคือ เมื่อสถานการณ์ที่ 4 มีความรุนแรงน้อย แต่มีการเลือกใช้กลวิธีการแสดงความรับผิดชอบเป็นจำนวนมาก และมีความนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.03

3.2 สถานการณ์ที่มีความรุนแรงปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรุนแรงของสถานการณ์กับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุพบสถานการณ์ที่มีความรุนแรงปานกลาง แบ่งออกเป็น 2 สถานการณ์ ได้แก่ สถานการณ์ที่ 2 เมื่อท่านนัดกับพระภิกษุจะไปทำธุระสำคัญ แต่ท่านผัดนัดจนพระภิกษุต้องมาตาม และสถานการณ์ที่ 3 เมื่อท่านยืมอุปกรณ์บางอย่างหรือหนังสือเรียนกับพระภิกษุแล้วนำของสิ่งนั้นมาคืนช้ากว่ากำหนด โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 2 เมื่อท่านนัดกับพระภิกษุจะไปทำธุระสำคัญ แต่ท่านผัดนัดจนพระภิกษุต้องมาตาม ท่านจะกล่าว ขอโทษอย่างไร

จากการวิเคราะห์กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุในสถานการณ์ที่ 2 ซึ่งนัดกันเพื่อจะไปทำธุระสำคัญแต่พระภิกษุผัดนัดมีระดับความรุนแรงปานกลาง และพบว่ามีความสัมพันธ์กับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3 กลวิธี ได้แก่

กลวิธีที่ 2 การอธิบายหรือชี้แจงเหตุผลพบว่าค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เท่ากับ -0.134 มีความสัมพันธ์ใน**ทิศทางตรงข้ามกัน** แต่เป็นความสัมพันธ์กันในทิศทางลบ กล่าวคือ เมื่อสถานการณ์ที่ 2 มีความรุนแรงปานกลาง แต่มีการเลือกใช้กลวิธีการอธิบายหรือชี้แจงเหตุผลเป็นจำนวนน้อย และมีความนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.03

กลวิธีที่ 3 การแสดงความรับผิดชอบ พบว่าค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เท่ากับ 0.291 มีความสัมพันธ์กันใน**ทิศทางตรงข้ามกัน** แต่เป็นความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก กล่าวคือ เมื่อสถานการณ์ที่ 2 มีความรุนแรงปานกลาง แต่มีการเลือกใช้กลวิธีการแสดงความรับผิดชอบเป็นจำนวนมาก และมีความนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.00

กลวิธีที่ 6 การเพิ่มระดับคำขยายของการขอโทษ พบว่าค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เท่ากับ -0.279 มีความสัมพันธ์กันใน**ทิศทางตรงข้ามกัน** แต่เป็นความสัมพันธ์กันในทิศทางลบ กล่าวคือ เมื่อสถานการณ์ที่ 2 มีความรุนแรงปานกลางและพบว่ามีการเลือกใช้กลวิธีการเพิ่มระดับคำขยายของการขอโทษเป็นจำนวนน้อย และมีความนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.00

กลวิธีที่ 7 การทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลง พบว่าค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เท่ากับ -0.232 มีความสัมพันธ์กันใน**ทิศทางตรงข้ามกัน** แต่เป็นความสัมพันธ์กันในทิศทางลบ กล่าวคือ เมื่อสถานการณ์ที่ 2 มีความรุนแรงปานกลางและมีการเลือกใช้กลวิธีทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลงเป็นจำนวนน้อย และมีความสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.00

สถานการณ์ที่ 3 เมื่อท่านเยี่ยมอุปรณ์บางอย่างหรือหนังสือเรียนกับพระภิกษุแล้วนำของสิ่งนั้นมาคืนช้ากว่ากำหนด ท่านจะกล่าวขอโทษอย่างไร

จากการวิเคราะห์กลวิธีขอโทษของพระภิกษุในสถานการณ์ที่ 3 เมื่อท่านเยี่ยมอุปรณ์บางอย่างหรือหนังสือเรียนกับพระภิกษุแล้วนำของสิ่งนั้นมาคืนช้ากว่ากำหนดมีระดับความรุนแรงปานกลาง และพบว่ามีค่าสหสัมพันธ์กับกลวิธีขอโทษของพระภิกษุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 5 กลวิธี ได้แก่

กลวิธีที่ 1 แสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน พบว่าค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เท่ากับ -0.177 มีความสัมพันธ์ใน**ทิศทางตรงข้ามกัน** แต่เป็นความสัมพันธ์กันในทิศทางลบ กล่าวคือ เมื่อสถานการณ์ที่ 3 มีความรุนแรงปานกลาง แต่มีการเลือกใช้กลวิธีแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจนเป็นจำนวนน้อย และมีความสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.00

กลวิธีที่ 3 การแสดงความรับผิดชอบ พบว่าค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เท่ากับ 0.172 มีความสัมพันธ์กันใน**ทิศทางตรงข้ามกัน** แต่เป็นความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก กล่าวคือ เมื่อสถานการณ์ที่ 3 มีความรุนแรงปานกลาง แต่มีการเลือกใช้กลวิธีแสดงความรับผิดชอบต่อเป็นจำนวนมาก และมีความสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.00

กลวิธีที่ 4 การเสนอขอใช้หรือการให้สิ่งตอบแทน พบว่าค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สันเท่ากับ -0.169 มีความสัมพันธ์ใน**ทิศทางตรงข้ามกัน** แต่เป็นความสัมพันธ์กันในทิศทางลบ กล่าวคือ เมื่อสถานการณ์ที่ 3 มีความรุนแรงปานกลาง แต่มีการเลือกใช้กลวิธีเสนอขอใช้หรือการให้สิ่งตอบแทนเป็นจำนวนน้อย และมีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.00

กลวิธีที่ 5 การสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแต่งคำพูดพบค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เท่ากับ -0.154 มีความสัมพันธ์ใน**ทิศทางตรงข้ามกัน** แต่เป็นความสัมพันธ์กันในทิศทางลบ กล่าวคือ เมื่อสถานการณ์ที่ 3 มีความรุนแรงน้อยและพบที่มีการเลือกใช้กลวิธีสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกหรือการปรับแต่งคำพูดเป็นจำนวนน้อย และมีความสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.01

กลวิธีที่ 6 การเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษ พบว่าค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เท่ากับ -0.157 มีความสัมพันธ์ใน**ทิศทางตรงข้ามกัน** แต่เป็นความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก

กล่าวคือ เมื่อสถานการณ์ที่ 3 มีความรุนแรงปานกลาง แต่มีการเลือกใช้กลวิธีการการเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษเป็นจำนวนน้อย และมีค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.01

3.3 สถานการณ์ที่มีความรุนแรงมาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรุนแรงของสถานการณ์กับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุพบสถานการณ์ที่มีความรุนแรงมาก แบ่งออกเป็น 2 สถานการณ์ ได้แก่ สถานการณ์ที่ 5 เมื่อท่านทำของสำคัญของพระภิกษุหาย และสถานการณ์ที่ 6 เมื่อท่านรับภิกษุมนต์ที่พระภิกษุมนต์ไว้แล้ว ถึงเวลาท่านไม่ไป โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 5 เมื่อท่านทำของสำคัญของพระภิกษุหาย ท่านจะกล่าวขอโทษอย่างไร

จากการวิเคราะห์กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุในสถานการณ์ที่ 5 เมื่อท่านทำของสำคัญของพระภิกษุหายมีระดับความรุนแรงปานกลาง และพบว่ามีความสัมพันธ์กับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2 กลวิธี คือ

กลวิธีที่ 1 แสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน พบว่าค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เท่ากับ 0.068 มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และเป็นความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก กล่าวคือ เมื่อสถานการณ์ที่ 5 มีความรุนแรงมาก แต่มีการเลือกใช้กลวิธีการแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจนเป็นจำนวนมาก และมีค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.00

กลวิธีที่ 4 การเสนอขอใช้หรือการให้สิ่งตอบแทน พบว่าค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สันเท่ากับ 0.123 มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และเป็นความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก กล่าวคือ เมื่อสถานการณ์ที่ 5 มีความรุนแรงมาก แต่มีการเลือกใช้กลวิธีการเสนอขอใช้หรือการให้สิ่งตอบแทนเป็นจำนวนมาก และมีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.04

สถานการณ์ที่ 6 เมื่อท่านรับภิกษุมนต์ที่พระภิกษุมนต์ไว้แล้ว ถึงเวลาท่านไม่ไป ท่านจะกล่าวขอโทษอย่างไร

จากการวิเคราะห์กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุในสถานการณ์ที่ 6 เมื่อท่านรับภิกษุมนต์ที่พระภิกษุมนต์ไว้แล้วถึงเวลาพระภิกษุไม่ไปงานมนต์ มีระดับความรุนแรงมากและพบว่ามีความสัมพันธ์กับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3 กลวิธี ได้แก่

กลวิธีที่ 1 แสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน พบว่าค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เท่ากับ 0.323 มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และเป็นความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก กล่าวคือ เมื่อสถานการณ์ที่

6 มีความรุนแรงมาก และมีการเลือกใช้กลวิธีการแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจนเป็นจำนวนมาก และมีค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.00

กลวิธีที่ 6 การเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษ พบว่าค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สันเท่ากับ 0.155 มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และเป็นความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก กล่าวคือ เมื่อสถานการณ์ที่ 6 มีความรุนแรงมาก และมีการเลือกใช้กลวิธีการเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษเป็นจำนวนมาก และมีค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.01

กลวิธีที่ 7 การทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลง พบว่าค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สันเท่ากับ 0.187 มีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกัน และเป็นความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก กล่าวคือ เมื่อสถานการณ์ที่ 6 มีความรุนแรงมาก และมีการเลือกใช้กลวิธีการทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลงเป็นจำนวนมาก และมีค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.00

สรุป ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรุนแรงของสถานการณ์กับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ พบว่าในสถานการณ์ที่ 1 ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่มีความรุนแรงน้อยมีความสัมพันธ์กับกลวิธีการขอโทษจำนวน 3 กลวิธี คือ การชี้แจงหรืออธิบายเหตุผล การแสดงความรับผิดชอบ และการสัญญาว่าจะไม่กระทำความผิดอีกหรือการปรับแต่งคำพูด เนื่องจากว่าพระภิกษุเห็นว่าเป็นสถานการณ์ที่มีความรุนแรงน้อยจึงไม่จำเป็นต้องใช้กลวิธีที่ซับซ้อนหรือใช้กลวิธีที่หลากหลายและพบว่าในสถานการณ์ที่ 1 พระภิกษุไม่เลือกกลวิธีที่ 4 การเสนอขอใช้หรือการให้สิ่งตอบแทน เพราะเป็นสถานการณ์ที่พระภิกษุไม่ได้ทำสิ่งของของผู้เสียหายจึงไม่มีการเลือกใช้กลวิธีที่ 4 ซึ่งไม่แตกต่างจากการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษในสถานการณ์ที่ 5 และ 6 ที่มีความรุนแรงมาก กล่าวคือ มีการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างความรุนแรงของสถานการณ์เพียง 2-3 กลวิธี เช่นเดียวกัน ดังนั้น กล่าวได้ว่า กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุไม่ได้แปรไปตามระดับความรุนแรงของสถานการณ์ อาจเป็นเพราะว่าพระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการขอโทษให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของการขอโทษที่เกิดขึ้นในแต่ละสถานการณ์มากกว่าที่จะเลือกใช้กลวิธีการขอโทษให้หลากหลาย เช่น สถานการณ์ 5 เมื่อพระภิกษุทำของพระภิกษุรูปอื่นเสียหาย จุดมุ่งหมายของการขอโทษก็คือการให้สิ่งชดเชยหรือให้สิ่งตอบแทน อย่างไรก็ตาม ในสถานการณ์ที่ 3 ซึ่งมีความรุนแรงน้อยกลับมีกลวิธีมากถึง 5 กลวิธี เห็นได้ว่าพระภิกษุเลือกใช้กลวิธีที่หลากหลายและสิ่งสำคัญที่พบ คือ ในทุกสถานการณ์มีนัยสำคัญทางสถิติกับกลวิธีการยอมรับผิดมากที่สุดถึง 4 สถานการณ์ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าพระภิกษุมักยอมรับผิดเมื่อเกิดความผิดพลาดหรือทำให้ผู้ฟังเกิดความเสียหาย ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นว่าความรุนแรงของสถานการณ์ไม่มีผลต่อการเลือกใช้จำนวนกลวิธีที่มากขึ้น

นอกจากนี้ ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างความรุนแรงของสถานการณ์กับ กลวิธีการขอโทษแสดงให้เห็นถึงการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษในทิศทางเดียวกันและในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ ในบางสถานการณ์ที่มีความรุนแรงน้อยกลับพบว่าการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษมากขึ้น หรือ ในบางสถานการณ์ที่มีความรุนแรงมากกลับพบว่าการเลือกกลวิธีการขอโทษน้อยลง แต่ผู้วิจัย สังเกตเห็นว่าในสถานการณ์ที่มีความรุนแรงปานกลางไม่สามารถจัดกลุ่มทิศทางความสัมพันธ์ทาง สถิติว่าเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางบวกหรือทิศทางลบด้วยการทดสอบหาค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ฉะนั้นความสัมพันธ์ทางสถิติในสถานการณ์ที่มีความรุนแรงปานกลางจึงพบว่าเป็นความสัมพันธ์กันใน ทิศทางข้ามกันและบอกแค่ว่าเป็นความสัมพันธ์แบบบวกหรือลบเท่านั้น

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับวัจนกรรมขอโทษของพระภิกษุ โดยการวิเคราะห์กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ จำนวน 45 รูป จากวัด 3 แห่ง คือ 1) วัดบวรนิเวศราชวรวิหาร จำนวน 15 รูป 2) วัดพุทธวนาราม จำนวน 15 รูป และ 3) วัดดวงแข จำนวน 15 รูป โดยมีตัวแปรทางสังคมที่ใช้ในการศึกษา คือ พรรษา ได้แก่ พระนวกะ พระมัชฌิมะ และพระเถระ และความสัมพันธ์ ซึ่งแบ่งได้เป็น 1) การกล่าวขอโทษพระนวกะที่สนิทสนม 2) การกล่าวขอโทษพระนวกะที่ไม่สนิทสนม 3) การกล่าวขอโทษพระมัชฌิมะที่สนิทสนม 4) การกล่าวขอโทษพระมัชฌิมะที่ไม่สนิทสนม 5) การกล่าวขอโทษพระเถระที่สนิทสนม 6) การกล่าวขอโทษพระเถระที่ไม่สนิทสนม โดยความมุ่งหมายของการวิจัย คือ เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุกับตัวแปรทางสังคม คือ พรรษาและความสนิทสนม และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรุนแรงของสถานการณ์กับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ โดยใช้กรอบแนวคิดวัจนกรรมขอโทษ (Apology speech acts) ของบลูม-กูลก้าและออลชเท็น (Blum-kulka; & Olshtain. 1984: 206-208) เบิร์กแมนและแคสเปอร์ (Bergman; & Kasper. 1991: 157-158) และโฮล์มส์ (Holmes. 1989: 200) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ และใช้โปรแกรม SPSS หาค่าความสัมพันธ์ทางสถิติ โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) การทดสอบเพียร์สันไคสแควร์ เพื่อทดสอบหาค่าเฉลี่ยของกลวิธีการขอโทษว่ามีนัยสำคัญทางสถิติกับพรรษาและความสนิทสนมหรือไม่ และ 2) การทดสอบสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อใช้หาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรุนแรงของสถานการณ์กับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ

ผู้วิจัยขอเสนอการสรุปและอภิปรายผลการวิเคราะห์กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ โดยแบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สรุปและอภิปรายผลกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ

จากผลการวิเคราะห์กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุพบกลวิธีการขอโทษทั้งหมด 8 กลวิธีหลัก เรียงลำดับจำนวนการเลือกใช้ของพระภิกษุจากมากไปน้อย ดังต่อไปนี้

1. การแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน

ผลการวิเคราะห์กลวิธีการแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน มีจำนวนการเลือกใช้มากถึง 1,126 ครั้ง หรือ คิดเป็นร้อยละ 41.20 ซึ่งเป็นกลวิธีที่พระภิกษุเลือกใช้มากที่สุด โดยแบ่งเป็นกลวิธีย่อย 3 กลวิธี คือ 1) การแสดงความเสียใจ จำนวน 6 ครั้ง หรือคิดเป็นร้อยละ 0.22 2) การกล่าวขอโทษ พบว่าเป็นกลวิธีย่อยที่ถูกเลือกใช้มากที่สุด จำนวน 1,116 ครั้ง หรือคิดเป็นร้อยละ 40.83 และ 3) การ

ขอร้องให้ผู้อื่นไม่ทำหิตนเอง จำนวน 4 ครั้ง หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.15 จากตัวอย่างข้อมูลภาษา พระภิกษุนิยมใช้กลวิธีการแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจนมากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 เนื่องจากมีเจตนา ในการกล่าวขอโทษออกมาตรงๆ โดยใช้คำกริยาแสดงการขอโทษโดยตรง เช่น “ขอโทษ” “โทษที” “ขอ อภัย” “ขออภัยอย่างสูง” “กราบขออภัย” เพื่อแสดงความขอโทษกับพระภิกษุรูปอื่นอย่างชัดเจน และ พระภิกษุเลือกใช้คำว่า “เสียใจ” และ “เสียดาย” เพื่อแสดงความเสียใจกับพระภิกษุด้วยกัน นอกจากนี้ ยังมีการใช้ประโยค “อย่าว่ากันนะ” เพื่อขอร้องให้พระภิกษุยกโทษให้ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าพระภิกษุนิยม ใช้การกล่าวขอโทษมากกว่าการแสดงความเสียใจหรือการขอร้องให้ผู้อื่นยกโทษให้

2. การแสดงความรับผิดชอบ

ผลการวิเคราะห์การเลือกใช้กลวิธีการแสดงความรับผิดชอบ มีจำนวนการใช้ 424 ครั้ง หรือ คิดเป็นร้อยละ 15.51 โดยแบ่งเป็นกลวิธีย่อย 2 กลวิธี คือ 1) การยอมรับข้อบกพร่องของตัวเอง จำนวน 411 ครั้งหรือคิดเป็นร้อยละ 15.04 และ 2) การยอมรับผิดตามที่ผู้ฟังบอก จำนวน 13 ครั้ง หรือคิดเป็น ร้อยละ 0.48 จากตัวอย่างข้อมูลภาษาที่พระภิกษุใช้เมื่อกระทำความผิดและต้องการแสดงความ รับผิดชอบเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความพอใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการตำหนิตัวเองว่า “ลืม” “ประมาท เอง” และ “จำวันผิด” ซึ่งเป็นการยอมรับผิดสิ่งที่กระทำ ส่วนการที่พระภิกษุเห็นด้วยกับความผิดที่ตน กระทำตามที่ผู้ฟังบอก เช่น “ครับท่านผมผิดไปแล้ว” “ผิดตามท่านบอก” และ “ผิดนัดตามที่ท่านบอก” เป็นต้น

3. การอธิบายหรือชี้แจงเหตุผล

ผลการวิเคราะห์กลวิธีการอธิบายหรือชี้แจงเหตุผล มีจำนวนการใช้ 409 ครั้ง หรือคิดเป็นร้อย ละ 14.97 โดยแบ่งเป็นกลวิธีย่อย 2 กลวิธี คือ 1) การอธิบายสถานการณ์โดยทั่วไป จำนวน 313 ครั้ง หรือคิดเป็นร้อยละ 11.45 และ 2) การอธิบายถึงสาเหตุโดยเฉพาะ 96 ครั้ง หรือคิดเป็นร้อยละ 3.51 จากตัวอย่างข้อมูลภาษาที่พระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการอธิบายสถานการณ์โดยทั่วไป เช่น “ติดธุระที่อื่น” “ไม่ว่าง” และ “มีเหตุจำเป็นบางอย่าง” ซึ่งเป็นการอธิบายเหตุผลของพระภิกษุที่ไม่ชัดเจน และกลวิธี การอธิบายสถานการณ์โดยเฉพาะเช่น “เพิ่งกลับจากบิณฑบาต” “ต้องไปกิจนิมนต์กับหลวงพ่” “ไป ต่างจังหวัดมา” และ “ไม่ค่อยสบาย” ซึ่งเป็นการอธิบายเหตุผลโดยชัดเจน

4. การเสนอขอใช้หรือการให้สิ่งตอบแทน

ผลการวิเคราะห์การเลือกใช้กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ มีจำนวนการใช้ 266 ครั้ง หรือคิด เป็นร้อยละ 9.73 โดยแบ่งเป็นกลวิธีย่อย 2 กลวิธี คือ 1) การเสนอขอใช้แบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 69 ครั้ง หรือคิดเป็นร้อยละ 2.52 และ 2) การเสนอขอใช้แบบไม่เฉพาะเจาะจง จำนวนการ 197 ครั้ง หรือ

คิดเป็นร้อยละ 7.21 จากตัวอย่างข้อมูลภาษาที่พระภิกษุเสนอขอใช้แบบเจาะจงพบคำว่า “ใช้คืน” “คืนให้” และ “มาคืน” ซึ่งเป็นการบ่งถึงกลวิธีการเสนอขอใช้ และยังพบว่าพระภิกษุมักถามพระภิกษุด้วยกันว่า “ซื้อที่ไหน” “ราคาเท่าไร” เพื่อหาของสิ่งเดิมมาคืนให้

5. การเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษ

ผลการวิเคราะห์การเลือกใช้กลวิธีการเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษ มีจำนวนการใช้ 203 ครั้ง หรือคิดเป็นร้อยละ 7.43 เป็นกลวิธีเพื่อทำให้การขอโทษมีเจตนาที่หนักแน่นมากขึ้น จากตัวอย่างข้อมูลภาษาพบว่าพระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษ โดยใช้คำวิเศษณ์บอกระดับ เช่น “จริงๆ” “อย่างมาก” “อย่างแรง” “อย่างยิ่ง” “อย่างสูง” พระภิกษุใช้การเพิ่มคำขยายความต่อจากการขอโทษอย่างชัดเจนมากที่สุด และใช้ในการขยายกลวิธีการขอโทษแบบอื่นหลายกลวิธี

6. การสัญญาว่าจะไม่กระทำความผิดอีกหรือการปรับแต่งคำพูด

ผลการวิเคราะห์การเลือกใช้กลวิธีการสัญญาว่าจะไม่กระทำความผิดอีกหรือการปรับแต่งคำพูด มีจำนวนการใช้ 157 ครั้ง หรือคิดเป็นร้อยละ ร้อยละ 5.74 กล่าวคือ พระภิกษุกระทำบางอย่างผิดพลาดไปและสัญญากับผู้ฟังว่าจะไม่เกิดเหตุการณ์เช่นนี้อีก โดยปรากฏตรชนีพจน์บอกเวลา (time deixis) “คราวหน้า” “ทีหลัง” และ “ครั้งต่อไป” ซึ่งเป็นการกระทำที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและเป็นการผูกมัดตัวเองไว้กับคำสัญญาว่าจะกระทำบางอย่างให้ผู้ฟังในอนาคต

7. การทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลง

ผลการวิเคราะห์การเลือกใช้กลวิธีการทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลง มีจำนวนการใช้ 112 ครั้ง หรือคิดเป็นร้อยละ ร้อยละ 4.10 พระภิกษุใช้การลดความรุนแรงเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสบายใจหรือไม่ถือโกรธในช่วงเวลานั้น เป็นการกลบเกลื่อนความผิดเพื่อลดความรุนแรง โดยปรากฏคำว่า “พระเดชพระคุณจะเมตตา” โดยพระภิกษุขอความเมตตาเพื่อลดความรุนแรงของสถานการณ์ลง และกล่าว เช่น “ขอเวลาหาอีกนิดหน่อยได้ไหมครับ” “ขอเวลาอีกสักพักได้ไหมครับ” เพื่อเป็นการขออภัยให้พระภิกษุให้เวลาและผู้พูดใช้ประโยคคำถามเพื่อให้ผู้ฟังมีทางเลือกที่จะให้หรือไม่ให้ก็ได้ ซึ่งเป็นการลดความรุนแรงและให้เกียรติแก่ผู้ฟังเหมือนเป็นการขออนุญาตผู้ฟัง

8. การปฏิเสธการขอโทษ

ผลการวิเคราะห์การเลือกใช้กลวิธีการปฏิเสธการขอโทษ มีจำนวนการใช้ 36 ครั้ง หรือคิดเป็นร้อยละ ร้อยละ 1.32 จากตัวอย่างพบว่าการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างในกลวิธีนี้ กลุ่ม

ตัวอย่างให้ข้อมูลว่าไม่จำเป็นต้องขอโทษ เช่น ในสถานการณ์ที่ไม่เข้าเรียนบาสิก็กล่าวเพียงแค่ขออนุญาตเข้าห้องเรียนเท่านั้น ซึ่งบางข้อความกลุ่มตัวอย่างเขียนเพียงคำว่า “ไม่จำเป็นต้องขอโทษ” หรือเว้นว่างในการตอบ เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์พระภิกษุเหล่านั้น คำตอบ คือ ไม่จำเป็นต้องกล่าวอะไร ในสถานการณ์นั้น เนื่องจากไม่คิดว่าตนเองกระทำความผิด อย่างไรก็ตาม สังเกตได้ว่ากลวิธีนี้เกิดขึ้นน้อยมาก เพราะพระภิกษุส่วนใหญ่เห็นว่าการขอโทษเป็นสิ่งที่จำเป็นมากกว่าการไม่ทำสิ่งใดเลย

จากประเด็นที่เกี่ยวกับการศึกษาวัจนกรรมขอโทษของพระภิกษุ ผู้วิจัยวิเคราะห์กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ โดยการเชื่อมโยงกับวัจนกรรมตรงของออสติน (Austin, 1962) และวัจนกรรมอ้อมของเซิร์ล (Searle, 1969) พบว่าการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษมีความสอดคล้องกับวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อม พิจารณาความเชื่อมโยงกันได้ดังนี้

ภาพประกอบ 2 ความเชื่อมโยงของกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุกับวัจนกรรมตรง วัจนกรรมอ้อม

จากภาพประกอบ 6 แสดงให้เห็นว่า กลวิธีที่ 1 การแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน และกลวิธีที่ 6 การเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษ จัดว่าเป็นวัจนกรรมตรง เนื่องจากว่าเป็นการรับผิดแบบตรง ๆ ว่า “ขอโทษครับ หลวงพี่” และสามารถเกิดร่วมกันกับกลวิธีการขอโทษกลวิธีที่ 6 เช่น “อาจารย์ผมขอโทษจริง ๆ นะครับ” สอดคล้องกับแนวความคิดของออสติน (Austin, 1962) ว่า ภาษาไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่สื่อความหมายเท่านั้นแต่ยังสามารถทำให้เกิดการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง และการกล่าวขอโทษเป็นการแสดงพฤติกรรมทางสังคม กล่าวคือ เมื่อผู้พูดกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง

ให้เกิดขึ้น ผลที่เกิดจากการกระทำความผิดเช่นนั้นทำให้ผู้พูดแสดงพฤติกรรมโดยการกล่าวขอโทษออกมา ซึ่งเป็นการรับผิดชอบแบบตรงๆ ผู้ฟังไม่จำเป็นต้องตีความจากเจตนาที่ผู้พูดสื่อออกมา เพื่อให้ผู้ฟังสบายใจและยกโทษให้ในความผิดที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ ยังพบว่ากลวิธีที่ 2 การอธิบายหรือชี้แจงเหตุผล กลวิธีที่ 3 การแสดงความรับผิดชอบ กลวิธีที่ 4 การเสนอขอใช้หรือการให้สิ่งตอบแทน กลวิธีที่ 5 การสัญญาว่าจะไม่กระทำความผิดหรือการปรับแก้คำพูด และกลวิธีที่ 7 การทำให้ความรุนแรงของการกระทำความผิดลดลง จัดเป็นว่าวัจนกรรมอ่อนหรือการรับผิดชอบอ่อนๆ สอดคล้องกับแนวความคิดของซีรัล (Searle, 1969) ตัวอย่างเช่น เมื่อผู้พูดไม่ได้กล่าวขอโทษออกมาตามตรงว่า “ขอโทษครับ” แต่ผู้ฟังก็สามารถเข้าใจได้ว่าผู้พูดต้องการกล่าวขอโทษ เช่น “ผมไปฉันทะเลียบไม่ได้ขึ้นเรียนครับ” ซึ่งเกิดจากการที่ผู้พูดไม่ได้ทำตามที่พระอาจารย์สั่งหรือขาดเรียน และผู้พูดไม่ได้กล่าวว่าขอโทษออกมาตามตรง แต่ใช้การอธิบายเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจว่าผู้พูดมีเจตนาขอโทษ นอกจากนี้ กลวิธีเหล่านี้ยังสามารถเกิดร่วมกับกลวิธีที่ 6 การเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษ เช่น “ต้องขออภัย ผมไปด้วยไม่ได้จริงๆ” จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นการเลือกใช้กลวิธีการอธิบายหรือชี้แจงเหตุผลเกิดร่วมกับการเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษ เพื่อเพิ่มความหนักแน่นของการขอโทษให้มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม พระภิกษุเลือกใช้กลวิธีการแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจนมากที่สุด เช่น “ขอโทษด้วยครับ” และ “ต้องขออภัยด้วยท่าน” จากตัวอย่างนี้พบกลวิธีการแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา (2541: 3, 30, 103-108) ที่ศึกษาวัจนกรรมขอโทษในสังคมไทย อันธิกา ธรรมนิยม (2549: 3, 24, 110-116) ศึกษาการขอโทษของทหารบก ศลิตา วรณิเวชศิลป์ (2552: 4, 28, 90-94) ที่ศึกษากลวิธีการแสดงวัจนกรรมขอโทษของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 4 คณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาเอกภาษาฝรั่งเศส มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และจักริน จุลพรหม (2554: 78-87) ศึกษาจากบุคลากรภาคธุรกิจและนักศึกษามหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนในสังคมไทยไม่ว่าจะเป็น นักศึกษา ข้าราชการ ทหาร พระภิกษุ และคนในสังคมทั่วไป ให้ความสำคัญกับคู่สนทนาเมื่อกระทำความผิดและตระหนักอยู่เสมอว่าการกล่าวขอโทษอย่างชัดเจนเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องกระทำเมื่อทำความผิดแก่บุคคลอื่น ผลจากการวิเคราะห์กลวิธีการขอโทษของจึงสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าพระภิกษุมีการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษเหมือนกับฆราวาส และพบว่าการแสดงความเคารพของพระภิกษุมักเกิดจากการใช้คำแสดงความเคารพ เช่น การใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 3 คำว่า “พี่” “หลวงพี่” “ท่าน” “อาจารย์” “พระอาจารย์” “ท่านอาจารย์” “พระเดชพระคุณ” และคำสรรพนามบุรุษที่ 1 “กระผม” “เกล้ากระผม” นอกจากนี้ พบคำที่ใช้กับพระภิกษุที่มีพรรษามาก เช่น “กราบ” “ขอขมา” เพื่อเป็นการแสดงความเคารพของพระภิกษุผู้ที่พรรษาน้อยต่อพระเถระหรือพระที่มีความอาวุโส ซึ่งแสดงให้เห็นความเคารพ

ของพระภิกษุที่แสดงต่อพระภิกษุที่มีสถานภาพแตกต่างกัน และการใช้คำเรียกและคำสรรพนามเหล่านี้ จึงแสดงความเป็นกันเองและความสนิทสนม

2. สรุปและอภิปรายผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุกับตัวแปรทางสังคม คือ พรรษาและความสนิทสนม

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขอโทษกับตัวแปรทางสังคม คือ พรรษาและความสนิทสนมพบค่าความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ระหว่างกลวิธีการขอโทษกับตัวแปรทางสังคม จำนวน 4 กลวิธี คือ 1) กลวิธีการแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจนมีความสัมพันธ์กับพรรษาและความสนิทสนมพบค่าเพียร์สันไคสแควร์ มีค่าเท่ากับ 83.934 และมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.00 2) กลวิธีการแสดงความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์กับพรรษาและความสนิทสนมพบค่าเพียร์สันไคสแควร์มีค่าเท่ากับ 15.473 และมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.00 3) กลวิธีการแสดงการสัญญาว่าจะไม่กระทำความผิดอีกหรือการปรับแต่งคำพูดมีความสัมพันธ์กับพรรษาและความสนิทสนมพบค่าเพียร์สันไคสแควร์ มีค่าเท่ากับ 29.352 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.00 4) กลวิธีการเพิ่มระดับคำขยายความมีความสัมพันธ์กับพรรษาและความสนิทสนมพบค่าเพียร์สันไคสแควร์ มีค่าเท่ากับ 21.618 และมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 แสดงให้เห็นว่าพระภิกษุเลือกใช้กลวิธีเหล่านี้ในการกล่าวขอโทษพระภิกษุที่มากกว่าพรรษามากกว่า เนื่องจากมีการสนับสนุนจากจำนวนการเลือกใช้กลวิธีที่ต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าพรรษาและความสนิทสนมมีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ นอกจากนี้ ผู้วิจัยศึกษาจากงานวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติของพระภิกษุ พบว่าพระภิกษุไม่นิยมปฏิเสธออกไปตรงๆ กับบุคคลที่มีความสนิทสนมหรือมีอายุมากกว่า เช่น พระภิกษุมักให้การให้เหตุผลอ้างถึงบุคคลที่สามว่า “ผมต้องช่วยงานหลวงพ่อบ้าน” เพื่อเป็นการปฏิเสธ (พระมหาวัชรชัย มาตาเป้า. 2557: 56-57) แสดงให้เห็นว่าพรรษาและความสนิทสนมของพระภิกษุมีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการปฏิเสธและสอดคล้องกับการเลือกกลวิธีขอโทษเช่นกัน โดยที่พระภิกษุไม่นิยมกล่าวขอโทษกับพระภิกษุที่มีพรรษาน้อยและสนิทสนม

เมื่อเปรียบเทียบการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุที่มีค่านัยสำคัญทางสถิติ 4 กลวิธีข้างต้น มีความแตกต่างจากคนสเปนในงานวิจัยของสเตปเลตัน (Stapleton. 2004: 3, 97-107) ที่ใช้การทดสอบเพียร์สันไคสแควร์ เพื่อหาค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติของตัวแปร คือ เพศและอายุ จากการศึกษพบว่า การเลือกใช้กลวิธีการขอโทษไม่มีนัยสำคัญทางสถิติกับเพศและอายุของกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากว่าทุกกลุ่มตัวอย่างเลือกใช้กลวิธีเหมือนกัน แต่อย่างไรก็ตาม การเลือกใช้กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุก็มีกลวิธีที่ไม่มีค่านัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ กลวิธีการอธิบายหรือชี้แจงเหตุผล การเสนอขอใช้หรือการให้สิ่งตอบแทน การทำให้ความรุนแรงของการกระทำผิดลดลง และการปฏิเสธการ

ขอโทษ นั่นคือ พระราชและความสนิทสนมไม่มีผลต่อการเลือกใช้กลวิธี ไม่ว่าพระภิกษุจะพระราชเท่าใด หรือมีความสนิทสนมหรือไม่สนิทสนมแค่ไหน การเลือกใช้กลวิธียังคงเหมือนๆ กัน ดังนั้นพระราชและความสนิทสนมทั้งมีผลและไม่มีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ

3. สรุปและอภิปรายผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรุนแรงของสถานการณ์กับกลวิธีการขอโทษของพระภิกษุ

ผลจากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยแสดงให้เห็นถึงระดับความรุนแรงของสถานการณ์ คือ

สถานการณ์ที่ 1 พบว่าระดับความรุนแรงของสถานการณ์ มีค่าเฉลี่ย 0.77 สรุปได้ว่าระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ 1 อยู่ในระดับน้อย

สถานการณ์ที่ 2 พบว่าระดับความรุนแรงของสถานการณ์มีค่าเฉลี่ย 1.62 สรุปได้ว่าระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ 2 อยู่ในระดับปานกลาง

สถานการณ์ที่ 3 พบว่าระดับความรุนแรงของสถานการณ์มีค่าเฉลี่ย 1.60 สรุปได้ว่าระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ 3 อยู่ในระดับปานกลาง

สถานการณ์ที่ 4 พบว่าระดับความรุนแรงของสถานการณ์มีค่าเฉลี่ย 1.47 สรุปได้ว่าระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ 4 อยู่ในระดับน้อย

สถานการณ์ที่ 5 พบว่าระดับความรุนแรงของสถานการณ์มีค่าเฉลี่ย 2.27 สรุปได้ว่าระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ 5 อยู่ในระดับมาก

สถานการณ์ที่ 6 พบว่าระดับความรุนแรงของสถานการณ์มีค่าเฉลี่ย 2.50 สรุปได้ว่าระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ 6 อยู่ในระดับมาก

ผลจากวิเคราะห์ระดับความรุนแรงของสถานการณ์กับการเลือกใช้กลวิธีของพระภิกษุ แสดงให้เห็นว่าในสถานการณ์ที่มีความรุนแรงในระดับมากการเลือกใช้กลวิธีของพระภิกษุไม่ได้มากตาม เช่น สถานการณ์ที่ 5 และสถานการณ์ที่ 6 ที่มีระดับความรุนแรงอยู่ในระดับมากกลับพบว่ามีการใช้กลวิธีเพียง 2-3 กลวิธีเท่านั้น ซึ่งน้อยกว่าสถานการณ์ที่ 2 และสถานการณ์ที่ 3 ซึ่งมีความรุนแรงอยู่ในระดับปานกลางที่มีการเลือกใช้กลวิธี 4-5 กลวิธี ซึ่งมีผลขัดแย้งกับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ทรงธรรม อินทจักร (2550: 213) กล่าวว่าเมื่อบุคคลทำผิดที่ไม่รุนแรง เช่น การทำปากกาเพี้ยนตก การกล่าวขอโทษสั้นๆ ก็เพียงพอต่อความผิด แต่เมื่อเป็นความผิดที่รุนแรงกลับมีการใช้กลวิธีที่หลากหลาย ซึ่งผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าการเลือกใช้กลวิธีการขอโทษของพระภิกษุจะแปรไปตามระดับความรุนแรงของสถานการณ์ นอกจากนี้ยังพบว่าบางสถานการณ์มีความรุนแรงมากพระภิกษุมีการเลือกกลวิธีการขอโทษมากขึ้นในแต่ละกลวิธี เช่น สถานการณ์ที่ 5 และสถานการณ์ที่ 6

ไม่พบค่าความสัมพันธ์กันในทิศทางลบ อาจเป็นผลจากการที่พระภิกษุให้ความสำคัญกับจำนวนการกล่าวขอโทษในแต่ละกลวิธีมากกว่าการเลือกใช้กลวิธีที่หลากหลาย

4. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยศึกษาวัจนกรรมขอโทษของพระภิกษุแล้วมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.1 งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะวัจนกรรมการขอโทษของพระภิกษุเท่านั้น ผู้วิจัยจึงคิดว่าน่าจะมีการศึกษาเกี่ยวกับวัจนกรรมการขอโทษของพระภิกษุกับพระภิกษุโดยการเปรียบเทียบกับกลวิธีการขอโทษของฆราวาสกับฆราวาส

3.2 ผู้วิจัยพบว่าจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามวัจนกรรมขอโทษของพระภิกษุ มีการเลือกใช้คำที่คุกคามหน้าพระอาจารย์ เช่น “วันนั้นเรียนยาก เลยขาดครูอาจารย์” จึงควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการคุกคามหน้าของพระภิกษุ

3.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการปรากฏร่วมกันของกลวิธีการขอโทษและตัวแปรทางสังคมอื่น เช่น อายุและการศึกษาว่ามีนัยสำคัญทางสถิติต่อการเลือกกลวิธีการขอโทษหรือไม่

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฤษดาพรรณ หงส์ลดารมภ์; และ ธีรนุช โชคสุวณิข. (2551). *วาทศิลป์ศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- จักริน จุลพรหมงาน. (2554). การขอโทษในสถานการณ์ทางธุรกิจ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*. 31(2): 78-88.
- ทรงธรรม อินทจักร. (2550). *แนวคิดพื้นฐานด้านวาทศิลป์ศาสตร์ (Fundamental Concept of Pragmatics)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา. (2541). *วาทกรรมการขอโทษในภาษาไทย*. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาศาสตร์) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- โปรแกรมพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 20 หน้า :143. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธวัชชัย มาตาบ้ำ. (2557). *วาทกรรมการปฏิเสธของพระภิกษุ*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาศาสตร์การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศลิตา วรณิเวศศิลป์. (2552). *การศึกษาเปรียบเทียบวาทกรรมการขอโทษในภาษาฝรั่งเศสระหว่างชั้นปีที่หนึ่งของนิสิตสาขาวิชาเอกภาษาฝรั่งเศส*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริพร ปัญญาเมธิกุล. (2555). *อรรถศาสตร์เบื้องต้น*. ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2556). *ภาษาศาสตร์สังคม*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อันทิกา ธรรมเนียม. (2549). *การศึกษาการแสดงวาทกรรมการขอโทษของทหารบก*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- Austin, J. L. (1962). *How to Do Things with Words*. Oxford: Oxford University Press.
- Bella, S. (2016). A Contrastive Study of Apologies Performed by Greek Native Speakers and English Learners of Greek as a Foreign Language. *Pragmatics*, 24(4): 679-713.

- Bergman, M. L., & Kasper, G. (1991). The Interlanguage of Apologizing: Cross-cultural Evidence. *University of Hawai'i Working Papers in ESL*, 10(2): 139-176.
- Blum-Kulka, S., & Olshtain, E. (1984). Requests and Apologies: A Cross-cultural Study of Speech Act Realization Patterns (CCSARP). *Applied Linguistics*, 5(3): 196-213.
- Demeter, G. (2006). *A Pragmatic Study of Apology Strategies in Romanian*. M.A. Baia Mare, Romania North University.
- Holmes, J. (1989). Sex Differences and Apologies: One Aspect of Communicative Competence. *Applied Linguistics*, 10(2): 194–221.
- Mehmet, A. (2013). *Cross Cultural Pragmatics: A Study of Apology Speech Acts by Turkish Speakers, American English Speakers and Advance Non-native Speakers of English in Turkey*. M.A. (Teaching English as a Second Language). Minnesota State University-Mankato.
- Németh, M. (2015). Apologizing Strategies in Japanese and Hungarian. *Argumentum* 11, 48-63.
- Pin-Ngern, A. (2015). *An Interlanguage Pragmatic Study of Thai EFL Learners' Apology: Linguistic Realization and Metapragmatic*. Ph.D. Chulalongkorn University.
- Searle, J. R. (1969). *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University.
- Searle, J. R. (1979). *Expression and Meaning: Studies in the Theory of Speech Acts*. Cambridge: Cambridge University.
- Stapleton, L. E. (2004). *Variation in the Performance of Speech Acts in Peninsular Spanish: Apologies and Requests*. Ph.D. Louisiana State University.
- Thijittang, S. (2010). *A Study of Pragmatic Strategies of English of Thai University Students: Apology Speech Acts*. Ph.D. University of Tasmania.
- Wouk, F. (2006). The Language of Apologizing in Lombok, Indonesia. *Journal of Pragmatics*. 38, 1457–1486.
- Yule, G. (1996). *Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press.

ภาคผนวก

แบบสำรวจสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการขอโทษของพระภิกษุ

ข้อชี้แนะ: หากท่านเห็นว่าสถานการณ์ใดเกิดขึ้นบ่อยในชีวิตประจำวัน ขอความกรุณาเติม ✓ ลงในช่องใช่และไม่ใช้ด้านล่างนี้ 1) พระนวกะ หมายถึง พระภิกษุผู้เริ่มบวชใหม่ พรรษาเริ่มบวชถึง 5 พรรษา 2) พระมัชฌิมะ หมายถึง พระภิกษุที่มีพรรษามากกว่า 5-10 พรรษา 3) พระเถระ หมายถึง พระภิกษุที่มีพรรษามากกว่า 10 พรรษาขึ้นไป

ชื่อ.....ฉายา.....พรรษา.....

ที่	สถานการณ์	ใช่	ไม่ใช่
สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการกล่าวขอโทษของพระนวกะ			
1	พระนวกะพูดหยอกล้อกับพระภิกษุจนเกิดการเข้าใจผิด		
2	พระนวกะถูกพระภิกษุตักเตือนข้อวัตร		
3	พระนวกะผัดนัดกับพระภิกษุ		
4	พระนวกะเดินชนพระภิกษุ		
5	พระนวกะไม่ขึ้นไปเรียนบาลีกับพระภิกษุ		
สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการกล่าวขอโทษของพระมัชฌิมะ			
1	พระมัชฌิมะทำกุฎิพระภิกษุสกปรก		
2	พระมัชฌิมะจะไปต่างจังหวัดกับพระภิกษุ แต่พระมัชฌิมะเลื่อนนัดกะทันหัน		
3	พระมัชฌิมะใช้คำไม่สุภาพกับพระภิกษุ		
4	พระมัชฌิมะนำของที่ยืมพระภิกษุไปแล้วนำมาคืนช้า		
5	พระมัชฌิมะทำบริวารของพระภิกษุเสียหาย		
สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการกล่าวขอโทษของพระเถระ			
1	พระเถระลืมนิมนต์กับพระภิกษุ		
2	พระเถระไม่ได้ถวายฎีกางานสำคัญกับพระภิกษุ		
3	พระเถระทำของพระภิกษุหาย		
4	พระเถระไปงานนิมนต์สาย		
5	พระเถระไม่ไปกิจนิมนต์ที่พระภิกษุนิมนต์ไว้		

ข้อเสนอแนะ.....

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม วัจนกรรมขอโทษของพระภิกษุ

แบบสอบถามชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการขอโทษในชีวิตประจำวันของพระภิกษุในแต่ละ
สถานการณ์โดยในแบบสอบถามมีทั้งหมด 4 หน้า แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง: ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง ☐ ตามความเป็นจริง

1. อายุ ☐ 20-25 ปี ☐ 26-30 ปี
☐ 31-40 ปี ☐ 41 ปีขึ้นไป
2. พรรษา ☐ พระนวกะ (0-5 พรรษา) ☐ พระมัชฌิมะ (6-10 พรรษา)
☐ พระเถระ (10 พรรษาขึ้นไป)
3. วุฒิการศึกษาทางธรรม ☐ นักธรรม ☐ ดรี ☐ โท ☐ เอก
☐เปรียญธรรม.....ประโยค
4. วุฒิการศึกษาทางโลก ☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรี
☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก
5. ตำแหน่งการปกครองทางคณะสงฆ์
☐ เจ้าอาวาส ☐ รองเจ้าอาวาส
☐ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ☐ พระลูกวัด
6. ที่อยู่ ☐ วัดบรมนิวาสราชวรวิหาร ☐ วัดปทุมวนาราม ☐ วัดดวงแข

ตอนที่ 2 การขอโทษของพระภิกษุ

คำชี้แจง: ให้ท่านพิจารณาข้อความในสถานการณ์ต่อไปนี้และให้เขียนข้อความเกี่ยวกับการขอโทษที่ท่านเห็นว่าเหมาะสมในชีวิตประจำวันมากที่สุด

1. สถานการณ์: เมื่อท่านไม่เข้าเรียนบาลี ท่านควรกล่าวขอโทษกับบุคคลเหล่านี้อย่างไร

- 1.1 กล่าวขอโทษพระนวกะที่สนิทสนมว่า.....
- 1.2 กล่าวขอโทษพระนวกะที่ไม่สนิทสนมว่า.....
- 1.3 กล่าวขอโทษพระมัชฌิมะที่สนิทสนมว่า.....
- 1.4 กล่าวขอโทษพระมัชฌิมะที่ไม่สนิทสนมว่า.....
- 1.5 กล่าวขอโทษพระเถระที่สนิทสนมว่า.....
- 1.6 กล่าวขอโทษพระเถระที่ไม่สนิทสนมว่า.....

2. สถานการณ์: เมื่อท่านนัดกับพระภิกษุจะไปทำธุระสำคัญ แต่ท่านผัดนัดจนพระภิกษุต้องเดินมาตาม ท่านควรกล่าวขอโทษกับบุคคลเหล่านี้อย่างไร

- 2.1 กล่าวขอโทษพระนวกะที่สนิทสนมว่า.....
- 2.2 กล่าวขอโทษพระนวกะที่ไม่สนิทสนมว่า.....
- 2.3 กล่าวขอโทษพระมัชฌิมะที่สนิทสนมว่า.....
- 2.4 กล่าวขอโทษพระมัชฌิมะที่ไม่สนิทสนมว่า.....
- 2.5 กล่าวขอโทษพระเถระที่สนิทสนมว่า.....
- 2.6 กล่าวขอโทษพระเถระที่ไม่สนิทสนมว่า.....

3. สถานการณ์: เมื่อท่านยืมอุปกรณ์บางอย่างหรือหนังสือเรียนกับพระภิกษุแล้วนำของสิ่งนั้นมาคืนช้ากว่ากำหนด ท่านควรกล่าวขอโทษกับบุคคลเหล่านี้อย่างไร

- 3.1 กล่าวขอโทษพระนวกะที่สนิทสนมว่า.....
- 3.2 กล่าวขอโทษพระนวกะที่ไม่สนิทสนมว่า.....
- 3.3 กล่าวขอโทษพระมัชฌิมะที่สนิทสนมว่า.....

3.4 กล่าวขอโทษพระมัทธิมะที่ไม่สนิทสนมว่า.....

3.5 กล่าวขอโทษพระเถระที่สนิทสนมว่า.....

3.6 กล่าวขอโทษพระเถระที่ไม่สนิทสนมว่า.....

4. สถานการณ์: เมื่อท่านจะเดินทางไปต่างจังหวัดกับพระภิกษุ พอถึงเวลาท่านไม่ไปตามวันที่กำหนดและขอเลื่อนเวลา ท่านควรกล่าวขอโทษกับบุคคลเหล่านี้อย่างไร

4.1 กล่าวขอโทษพระนวกะที่สนิทสนมว่า.....

4.2 กล่าวขอโทษพระนวกะที่ไม่สนิทสนมว่า.....

4.3 กล่าวขอโทษพระมัทธิมะที่สนิทสนมว่า.....

4.4 กล่าวขอโทษพระมัทธิมะที่ไม่สนิทสนมว่า.....

4.5 กล่าวขอโทษพระเถระที่สนิทสนมว่า.....

4.6 กล่าวขอโทษพระเถระที่ไม่สนิทสนมว่า.....

5. สถานการณ์: เมื่อท่านทำของสำคัญของพระภิกษุหาย ท่านควรกล่าวขอโทษกับบุคคลเหล่านี้อย่างไร

5.1 กล่าวขอโทษพระนวกะที่สนิทสนมว่า.....

5.2 กล่าวขอโทษพระนวกะที่ไม่สนิทสนมว่า.....

5.3 กล่าวขอโทษพระมัทธิมะที่สนิทสนมว่า.....

5.4 กล่าวขอโทษพระมัทธิมะที่ไม่สนิทสนมว่า.....

5.5 กล่าวขอโทษพระเถระที่สนิทสนมว่า.....

5.6 กล่าวขอโทษพระเถระที่ไม่สนิทสนมว่า.....

6. สถานการณ์: เมื่อท่านรับกิจนิมนต์กับพระภิกษุที่นิมนต์ไว้ เมื่อถึงเวลาท่านไม่ไป ท่านควรกล่าวขอโทษกับบุคคลเหล่านี้อย่างไร

6.1 กล่าวขอโทษพระนวกะที่สนิทสนมว่า.....

6.2 กล่าวขอโทษพระนวกะที่ไม่สนิทสนมว่า.....

6.3 กล่าวขอโทษพระมัชฌิมะที่สนิทสนมว่า.....

6.4 กล่าวขอโทษพระมัชฌิมะที่ไม่สนิทสนมว่า.....

6.5 กล่าวขอโทษพระเถระที่สนิทสนมว่า.....

6.6 กล่าวขอโทษพระเถระที่ไม่สนิทสนมว่า.....

ตอนที่ 3 การประเมินความรุนแรงของสถานการณ์

คำชี้แจง: ให้ท่านพิจารณาข้อความในสถานการณ์ต่อไปนี้และประเมินสถานการณ์ว่ามีความรุนแรงอยู่ในระดับใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ บนตัวเลขในช่องระดับความรุนแรงของสถานการณ์

0 หมายถึง ไม่มีความรุนแรง

1 หมายถึง มีความรุนแรงน้อย

2 หมายถึง มีความรุนแรงปานกลาง

3 หมายถึง มีความรุนแรงมาก

ที่	สถานการณ์	ระดับความรุนแรง			
		ไม่มี	น้อย	ปานกลาง	มาก
1.	ท่านไม่เข้าเรียนบาลี	0	1	2	3
2.	ท่านนัดกับพระภิกษุจะไปทำธุระสำคัญ แต่ท่านผัดนัดจนพระภิกษุต้องมาตาม	0	1	2	3
3.	ท่านยืมอุปกรณ์บางอย่างหรือหนังสือเรียนกับพระภิกษุแล้วนำของสิ่งนั้นมาคืนช้ากว่ากำหนด	0	1	2	3
4.	ท่านจะเดินทางไปต่างจังหวัดกับพระภิกษุ พอถึงเวลาท่านไม่ไปตามวันที่กำหนดและขอเลื่อนเวลา	0	1	2	3
5.	ท่านทำของสำคัญของพระภิกษุหาย	0	1	2	3
6.	ท่านรับกิจนิมนต์กับพระภิกษุที่นิมนต์ไว้แล้ว เมื่อถึงเวลาท่านไม่ไป	0	1	2	3

ขอบคุณอย่างยิ่งในความเมตตา

ข้อมูลวรรณกรรมขอโทษของพระภิกษุ

ที่	กลวิธีการกล่าวขอโทษของพระภิกษุ
-----	--------------------------------

1. การแสดงเจตนาขอโทษอย่างชัดเจน

	1. “ผมเสียใจจริงๆ นะครับ ที่ไม่ได้เดินทางไปด้วย” 2. “อาจารย์ผมเสียตายจริงๆ ที่ไม่ได้ขึ้นเรียน” 3. “ขอโทษครับอาจารย์ที่เข้าเรียนสาย” 4. “ขออภัยด้วยครับผม” 5. “ขอประทานโทษครับ” 6. “ผมอ่านหนังสือของท่านเพิ่งเสร็จ อย่าว่ากันนะ” 7. “ขอโทษด้วยนะที่ได้ล่วงเกิน” 8. “ขออภัยด้วย” 9. “ขอโทษด้วยครับ” 10. “กราบขอโทษด้วยครับ”
--	--

2. การอธิบายหรือชี้แจงเหตุผล

	1. “ผมติดธุระเลยเข้าเรียนสาย” 2. “ผมติดสอบซ่อมด่วน ขอโทษด้วย” 3. “เนื่องจากในบางอย่างจึงไม่มาตามนัด” 4. “ผมไม่ค่อยสบายท่าน” 5. “ไปต่างจังหวัดมา เลยมาคืนช้า” 6. “ผมไม่ว่างจริงๆ” 7. “ผมติดธุระที่อื่น” 8. “ผมเพิ่งกลับจากบิณฑบาต” 9. “ผมต้องไปกินนิมนต์กับหลวงพ่” 10. “ต้องขอโทษจริงๆ ครับ ผมมีเหตุจำเป็นบางอย่าง” 11. “ผมจำเป็นต้องเลื่อน”
--	---

3. การแสดงความรับผิดชอบ

1. “ขอโทษด้วยครับพระอาจารย์พอดีลืมมาส่ง”
2. “ขออภัยด้วยที่คืนช้า”
3. “โทษที่ท่าน ลืมไว้ที่โต๊ะ”
4. “ขอโทษนะ ผมประมาทเอง”
5. “ขอโทษด้วยนะครับอาจารย์ พอดีผมลืมจริง ๆ”
6. “ขอโทษครับ ที่ผมทำของท่านหาย ผมประมาทเอง”
7. “ผมผิดเองครับ อย่าว่าผมเลยนะ ผมผิดตามที่ท่านบอกครับ”
8. “ครั้งนี้ ผมผิดนัดตามที่ท่านบอกจริง ๆ”
9. “ครับท่านผมผิดไปแล้ว ผมจะชดใช้คืนให้”
10. “ขอโทษ ผมจำวันผิด”
11. “ขอโทษลืมหืม”
12. “ท่านพอดีลืมหืม”

4. การเสนอชดใช้หรือการให้สิ่งตอบแทน

1. “ขอโทษเดี๋ยวคืนให้”
2. “ขอโทษครับเดี๋ยวซื้อให้คืน”
3. “ต้องขอโทษด้วยที่ทำของท่านหายจะหาให้ใหม่นะ”
4. “ต้องขอโทษด้วยที่ทำของท่านหายยังงี้จะหาให้ใหม่นะครับ”
5. “กระผมจะหามาคืนหรือชดให้ นะครับ”
6. “ผมจะหาอันใหม่มาคืน”
7. “ต้องขอโทษนะ จะชดใช้ให้ครับ”
8. “ผมทำของท่านหาย ผมจะหาแบบของท่านมาคืน”
9. “ของท่านราคาเท่าไร ผมจะใช้คืน”
10. “ของท่านซื้อที่ไหน ผมจะซื้อแบบเดิมมาคืนให้”
11. “ขอโทษเดี๋ยวซื้อสตาร์บัคไปฝาก”
12. “เดี๋ยวมาคืนนะ”

5. การสัญญาว่าจะไม่กระทำความผิดอีกหรือการปรับแต่งคำพูด

1. “วันหลังผมจะรีบมาให้ทันเวลาเรียน”
2. “ครั้งต่อไปจะกระตือรือร้นขึ้นให้มาก”
3. “ผมทำธุระอยู่ ต่อไปจะมาให้เร็วกว่านี้”
4. “ขอโทษครับผมลืม ครั้งต่อไปผมจะใส่ใจให้มากกว่านี้”
5. “ขอโทษครับผมลืมไปเลย ต่อไปผมจะไม่ให้มาตามครับ”
6. “ครั้งต่อไปผมจะใส่ใจให้มาก”
7. “ขอโทษครับ วันนี้ไปไม่ได้จริงๆ เอาไว้โอกาสหน้าไปด้วย”
8. “ขอโทษครับ ครั้งต่อไปจะไม่ทำอีก”
9. “คราวหน้าผมจะขึ้นเรียน”
10. “ขอโทษครับท่าน เดินทางไปก่อนเลย ผมจะตามไปที่หลัง”
11. “ขอโทษจริง ๆ ครับพอดีผมมีธุระเร่งด่วน เอาไว้ครั้งต่อไปผมจะไปด้วยครับ”

6. การเพิ่มระดับคำขยายความของการขอโทษ

1. “ขอโทษครับ ผมไปด้วยไม่ได้จริง ๆ”
2. “ขอโทษจริงๆครับ”
3. “ผมกราบขอโทษเป็นอย่างสูงผมไม่สามารถไปตามที่รับกนิมนต์ไว้ได้ครับ”
4. “ขอโทษนะ ผมหาไม่เห็นจริง ๆ”
5. “ขอโทษจริงๆ ผมลืม”
6. “ขออภัยอย่างมากครับ”
7. “ขออภัยอย่างแรงที่ต้องเลื่อนเวลา”
8. “กราบขออภัยอย่างยิ่งด้วยนะครับ”
9. “กระผมต้องกราบขอโทษเป็นอย่างสูง กระผมไม่สามารถไปตามกนิมนต์ที่รับไว้ได้ครับ”
10. “ท่านครับผมขอเลื่อนเวลาออกไปหน่อยนะครับติดธุระจริง ๆ ครับ”
11. “ขอโทษนะ ไม่เห็นจริง ๆ”

7. การทำให้ความรุนแรงของการกระทำลดลง

1. “กระผมต้องกราบขอโทษพระอาจารย์เป็นอย่างสูง ไม่สามารถมาตามนัดได้ กระผมเลื่อนวันเวลาออกไปก่อน วันเวลาและพระเดชพระคุณจะเมตตา”
2. “ต้องขออภัย ผมขอเวลาหาอีกนิดหน่อยได้ไหมครับ”
3. “ผมต้องขอโทษด้วยครับ ผมขอเวลาอีกสักพักได้ไหมครับ”

8. การปฏิเสธการขอโทษ

1. การเว้นว่างไว้
2. กรณีเช่นนี้ไม่จำเป็นต้องขอโทษ

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	พระมหาธีรวิทย์ ศรีเทพ
วันเดือนปีเกิด	8 เมษายน 2532
สถานที่เกิด	สกลนคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	2 ตรอกวัดบรมนิวาส แขวงรองเมือง เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครูสอนพระปริยัติธรรม
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	วัดบรมนิวาสราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2545	ประถมศึกษาปีที่ 6 จาก โรงเรียนบ้านหนองแขง
พ.ศ. 2550	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จาก โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดจันทรมงคล
พ.ศ. 2555	ศาสตรบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ) จาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2560	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ